

ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนว
ชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

สกชาติ วินิตกฤษฎา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนว
ชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตาม
แนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง"

ของ สกชาติ วินิตกฤษฎา

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
0	
.....	ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์)	
.....	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์)	
.....	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ)	
.....	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ดร.อริปต์ย์ คลี่สุนทร)	

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับ โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง
ผู้วิจัย	สภชาติ วินิตกฤษฎา
ประธานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ค. พัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	ทิศทางการจัดการศึกษา, โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์, แนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง 2) นำเสนอทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง 3) ตรวจสอบทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง และ ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยการตรวจสอบและยืนยันจากผู้ทรงวุฒิ ในมิติความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ

ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง พบว่า 1) ลักษณะของการจัดการศึกษาในการศึกษาตามแนวชายแดนมีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา ในส่วนการศึกษาขั้นพื้นฐานปัจจุบัน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังคงมีเพียงระดับประถมศึกษา มีส่วนน้อยที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสถึงมัธยมตอนต้น 2) สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาตามแนวชายแดน

ได้แก่ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ความเสมอภาค คุณภาพทางการศึกษา และการจัดการศึกษาที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมโดยผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาที่ไม่มีคุณภาพมากพอ นอกจากนี้ในประเด็นหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งทางโรงเรียนใช้เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนานักเรียนของโรงเรียนเหล่านี้ ยังขาดความเหมาะสมในการพัฒนาให้สอดคล้องและร้อยรับกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนตามแนวชายแดน และ 3) ปัญหาการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านนโยบาย ปัญหาการสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ปัญหาการศึกษาที่จัดโดยองค์กรอื่นๆ ปัญหาตัวเด็กและครอบครัว ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มาร่วมกันพัฒนาการศึกษาตามแนวชายแดน เพื่อสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนให้กับประเทศชาติต่อไปในอนาคต

2. การออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ประกอบไปด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ 1) เป้าหมาย 2) ความเป็นมาของทิศทาง 3) หลักคิดและหลักการของทิศทาง 4) หลักการปฏิบัติ 5) กลไกการนำไปปฏิบัติ 6) เป้าหมายเชิงนโยบาย 7) คุณลักษณะของนโยบายที่มุ่งก่อเกิดในตัวเด็ก 8) กลไกการทำงานเชิงปฏิบัติและมาตรการเชิงนโยบาย

3. ผลการประเมินข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ทั้งด้านความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

Title	THE DIRECTIONS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT IN THE MULTIRACIAL SCHOOL ON THE BORDER OF THE LOWER NORTHERN AREA
Author	SAKACHART WINITKRISADA
Advisor	Associate Professor Panuwat Pakdeewong, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Development Education - (Type 2.1), Naresuan University, 2022
Keywords	The Directions of Educational Management, The schools which multi-racist students, Western border of the Lower Northern

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study characteristics, current conditions, and problems of education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region 2) present directions of education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region 3) examine directions of education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region. Qualitative research method was used and was divided into three stages; the first stage concerned characteristics, current conditions, and problems of education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region through document inquiries, focus group discussion, and observation in areas. The second stage was related to designing and setting education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region. The third step involved examining directions of education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region. The experts validated and confirmed the proposed policy in terms of its feasibility and suitability.

The findings revealed that:

1. Characterization current conditions and problems of education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region found that, 1) characteristics of

education management of ethnic diverse schools in border areas originated from early childhood education in primary schools under the National Primary Education Commission (NPEC), Ministry of Education. While in the current basic education system, most schools along border and remote areas provide only primary school level. A few can provide middle school level. 2) current conditions of education management in the border areas consisted of equal opportunity to education, equality, the quality of education provided, and education management that does not cover everywhere. This included the lack of effective participation of school boards and also the lack of suitable Core Curriculum and local curriculums used in developing students' performance to fit the schools and communities along the border's context. 3) problems of education management contained education policy, supports and processes of education management in the school system, education provided by other organizations, and even students' own and their family problems. These problems will be solved through cooperation from many relevant organizations that come together to develop education along the border to create stability for the nation in the future.

2. Designing and setting education management of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region consisted of 8 issues: 1) goals 2) background of the directions 3) principles and principles of direction 4) principles of action 5) implementation mechanisms 6) policy goals 7) characteristics of policies aimed at self-improvement 8) practical mechanisms and policy measures.

3. The evaluation of proposed policy for education management's directions of ethnic diverse schools in border areas of the lower northern region in terms of feasibility and suitability was at the highest level.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือนานัปการต่อผู้วิจัย เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.อธิปัตย์ คลี่สุนทร ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ ที่กรุณาเป็นกรรมการพิจารณาสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์และเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ ความเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ของกรรมการทุกท่านเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ในความกรุณาของผู้ทรงวุฒิ ดังรายชื่อที่ปรากฏในภาคผนวก ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและให้ข้อมูลต่องานวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ จ.ส.ท.ศักดิ์คณัย พลฤกษ์เจริญ และ ดร.ศิริภัสสร ชุมภูเทพ และคณะครูโรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4 ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จขึ้นได้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่บุพการีรวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนของประเทศไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สภชาติ วินิตกฤษฎา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุณูปการ.....	ช
สารบัญ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำสำคัญ.....	8
โจทย์วิจัย.....	8
คำถามของการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวความคิดนโยบายสาธารณะ.....	12
แนวความคิดการจัดการศึกษา.....	24
แนวความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์.....	35
แนวความคิดของการศึกษาบนฐานความหลากหลายทางชาติพันธุ์.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะและสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง	47
ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง	52
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติ พันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง.....	52
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	54
ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง	54
ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง	69
ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติ พันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง.....	75
บทที่ 5 บทสรุป	84
สรุปผลการวิจัย.....	84
อภิปรายผล	87
ข้อเสนอแนะ	89
ภาคผนวก	91
บรรณานุกรม	110
บรรณานุกรม	113
ประวัติผู้วิจัย.....	114

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลในปัจจุบันทรงมีพระบรมราโชวาทไว้ว่า “งานด้านการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรมนั้น คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและจิตใจ ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ และองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นๆ ทั้งหมดเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรา รักษา และธำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือหรือกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคลทุกๆ ด้าน ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต การพัฒนาศักยภาพและความสามารถที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างเป็นสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และร่วมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศได้ ดังนั้นการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลในสังคมอย่างมาก (จินตนา ศักดิ์ภู่อราม, 2545, หน้า 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 ตามมาตรา 54 ที่กล่าวไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวันเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทำให้เห็นได้ว่า รัฐต้องดำเนินการทำให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาการศึกษาอย่างทั่วถึง ซึ่งการศึกษาถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีวิสัยทัศน์ให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ด้านความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างการเติบโตคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารภาครัฐ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) มุ่งเน้นให้คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการมีสุขภาพที่ดีขึ้นและสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ให้มีสอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560-2579 ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษา โดยยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของ สังคม (All for Education) อีก ทั้งยึดตามเป้าหมายโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs, 2030)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ ให้นิยามความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของ บุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก และการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การ สร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายและ หลักการในการจัดการศึกษาไว้ชัดเจนว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในกระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดการศึกษาได้ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต สำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

นอกจากนี้กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ รวมทั้งการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ เรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา โดยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา และในหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้อง มีลักษณะหลากหลาย ตลอดถึงให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถานบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 , 19 สิงหาคม 2542, หน้า 15-17)

ผลจากการศึกษาสถานะของประเทศในด้านสังคมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 -2564 พบว่า คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงาน

อายุ 15-59 ปี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.8 ปี ในปี 2551 เป็น 9.3 ปี ในปี 2558 แต่เมื่อพิจารณาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นพื้นฐาน (O-NET) ในปี 2558 พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และผลคะแนนสอบ Programmed for International Student Assessment (PISA) ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าอีกหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน เนื่องจากข้อจำกัดที่สำคัญของการศึกษาไทยทั้งปัญหาเรื่องหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ บังคับสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและครูที่มีคุณภาพยังกระจายไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ขณะที่ในระดับอาชีวศึกษายังมีเด็กที่สนใจเรียนต่อสายอาชีพในสัดส่วนที่น้อย โดยในปีการศึกษา 2558 มีสัดส่วนนักเรียนสายอาชีพต่อสายสามัญเท่ากับ 36 : 64 ส่วนระดับอุดมศึกษา พบว่า มีการเปิดหลักสูตรโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของตลาดงาน บัณฑิตที่จบออกมาบางส่วนยังมีปัญหาคุณภาพ ทั้งนี้ จากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ International Institute for Management Development (IMD) ปี 2559 ด้านคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยอยู่ในลำดับที่ 47 จาก 61 ประเทศ บังคับต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้การศึกษาไทยทุกระดับยังมีปัญหาเชิงคุณภาพที่ต้องเร่งแก้ไข ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ โดยการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยแม้ว่าจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 26 ล้านคน แต่เป็นการใช้เพื่อการอ่านหาความรู้เพียงร้อยละ 31.7 ส่วนอัตราการอ่านหนังสือ พบว่าอยู่ที่ร้อยละ 81.9 โดยอ่านเฉลี่ยเพียงวันละ 37 นาที นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังไม่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเพียงแต่แหล่งให้ความรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ ห้องสมุดประชาชน จังหวัด/อำเภอ อุทยาน/ศูนย์วิทยาศาสตร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารอย่างรวดเร็วที่จะนำสังคมไทยไปสู่สังคมดิจิทัลมากขึ้น เป็นความท้าทายต่อการจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องปรับให้อยู่บนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเอื้อต่อคนทุกกลุ่มให้สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายไม่จำกัดเวลา และสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ, 2559, หน้า 48)

กล่าวได้ว่า การศึกษาของประเทศไทยมีหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยงานหลักในการบริการด้านการศึกษา แต่ยังไม่สามารถให้บริการการศึกษาแก่ประชากรในวัยเรียนอายุ 3- 21 ปีได้อย่างทั่วถึง และยังมีเด็กที่ขาดโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาอีกจำนวนมาก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในระบบยังไม่พอเพียงแก่จำนวนประชากรวัยเรียนอีกทั้งความเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยยังทำได้น้อย ตลอดจนจนถึงขาดการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของภาคอื่นๆ เข้ามาเสริมบริการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ของระบบการศึกษาของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 20) และจากรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล ประจำปี 2556

ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557 , หน้า 7) พบว่า โอกาสการเข้าเรียน พบว่า คนไทยทุกกลุ่ม (เด็กปกติเด็กพิการ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กด้อยโอกาส) ยังมีโอกาสได้เรียนรู้ไม่ครบทุกคน แต่มีแนวโน้มได้รับการศึกษามากขึ้น รวมทั้งสิทธิทางการศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่ง ได้แก่ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และมีผู้มีความสามารถพิเศษ) ยังมีสัดส่วนน้อย รูปแบบการจัดการศึกษาและหน่วยงานยังไม่เอื้อต่อการเสริมสร้างโอกาสให้กลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนถึงรูปแบบการจัดการศึกษายังไม่หลากหลาย และยังไม่ตอบสนองผู้เรียนเท่าที่ควร สถานศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาในระบบอย่างเดียว บุคคล และสถานบันทางสังคมต่างๆ ยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

นอกจากนี้ ธีระ รุญเจริญ (2549, หน้า 14) ได้กล่าวถึงผลการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมระดับประเทศ พบว่า ในด้านผู้เรียน ยังไม่ได้มาตรฐานในเรื่องของความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้ทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นๆ ได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ในด้านผู้บริหารยังไม่ได้มาตรฐานในเรื่อง การบริหารวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนในด้านครู พบว่า ยังไม่ได้มาตรฐานในเรื่องของจำนวนครูที่ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจากการประเมินผลโดยรวมของสถานศึกษา พบว่า ร้อยละ 55 เป็นสถานศึกษาของรัฐขนาดเล็กในชนบท จากผลการประเมินดังกล่าว ในด้านผู้เรียนสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านมายังขาดการเชื่อมโยงความรู้ที่เป็นสากลกับความรู้ที่เป็นท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับความรู้ที่เป็นสากลมากกว่าเพื่อให้ผู้เรียนสามารถแข่งขันกับผู้เรียนอื่นๆ ได้ทั้งๆ ที่ผู้เรียนอาจจะยังไม่มีฐานความรู้ของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองอย่างดีพอ ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกลายเป็นสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจและอยู่ไกลตัวเกินไป และไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนได้ จึงส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่ได้มาตรฐานในเรื่องทักษะการแสวงหาความรู้ของตนเอง การรักการเรียนรู้อ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากรายงานการประชุมวิชาการ เรื่องทิศทางวัฒนธรรมกับการศึกษาในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง พบว่า ปัจจุบันสังคมไทยตกอยู่ในภาวะกระแสทุนนิยมพาณิชย์นิยม และวัตถุนิยม ขาดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ขาดความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น การยอมรับในภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นรากเหง้าไทยแต่เดิมมีน้อย ทุกวันนี้สังคมไทยได้หันไปรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาผ่านสื่อต่างๆ โดยปราศจากการเลือกสรรกลั่นกรอง จนเกิดการซึมซับ

คัดแปลง ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาเป็นของตน เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างค่านิยมและทัศนคติ ที่ขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ สภาพวิถีชีวิตไทยเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมถูกเบียดเบียนและเปลี่ยนแปลง นำมาซึ่งปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม คุณธรรมและปัญหาต่างๆ ทั้งปัญหายาเสพติด อบายมุข ความไม่ปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน สถาบันครอบครัวขาดการยึดโยงสมาชิก ในครอบครัวขาดความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ ความผูกพัน ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในปัจจุบันที่หลงผิดในวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุนิยม ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ในสังคม ซึ่งปัญหาของเด็กและเยาวชนยังมีมากเท่าใด ก็ยังเป็นตัวที่เน้นให้เห็นความล้มเหลวของระบบการศึกษา ยังขาดมิติทางวัฒนธรรมอยู่มาก กระบวนการศึกษาไม่ได้เชื่อมโยงและมีความหมายกับวิถีชีวิตของเด็ก ไม่ได้เตรียมความพร้อมให้เด็กมีวิถีชีวิตที่มีทั้งชีวิตสังคม ชีวิตการทำงาน และชีวิตส่วนตัว เพื่อให้สามารถอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาได้ด้วยดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , หน้า 8)

ระบบการศึกษาเป็นระบบหนึ่งของสังคมที่มีความสัมพันธ์กับระบบอื่น คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาในองค์ประกอบของสังคมและวัฒนธรรมต่อการส่งผลในการจัดการศึกษา จะเห็นว่าการศึกษาที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบของโครงสร้างทางสังคมที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมและมรดกทางสังคมสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ให้สังคมพัฒนาไปในแนวทางทางที่ปรารถนา ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงควรเป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษา (อุทัย บุญประเสริฐ, 2529, หน้า 47) ดังนั้นในการรักษาคุณค่าวัฒนธรรมที่ดีไว้นั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมนำไปสู่การปฏิบัติที่รูปแบบที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจในคุณค่าที่แท้จริงของวัฒนธรรม มีทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่พึงาม การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง จะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งแวดล้อมได้อย่างถ่องแท้ สามารถคิดจินตนาการ วิเคราะห์สถานการณ์ และหาทางแก้ไข ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังเลือกรับและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการไหลบ่าของวัฒนธรรมทางได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 1-2) ดังนั้นระบบการศึกษาในภาพรวมต้องให้ความสำคัญในเรื่องของวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและหลากหลายที่มีอยู่ในสังคม รวมทั้งต้องคำนึงถึงความหมายของวัฒนธรรมด้วย เพราะวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึง รูปแบบ พฤติกรรม ศิลปะ ขนบธรรมเนียมหรือความเชื่อเท่านั้น แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่พลังอำนาจ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างอำนาจ สร้างความชอบธรรมได้ด้วย ซึ่ง อมรา พงศาพิชญ์ (2543) ได้กล่าวว่า ในช่วงที่มีการช่วงชิงอำนาจ

เพื่อครอบงำประชากรโลก วัฒนธรรมคือกลไกในการเผยแพร่อุดมการณ์ได้เป็นอย่างดี แต่ในสมัยที่มีความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง และเศรษฐกิจลดความสำคัญลง สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดมาก คือ การลดความสำคัญของวัฒนธรรมรัฐชาติ วัฒนธรรมกลุ่มย่อยต่างๆ ปรากฏรูปแบบให้เห็นชัดเจนขึ้น จนเกิดการยอมรับความคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม เมื่อขยายตัวของวัฒนธรรมที่หลากหลายประสานกับการขยายตัวของเศรษฐกิจการค้าข้ามชาติ มีผลในการลดบทบาทของรัฐบาล รูปแบบการบริหารปกครองจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน จากการปกครองในระบบ “ผู้ปกครอง และผู้ใต้ปกครอง” มาเป็นระบบการบริหารจัดการโดยประชาชนบนพื้นฐานความแตกต่างของกลุ่มชน เนื่องจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเมื่อสังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่หลากหลาย ซับซ้อน และมีพลังพลวัต วิธีการบริหารจัดการก็จำเป็นต้องหลากหลาย ซับซ้อนในรูปแบบเครือข่ายและเชื่อมโยงได้หลายทิศทาง รวมทั้ง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2548) ได้กล่าวว่า แม้ประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง แต่ความตระหนักในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทยยังแปลกๆอยู่ เพราะเป็นการนำเอาวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายนั้นมาอยู่ภายใต้การครอบงำของวัฒนธรรมพหุชนนิยม ดังนั้นระบบการศึกษาต้องสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนไทยว่า คนที่แตกต่างจากเราทางวัฒนธรรมโดยสิ้นเชิงนั้นก็มิมีสิทธิในชาติเท่าเทียมกับเรา วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มแต่ละฝ่ายล้วนมีรากเหง้า พัฒนาการคล้ายมาตามลำดับ มีความลุ่มลึก และมีปัญญาญาณอันลึกซึ้งอยู่ในวัฒนธรรมนั้นๆ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมยอมให้ทางเลือกที่หลากหลายแก่สังคมไปพร้อมกัน ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย ไม่ว่าจะมองเป็นปัญหาหรือว่ามองเป็นพลังก็ตาม ล้วนเป็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์

กล่าวได้ว่าบริเวณชายแดนของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นที่ตั้งถิ่นฐาน ภูมิสำเนาของชนเผ่ากลุ่มต่างๆ เช่น จังหวัดในภาคเหนือตอนบน ประชากรจะประกอบไปด้วยชาวไทย ล้านนาและชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ซึ่งมีจำนวนถึง 923,257 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือบางจังหวัด เช่น ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ บางตำบลจะมีชนเผ่าที่มีเชื้อสายเขมร ภาคตะวันตกติดชายแดนพม่า จะมีคนเชื้อสายพม่า มอญ กระเหรี่ยง ลาว อาศัยร่วมกับคนไทย รวมไปถึงภาคกลางก็มีแรงงานย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชาจำนวนมาก ภาคใต้ตอนล่างจะมีคนเชื้อสายมลายูอาศัยร่วมกับคนไทยถิ่นใต้ ซึ่งมีวัฒนธรรมแตกต่างกันและแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของคนไทยทั่วไป นอกจากความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมแล้ว ตามแนวชายแดนถือว่าเป็นพื้นที่ของความมั่นคงของชาติ ประเทศไทยมีพื้นที่ติดตามแนวชายกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่รอบประเทศ มีทั้งหมด 31 จังหวัด เมื่อดูจากระยะความยาวของแนวชายแดนที่มียาวติดกับเพื่อนบ้านมากที่สุด คือประเทศพม่า ที่มีระยะความยาว 2401 กม. โดยมีจังหวัดติดตามแนวชายแดนด้านตะวันตกที่ติดอยู่กับประเทศพม่า ตลอดแนว

เหนือสุดถึงใต้สุดมีอยู่ด้วยกัน 5 จังหวัด ประกอบไปด้วย จังหวัด ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ล้วนแล้วแต่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในแต่ละจังหวัดทั้งสิ้น ในการจัดการศึกษาให้สำหรับประชากรชาวไทยนั้น ยังมีกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชนที่มีฐานะยากจน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่อนข้างกว่ากลุ่มอื่นๆ ความเป็นอยู่ต่างๆ รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ก็มักจะแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลต่างๆ รวมทั้งกลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณตามแนวชายแดนของประเทศไทย กลุ่มชนเหล่านี้ นอกจากขาดโอกาสทางการศึกษาแล้ว ยังเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มส่วนใหญ่ด้วย เช่น มีความแตกต่างทางด้านภาษาพูด ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ สิ่งเหล่านี้ทำให้การพัฒนาแก่ชนกลุ่มนี้ไปได้ไม่เร็วเท่าที่ควร บางกลุ่มยังขาดโอกาสทางการศึกษา แม้ได้รับการศึกษา คุณภาพการศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ จากการศึกษาในด้านการศึกษาของจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนพม่า พบว่า ประชาชนที่มีอายุ 15-59 ปี ในพื้นที่ดังกล่าว ได้รับการศึกษาเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556 อยู่ในช่วง 6.2 - 8.5 ปี ซึ่งต่ำกว่าจำนวนปีการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย ซึ่งจะใช้เวลาในการศึกษา 9 ปี (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2558) สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของประชาชนในพื้นที่ชายแดนยังไม่ทั่วถึงอย่างแท้จริง และจากการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาในพื้นที่ที่ติดต่อกับชายแดนพบว่า ด้วยความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษาและวัฒนธรรม ทำให้นักเรียนขาดทักษะการใช้ภาษาไทย หลักสูตรการศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการพัฒนาของพื้นที่ การจัดการเรียนการสอนไม่ครบ 8 กลุ่มสาระ มีครูไม่ครบชั้น และสอนไม่ตรงตามวุฒิ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาย้ายบ่อย นักเรียนอ่านเขียนภาษาไทยไม่คล่อง ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ไม่มีคุณภาพ และไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงงบประมาณที่ได้รับไม่สอดคล้องกับสภาพการดำเนินงานตามความเป็นจริง นอกจากปัญหาการจัดการศึกษาข้างต้นแล้ว ยังมีปัญหาอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เช่น ความยากจนของประชาชนในพื้นที่ชายแดน การขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และประเทศเพื่อนบ้าน การย้ายถิ่นของประชาชน ปัญหาหาเสพติดในพื้นที่ ปัญหาความไม่สะดวกในการเดินทาง ปัญหาด้านอาหาร การขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ และการบุกรุกทำลายป่า เพื่อหาพื้นที่ทำกิน

การจัดการศึกษาตามแนวชายที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติ เพราะจะเห็นได้ว่าถ้าให้การศึกษามีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการตามบริบทพื้นที่ จะช่วยลดปัญหาที่มีตามแนวชายแดนได้ลง เมื่อคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะทำให้ส่งผลไปถึงการสร้าง ความมั่นคงให้กับประเทศไทย โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ สร้าง

ฐานความรู้ให้กับคนตามแนวชายแดนให้มีความรักชาติ รักษาพื้นที่ทำกินที่ตนเองอยู่ พร้อมทั้งช่วยกันพัฒนาประเทศให้ดียิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นคนในชาติตั้งแรกก็ตาม

จากความเป็นมาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง เพื่อนำไปสู่ทิศทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ สภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และบริบทของพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ต่อไป

คำสำคัญ

ทิศทางการจัดการศึกษา, โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์, แนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

โจทย์วิจัย

ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ควรเป็นอย่างไร

คำถามของการวิจัย

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ในปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร
2. ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ควรเป็นอย่างไร
3. ผลการประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่างอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อนำเสนอทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ทิศทางการจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตและดำเนินการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง ของจังหวัดตากในเขตอำเภอแม่สอด อำเภออุ้มผาง อำเภอพบพระ อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง

ขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา คือ การศึกษาทิศทางการจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง มุ่งศึกษากระบวนการจัดการศึกษาใน 5 ด้าน เป็นกรอบการศึกษาเบื้องต้น ประกอบไปด้วย

1. ปรัชญาการศึกษา
2. หลักสูตร
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดประเมินผลการเรียน
5. การบริหารและการจัดการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก หน่วยงานด้านการศึกษา สามารถนำทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ไปใช้ในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่
2. หน่วยงานและกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำผลที่ได้จากงานวิจัยไปเป็นทิศทางในการพัฒนาทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ แนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ได้อย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ทิศทางการจัดการศึกษา หมายถึง จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ และทุกคนให้การยอมรับ ประกอบไปด้วย ปรัชญาการศึกษา หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียน การบริหารและการจัดการ

2. โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หมายถึง โรงเรียนที่การจัดการศึกษาให้กับนักเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความแตกต่างนั้นมาจากทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา สังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

3. ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หมายถึง การอยู่รวมกลุ่มของคนที่มีความหลากหลายทางด้านต่างๆ ทั้งภาษา ศาสนา การแต่งกาย สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ความแตกต่างของชนเผ่าที่มีทั้ง กระเหรี่ยง ม้ง มูเซอ อีเก้อ ลีซอ เย้า อยู่ในพื้นที่เดียวกัน

4. แนวชายแดนด้านตะวันตกภาคเหนือตอนล่าง หมายถึง ชายแดนไทยที่ติดกับประเทศเมียนมา โดยประกอบไปด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์

5. ปรัชญาการศึกษา หมายถึง การเชื่อมโยงความหมายของ “ปรัชญา” และ “การศึกษา” เข้าด้วยกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรัชญาการศึกษา คือ แนวความคิด หลักการ และกฎเกณฑ์ ในการกำหนด แนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งนักการศึกษาได้ยึดเป็นหลักในการดำเนินการทางการศึกษา เพื่อให้ บรรลุ เป้าหมาย และปรัชญาการศึกษายังพยายามทำการวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาของการศึกษาได้อย่างชัดเจน ปรัชญาการศึกษาเปรียบเหมือนเข็มทิศนำทางให้นักการศึกษาดำเนินการทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ชัดเจนและสมเหตุสมผล

6. หลักสูตร หมายถึง โครงสร้างของเนื้อหาวิชา หรือประสบการณ์ต่าง ๆ หรือศาสตร์ต่างๆ ที่กำหนดให้ผู้เรียน ได้ศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ รวมทั้งการมีส่วนร่วมกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์

7. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การออกแบบและจัดกระทำกิจกรรมใดๆก็ตามที่เกิดขึ้นระหว่างบทเรียน อันเนื่องมาจากการที่ผู้สอนสื่อความหมายกับผู้เรียน โดยใช้สื่อชนิดต่างๆ เพื่อติดต่อสื่อ ความหมายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนต้องศึกษาตามหลักสูตรที่วางไว้

8. การวัดประเมินผลการเรียน หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐาน ข้อมูลเชิงประจักษ์ต่าง ๆ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้เพื่อตัดสินคุณค่าในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแสดงถึงมาตรฐานทางวิชาการในเชิงสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารสนเทศดังกล่าวนำไปใช้ในการกำหนดระดับคะแนนให้ ผู้เรียนรวมทั้งใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

9. การบริหารและการจัดการ หมายถึง การร่วมมือกันที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีการดำเนินการในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคลากรมาทำการสอนในสถาบันการศึกษา การปกครองนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีวินัย รวมถึงกระบวนการสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อการดังกล่าวทั้งปวง

10. สภาพปัญหา หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่ ณ สถานที่จริงที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

11. การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หมายถึง ระบบหรือกระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนตามแนวชายแดนให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ และได้มาเรียนรวมกันในสถานที่เดียวกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. แนวความคิดนโยบายสาธารณะ
2. แนวความคิดการจัดการศึกษา
3. แนวความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์
4. แนวความคิดของการศึกษาบนฐานความหลากหลายทางชาติพันธุ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดนโยบายสาธารณะ

1. ความหมายของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะ หมายถึง การจัดสรรคุณค่า แก่สังคม เมื่อมีสถานการณ์ของรัฐบาล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐบาล (ศุภชัย ยาวะประภาส และ ปียากร หวังมหาพร, 2551: 43-47) ซึ่งมีกำหนดความหมาย ของนโยบายสาธารณะต่างกัน คือ

Bridgman&Davis (2003) นักวิชาการชาวออสเตรเลีย กล่าวว่า นโยบายเป็นเครื่องมือของการปกครองเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรสาธารณะให้เข้าไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง นโยบายเป็นผลจากการแข่งขันระหว่างความคิด ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ในระบบการเมือง

Kraft&Furlong (2004) กล่าวถึงนโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมที่รัฐดำเนินการหรือไม่ดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อปัญหาสังคม เช่น สภาพแวดล้อมปัญหาความปลอดภัยในที่ทำงาน เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรสาธารณะให้เข้าไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง นโยบายเป็นผลจากการแข่งขันระหว่างความคิด ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ในระบบการเมือง

Cochran&Malone (2005) นิยามนโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจของรัฐบาล และการกระทำของรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2540) นักวิชาการจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ศึกษาความหมายของนักวิชาการชาวต่างประเทศ และสรุปเป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะว่า เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ เป็นการใช้อำนาจของรัฐในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายได้แก่ ผู้นำทางการเมืองฝ่าย

บริหาร ฝ่ายตุลาการ พรรคการเมือง สถาบันราชการ ข้าราชการและประมุขของประเทศกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผน กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาที่สำคัญของสังคมเป็นการตัดสินใจกระทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนจำนวนมาก เป็นการเลือกทางเลือกที่จะกระทำโดยพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เป็นกิจกรรมที่เกิดจากการต่อรองหรือประนีประนอมระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลทางบวกและลบต่อสังคม และเป็นกิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมาย

วรเดช จันทรศร (2552) นักวิชาการจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น หรือแผนงานหรือโครงการ หรือแนวทางปฏิบัติที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐได้กำหนดขึ้นเพื่อเจตนาในการแก้ไขปัญหา ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2550) นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี นโยบายสาธารณะเป็นการนำความรู้ความคิดที่มีเหตุผลและตั้งใจเพื่อนำไปแก้ไขปัญหา เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อการปฏิบัติของรัฐบาล เป็นการกำหนดแนวทางในอนาคต เน้นเป้าหมาย วัตถุประสงค์เงื่อนไขผลลัพธ์ และเป็นความพยายามที่จะกระทำเพื่อให้บรรลุผลประโชชน์สาธารณะ สรุปลงจากที่นักวิชาการต่าง ๆ ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะ สรุปลงได้ว่านโยบายสาธารณะ ต้องมีลักษณะองค์ประกอบ ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ
2. เป็นการใช้อำนาจของรัฐบาลในการจัดสรรกิจกรรมเพื่อตอบสนองค่านิยมของสังคม
3. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต่อเป็นชุดของการกระทำที่มีแบบแผนระบบและกระบวนการอย่างชัดเจน เป็นการกระทำที่มีการสานต่ออย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง
4. กิจกรรมที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำต้องมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนจำนวนมาก
5. เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำให้ปรากฏเป็นจริง มิใช่เป็นเพียงการแสดงเจตนารมณ์หรือความตั้งใจที่จะกระทำด้วยคำพูดเท่านั้น
6. กิจกรรมที่เลือกกระทำต้องมีผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาที่สำคัญของสังคม ทั้งปัญหาความขัดแย้งหรือความร่วมมือของประชาชน
7. เป็นการเลือกทางเลือกที่กระทำ โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2. ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2543) กล่าวถึงนโยบายสาธารณะมีความสำคัญทั้งต่อผู้กำหนดนโยบายและประชาชน กล่าวคือ

ประการแรก ความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบาย ส่วนใหญ่ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกำหนดนโยบายบริหารประเทศคือ รัฐบาล หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทั้งในด้านค่านิยมของสังคมและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชาชนจะทำให้รัฐบาลได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากประชาชน โดยอย่างยิ่งถ้ารัฐบาลสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และประสิทธิภาพ (Efficiency) จะทำให้รัฐบาลได้รับการยอมรับและความนิยมจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ผลดังกล่าวจะส่งเสริมให้รัฐบาลมีโอกาสดำรงอำนาจในการบริหารประเทศยาวนานขึ้น โดยอาจได้รับความไว้วางใจจากการเลือกตั้งให้ทำหน้าที่รัฐบาลบริหารประเทศต่อไปอีก ในทางตรงกันข้าม หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือความต้องการของประชาชน ประชาชนอาจรวมตัวกันคัดค้าน เพื่อกดดันในรัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรืออาจมีผลรุนแรง ถึงขั้นทำให้รัฐบาลหมดอำนาจไป หรือในบางกรณีถึงแม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน แต่รัฐบาลไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ปรากฏการณ์เช่นนี้จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อการบริหารงานของรัฐบาล และอาจส่งผลให้รัฐบาลหมดโอกาสที่จะบริหารประเทศต่อไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นโยบายสาธารณะมีผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐบาลอย่างสำคัญ

ประการที่สอง ความสำคัญต่อประชาชน เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น ประชาชนสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของตน ผ่านกลไกต่างๆทางการเมือง อาทิเช่น ผ่านพรรคการเมือง ผ่านกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์ ผ่านระบบราชการ ผ่านนักการเมือง ผ่านฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น ความต้องการ (Demands) และการสนับสนุน (Supports) ของประชาชนจะถูกนำเข้าสู่ระบบการเมือง (Political System) เมื่อนโยบายสาธารณะถูกนำไปปฏิบัติ และปรากฏผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาจะทำให้ได้รับความพอใจ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (Feed Back) จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการบริหารงานของรัฐบาลมากขึ้น ในทางตรงข้าม หากผลลัพธ์และคุณภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาของประชาชน จะส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนตกต่ำ ปรากฏการณ์เช่นนี้ จะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อรัฐบาล รัฐบาลจะต้องทำการปรับเปลี่ยนนโยบาย หรือปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเรียกศรัทธาคืนจากประชาชน มิฉะนั้นประชาชนอาจไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลอีกต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองกับประชาชน จึงเป็น

ความสัมพันธ์แบบพลวัต (Dynamic System) ดังนั้น นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นผลผลิตของระบบการเมือง จึงส่งผลอย่างสำคัญต่อวิถีและคุณภาพชีวิตของประชาชน (Easton , 1965)

สรุป นโยบายสาธารณะที่ดีต้องสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชนเมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า หากนโยบายสาธารณะมีลักษณะในทางตรงข้าม จะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ขาดงาน ขาดการศึกษา และคุณภาพชีวิตต่ำ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่านโยบายสาธารณะหรือนโยบายการศึกษาจะมีความสำคัญกว้างขวางต่อการพัฒนาประเทศดังได้กล่าวแล้ว แต่ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่

ประการแรก การมีเป้าหมายประสงค์หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นโยบายสาธารณะที่จะนำไปสู่ความสำเร็จจะต้องระบุเป้าหมายประสงค์ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายสาธารณะใดก็ตามที่มีเป้าหมายประสงค์ไม่ชัดเจน มีโอกาสที่จะประสบความล้มเหลวในการนำไปปฏิบัติสูง

ประการที่สอง ต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นโยบายที่สำคัญจะต้องมีหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีระบบหรือกลไกการควบคุม กำกับ และตรวจสอบอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มั่นใจว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมายประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการที่สาม ต้องมีงบประมาณสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม นโยบายใดที่ไม่มียกงบประมาณสนับสนุน นโยบายนั้นจะไม่มีโอกาสปรากฏเป็นจริง จะเป็นได้แต่เพียงการแสดงความตั้งใจหรือการพูดที่ไม่มีการกระทำ กรณีเช่นนี้ไม่เรียกว่าเป็นนโยบายสาธารณะ เพราะนโยบายสาธารณะในส่วนที่รัฐบาลเลือกจะกระทำ ต้องกระทำให้เป็นรูปธรรมและปรากฏเป็นจริง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสมเท่านั้น

ประการสุดท้าย ต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชน การที่ประชาชนให้การสนับสนุนนโยบายใด แสดงว่านโยบายนั้นสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน การสนับสนุนจากประชาชนจะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

3. ลักษณะและประเภทของนโยบายสาธารณะ

1. ลักษณะของนโยบายสาธารณะ

การพิจารณาลักษณะของนโยบายสาธารณะโดยทั่วไปอาจพิจารณาตามกระบวนการตามรูปแบบ และตามผลกระทบได้ในกรณีของการพิจารณาตามกระบวนการ นโยบายสาธารณะกำหนด

ขึ้นมา เพื่อให้มีการกระทำต่าง ๆ ขณะเดียวกันเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำในอนาคต โดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม โดยมีเครื่องมือกลไกต่าง ๆ ช่วยดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้บรรลุผล คือผลประโยชน์ของชาติสำหรับลักษณะของนโยบายที่พิจารณาตามรูปแบบโดยทั่วไป นโยบายจะมีลักษณะเป็นหลักเกณฑ์ และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยข้อความในนโยบายจะมีลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนลักษณะของนโยบายที่พิจารณาในแง่ของผลกระทบ นโยบายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม หมายถึงนโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นมาอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลหรือต่อกลุ่มบุคคลที่นำไปสู่ความพอใจ หรือความไม่พอใจ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลกลุ่มบุคคลนั้น ได้รับผลกระทบในลักษณะใด

2. ประเภทของนโยบายสาธารณะ

การดำเนินศึกษาใด ๆ ที่เป็นระเบียบ ย่อมมีระบบความคิด หรือระบบการจำแนกประเภทไว้เป็นแนวทางในการแบ่ง จัดสรร หรือกำหนดขอบข่าย ข้อมูล หรือหน่วยวิเคราะห์ที่จะทำการศึกษา เป็นธรรมดาอยู่เองที่ระบบการ จำแนกประเภทของสังคมศาสตร์ ไม่อาจมีลักษณะคงที่ตายตัว หรือครอบคลุมทั่วถึงได้เหมือนระบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในกรณีของนโยบายสาธารณะก็เช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาโดยสังเขปแล้ว จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทของนโยบายสาธารณะได้กระทำกันไว้หลายทาง (จุมพล นิมพานิช, 2547, หน้า 15-16) เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันตามขอบข่ายของผลกระทบของนโยบาย หรือแม้กระทั่งตามลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามในที่นี้จะขอกล่าวถึงการจำแนกประเภทของนโยบายของ Theodore Lowi ที่นักวิชาการส่วนใหญ่มักจะให้ความสนใจ ซึ่งในทรรศนะของเขาได้จำแนกนโยบายออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้คือ

2.1 นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulatory Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมที่มาของนโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะบุคคล และกลุ่มบุคคล โดยทั่วไปมีผลประโยชน์และความต้องการที่แตกต่างกันความต้องการเหล่านี้โดยทั่วไปมักไม่เหมือนกัน และขัดแย้งกันอยู่เสมอ ดังนั้นการกำหนดนโยบายที่ออกมาในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นมีข้อยุติลงได้

2.2 นโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายทรัพยากร (Distribution Policy) เป็นนโยบายที่เกี่ยวกับการกระจาย แจกจ่ายสินค้าและบริการให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น การให้บริการทางด้านการศึกษา สาธารณูปโภค การจัดสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น การแจกจ่ายสินค้า และบริการดังกล่าวของรัฐบาล นอกจากจะเป็นการแจกจ่ายในภาวะปกติแล้ว บางครั้งอาจเป็นการจัดสรรหรือแจกจ่ายในภาวะฉุกเฉินด้วย

2.3 นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ (Redistribution Policy) เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อจัดสรรทรัพยากรใหม่ในสังคม เพื่อให้เกิดการกระจายเพิ่มขึ้น คำว่าทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะทรัพยากรทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากหมายรวมถึงทรัพยากรทางการเมืองและทางสังคมด้วย ตัวอย่างของนโยบายนี้ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ นโยบายภาษีก้าวหน้า (Progressive Tax Policy) ซึ่งเป็นภาษีที่มีอัตราสูงเมื่อฐานภาษีมียกขึ้น วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีประเภทนี้ นอกจากรัฐบาลจะนำมาใช้จ่ายในกิจการของรัฐ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนโดยทั่วไปแล้ว เช่น (การศึกษา การป้องกันประเทศ ฯลฯ) ยังสามารถนำเงินที่ได้จากนโยบายภาษีดังกล่าวมาอุดหนุนช่วยเหลือ เพื่อผู้มีรายได้น้อย หรือผู้ที่ยากจนได้อีกด้วย ดังนั้นนโยบายภาษีดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างอันหนึ่งของนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่นอกจากนี้ก็มีนโยบายภาษีประเภทอื่น ๆ อีกที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างของนโยบายประเภทนี้ เช่น นโยบายภาษีทรัพย์สิน นโยบายภาษีมรดก นโยบายภาษีที่ดิน เป็นต้น

2.4 นโยบายต้นแบบ (Constituent Policy) เป็นนโยบายที่มีผลกระทบต่อประชาชนในฐานะเป็นตัวแสดงทางการเมือง (Political Actors) โดยตรง เพราะนโยบายนี้โดยทั่วไปจะกำหนดลักษณะระบบการเมือง สถาบันทางการเมือง เป็นต้น ตัวอย่างนโยบายนี้ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

สรุป ลักษณะนโยบายสาธารณะพิจารณาตามกระบวนการรูปแบบ และผลกระทบมีลักษณะเป็นเกณฑ์ และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติ และพิจารณาผลกระทบที่เกิดจากนโยบาย เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจให้บรรลุจุดมุ่งหมายคือผลประโยชน์ของชาติ ประเภทของนโยบายสาธารณะ จำแนกเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ เพื่อควบคุมพฤติกรรมบุคคล กลุ่มบุคคลเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นโยบายที่เกี่ยวกับการกระจายทรัพยากรให้แก่ประชาชน กลุ่มต่างๆ เพื่อสนองความต้องการ นโยบายที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรใหม่ เพื่อให้เกิดการกระจายเพิ่มขึ้นให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม นโยบายต้นแบบที่มีผลกระทบต่อประชาชน ในทางการเมือง

4. กระบวนการนโยบายสาธารณะ

แนวคิดกระบวนการนโยบายสาธารณะ นักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทย (ศุภชัย ยาวประภาส และปิยกร หวังมหาพร, 2551) ที่กล่าวถึงเรื่องวงจรนโยบายไว้

Cochran & Malone (2005, pp.44-60) ได้แบ่งกระบวนการกำหนดนโยบาย ออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นการระบุปัญหา ขั้นการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย ขั้นการเลือกทางเลือกและขั้นการตัดสินใจ ขั้นนำนโยบายไปปฏิบัติและขั้นการประเมินผลนโยบาย

Thomas R. Dye (2002, pp.32-33) แบ่งกระบวนการนโยบายออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหา การกำหนดวาระนโยบาย การกำหนดคนนโยบาย การตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย และกล่าวว่า นโยบายสาธารณะในความเป็นจริงอาจไม่ได้ดำเนินไปทีละขั้นเป็นลำดับไป แต่มักจะเกิดคาบเกี่ยวกัน นอกจากนี้ในแต่ละขั้นตอนจะมีผู้เกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป หรือมีผู้เกี่ยวข้องในเวลาเดียวกันแต่เป็นคนละขั้นตอน การแบ่งการศึกษา นโยบายสาธารณะออกเป็นขั้นตอน จะช่วยให้เข้าใจนโยบายสาธารณะได้ดีขึ้น

Hogwood & Gunn (1984, pp.67-260) แบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะออกเป็นการแสวงหาปัญหา การกรองปัญหา การนิยามปัญหา การพยากรณ์ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินนโยบาย และการยกเลิกนโยบาย

Bridgman & Davis (2007, pp. 27-29) กล่าวถึง วงจรนโยบายของประเทศออสเตรเลียว่า แบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นระบุปัญหา ขั้นวิเคราะห์นโยบาย ขั้นกำหนดเครื่องมือ นโยบาย ขึ้นหรือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ขั้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ขั้นตัดสินใจ ขั้นนำนโยบายไปปฏิบัติ และขั้นประเมินผลนโยบาย

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2540, หน้า 315-316) แบ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะ ออกเป็น 4 ขั้นตอน โดย ประยุกต์แนวคิด Hogwood & Gunn กระบวนการนโยบายสาธารณะของสมบัติ ได้แก่ การก่อรูปของนโยบาย การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย

ศุภชัย ขวาระประภาส (2533, หน้า 34-35) แบ่งวงจรนโยบายสาธารณะ โดยใช้แนวคิดของ ดันน์ หรือที่ ศุภชัย เรียกว่า ขั้นตอนนโยบายออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การกำหนดคนนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอน ศุภชัยยังแบ่งขั้นตอนดังกล่าวออกเป็นขั้นตอนย่อย ได้แก่ ขั้นการกำหนดคนนโยบาย แบ่งออกเป็น การระบุปัญหา การพัฒนาทางเลือก การเสนอทางเลือก ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ แบ่งออกเป็น การแปลความนโยบาย การรวบรวมทรัพยากร การวางแผน การจัดองค์การ การดำเนินงาน และขั้นประเมินผลนโยบาย แบ่งออกเป็น การยกเลิก และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539, หน้า 122-124) กล่าวถึงวงจรชีวิตของนโยบายสาธารณะ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน โดยประยุกต์แนวคิด ของ Hogwood & Gunn ได้แก่ การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดคนนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย และการต่อเนื่องการทดแทนและการสิ้นสุดนโยบาย

สร้อยตระกูล (ดิทยานนท์) อรรถมานะ (2533, หน้า 149-151) แบ่งกระบวนการนโยบายสาธารณะ ออกเป็น 6 ขั้นตอน โดยประยุกต์แนวคิดของ Hogwood & Gunn เช่นกันกับนักวิชาการ

อีกหลายราย กระบวนการนโยบายสาธารณะของสรั้อยตระกูล ได้แก่ การก่อตัวของนโยบาย การเตรียมนโยบายและเสนอร่างนโยบาย การอนุมัติ/ ประกาศเป็นนโยบาย การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การประเมินผลนโยบาย การปรับปรุงแก้ไขหรือการสิ้นสุด ทั้งนี้สรั้อยตระกูลกล่าวไว้ว่าหากนำ 3 ขั้นตอนแรกหากรวมเข้าด้วยกันจะเรียกว่า การกำหนดนโยบายจากนั้นก็เป็นขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย

สรั้อยตระกูล (ติวยานนท์) ธรรมดาณะ (2533, หน้า 184-185) ได้กำหนดให้กระบวนการกำหนดนโยบายออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation)
2. การเตรียมการนโยบายและเสนอร่างนโยบาย (Policy Formulation)
3. การอนุมัติ / ประกาศเป็นนโยบาย (Policy Adoption)
4. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation)
5. การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation)
6. การปรับปรุงแก้ไขหรือการสิ้นสุด (Policy Revision or termination)

สรุป นักวิชาการมีความเห็นร่วมกันว่า วงจรนโยบายสาธารณะนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นขั้นการระบุปัญหา ขั้นการกำหนดนโยบาย ขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ และขั้นการประเมินผลนโยบาย โดยในขั้นตอนของการระบุปัญหาจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป เช่น งานของ Hogwood & Gunn ที่กล่าวถึง การแสวงหาปัญหา การกรองปัญหา การนิยามปัญหา การพยากรณ์การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก โดยรวมเรียกว่าการกำหนดนโยบาย สำหรับงานของ Bridgman & Davis ระบุว่าวงจรนโยบายในขั้นการกำหนดนโยบายจะประกอบไปด้วย ขั้นระบุปัญหา ขั้นวิเคราะห์นโยบาย ขั้นกำหนดเครื่องมือหรือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ขั้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และขั้นตัดสินใจ มยุรี แบ่งวงจรนโยบายสาธารณะตามกรอบของ Hogwood & Gunn การแบ่งวงจรนโยบายของสมบัติ และทศพร จะเหมือนกัน แต่ของทศพร จะมีขั้นตอนอีกขั้นหนึ่ง คือ ขั้นการต่อเนื่องทดแทนและสิ้นสุดนโยบาย

5. ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติมีอยู่มากมาย แต่จากการสำรวจวรรณกรรมของนักวิชาการหลายท่าน อาจแบ่งปัญหาออกได้เป็นด้านต่าง ๆ 5 ด้านด้วยกัน (วรเดช จันทรศร, 2552 หน้า 98-103)

5.1 ปัญหาด้านสมรรถนะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

5.2 ปัญหาด้านการควบคุม

5.3 ปัญหาด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

5.4 ปัญหาด้านอำนาจ และความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง

5.5 ปัญหาด้านความสนับสนุน และความผูกพันขององค์กร หรือบุคคลสำคัญ ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5.1 ปัญหาด้านสมรรถนะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสมรรถนะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีความสามารถในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด (วรเดช จันทรศร, 2527, หน้า 541-543) ปัญหาด้านสมรรถนะจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยย่อยอีกหลายประการ ได้แก่

5.1.1 ปัจจัยด้านบุคลากร

5.1.2 ปัจจัยด้านเงินทุน

5.1.3 ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนปัจจัยด้านวิชาการหรือเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องในนโยบายนั้น

5.2 ปัญหาด้านการควบคุม

ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุม ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการวัดความก้าวหน้า หรือผลการปฏิบัติของนโยบายแผนงานหรือโครงการ มีผลงานของนักวิชาการเป็นจำนวนมาก ที่แสดงให้เห็นว่า ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้รับผิดชอบในนโยบายขาดความสามารถ ที่จะทำการวัดผลหรือควบคุมผลงานของหน่วยปฏิบัติ (Van Meter and Van Horn, 1975 : 480 ; Williams, 1971) ปัญหาด้านการควบคุมจะมีมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ เช่น ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการแปลงนโยบายว่า สามารถแปลงนโยบายออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของนโยบายเพียงใด กิจกรรมของนโยบายมีวัตถุประสงค์ชัดเจนเพียงใด การกำหนดภารกิจ หรือมาตรฐาน ในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติงานโดยรวมเพียงใด เป็นต้น

5.3 ปัญหาด้านความร่วมมือและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

ไม่ว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีสมรรถนะสูงเพียงใดหรือผู้รับผิดชอบในนโยบายจะมีความสามารถในการควบคุมผลงานของหน่วยปฏิบัติ ภายใต้ระบบการวัดผล และติดตามที่สมบูรณ์เพียงใด การนำนโยบายไปปฏิบัติจะสำเร็จไม่ได้ หากสมาชิกในองค์กรไม่ร่วมมือ

กันปฏิบัติตามแนวทางของนโยบาย หรือ อีกนัยหนึ่ง ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีมากขึ้น ถ้าสมาชิกในองค์กร หรือหน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือ หรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นผลมาจาก นโยบายจากการสำรวจผลงานของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาที่เกิดจากการต่อต้านของผู้ปฏิบัตินั้นมาจากสาเหตุสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

5.3.1 การที่นโยบายนั้นไม่ได้มาจากรากฐานความต้องการที่แท้จริง (Felt need) ของสมาชิกในองค์กร หรือสมาชิกไม่ให้ความสำคัญของนโยบายนั้น

5.3.2 นโยบายส่งผลให้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงานตลอดจนพฤติกรรมในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรต้องเปลี่ยนแปลงไป

5.3.3 หัวหน้าหน่วยปฏิบัติไม่ได้ให้การสนับสนุนนโยบายเท่าที่ควร

5.3.4 สมาชิกในองค์กร หรือหน่วยปฏิบัติทำการต่อต้าน เพราะเห็นว่าการปฏิบัติตามนโยบายจะส่งผลให้งบประมาณ และอัตรากำลังของหน่วยงานต้องลดลงในระยะยาว อีกทั้งอาจก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนภารกิจและหน้าที่ของบุคคลอย่างมาก

5.3.5 สมาชิกในองค์กร หรือหน่วยปฏิบัติ เห็นว่านโยบายถูกกำหนดขึ้นโดยฝ่ายบริหาร ที่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงาน

5.3.6 สมาชิกในองค์กร หรือ หน่วยปฏิบัติไม่เห็นด้วย กับสาระ หรือวิธีปฏิบัติ นโยบาย เพราะไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

5.3.7 สมาชิกในองค์กร หรือ หน่วยปฏิบัติไม่ให้ความร่วมมือ และต่อต้าน เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจว่าจะปฏิบัติตามนโยบายนั้นอย่างไร

5.4 ปัญหาด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องปัญหาอีกด้านหนึ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ปัญหาด้านอำนาจและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากผู้รับผิดชอบ หรือมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้วยเช่นกัน การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ถือว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งเน้นการเผชิญหน้า การแสวงหาการสนับสนุน การเจรจาต่อรองในการจัดสรรทรัพยากร หรือผลประโยชน์ระหว่างหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (วรเดช จันทรศร, 2527 : 545-546) ปัญหาด้านนี้จะมามากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยย่อยหลายประการ

5.5 ปัญหาด้านความสนับสนุนและความผูกพันขององค์กรหรือบุคคลสำคัญ การนำนโยบายไปปฏิบัติหากขาดการสนับสนุน และความผูกพันขององค์กร หรือบุคคลสำคัญแล้ว ปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้ ในบางกรณีปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลไปถึงความล้มเหลวของนโยบายโดยตรงได้ องค์กรและบุคคลสำคัญที่กล่าวมานี้ หมายถึง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง ตลอดจนสื่อมวลชน เป็นต้น (Sabatier and

Mazmanian, 1979, pp.481-504) องค์การหรือบุคคลสำคัญดังกล่าว อาจให้การสนับสนุนทางการเมือง เงินทุน งบประมาณ ตลอดจนสามารถสร้างอุปสรรคหรือการต่อต้านได้ตลอดเวลา ตามสถานะอำนาจ และสถานการณ์ กล่าวโดยสรุป คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติจะเกิดอุปสรรค มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ

5.5.1 ผู้รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายบริหารหรือไม่

5.5.2 กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจ และเห็นประโยชน์ของนโยบายมากน้อยเพียงใด

5.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติกับสื่อมวลชนก็มีความสำคัญในการสร้างแนวร่วม และความน่าเชื่อถือของ นโยบาย

5.5.4 บุคคลสำคัญให้ความสนับสนุนนโยบายเพียงใด

สรุป ปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อสนองตอบสถานการณ์สังคมของรัฐบาล สรุปได้เป็นปัญหาด้านต่างๆ คือ ปัญหาด้านสมรรถนะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ในทรัพยากรต่างๆของหน่วยงานที่ ส่งผลต่อการดำเนินงาน ปัญหาด้านการควบคุม ความสามารถในการวัดผลการปฏิบัติ โครงการ แผนงาน ซึ่งส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัญหาด้านความร่วมมือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง จากสาเหตุนโยบาย ไม่ได้มาจากรากฐานความต้องการที่แท้จริง นโยบายที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง หัวหน้าหน่วยไม่สนับสนุนนโยบายเท่าที่ควร สมาชิกหน่วยปฏิบัติต่อต้าน เพราะมีผลกระทบต่อหน่วยปฏิบัติจากนโยบาย สมาชิกหน่วยปฏิบัติไม่มีส่วนร่วม ไม่มีความเข้าใจการปฏิบัติตามนโยบาย ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการแสวงหาการสนับสนุน เจริญต่อตรง เผชิญหน้าปัญหาด้านความสนับสนุน และความผูกพันขององค์กร บุคคลสำคัญ การสนับสนุนนโยบายเพียงใด ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

6. การวัดความสำเร็จของนโยบาย

การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาปัจจัย หรือตัวแปรที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าสิ่งที่นักวิชาการทุกคนต้องการหาคำตอบ คือ การหาว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่สร้างความสำเร็จ และปัจจัยใด เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (วรเดช จันทรศร, 2552, หน้า 104-106) ความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การวัดระดับของความสามารถ

(Level of Performance) ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือการวัดประสิทธิผลและขาดประสิทธิผล (Effective – Ineffective) ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

(Glynn III, 1977, p. 65) สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งแนวคิดเรื่องความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัตินี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ทรรศนะไว้มากมาย อาทิ ยูจีน บาร์แดช ได้กล่าวว่า การวัดความล้มเหลวของนโยบายนั้นสามารถมองได้ สามมิติด้วยกัน

1. ความไม่สามารถในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
2. การนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดความล่าช้า และ
3. การใช้งบประมาณในการดำเนินงานที่กำหนด (Bardach, 1977)

Helen M. Ingram & Dean E. Mann, (1980) ได้ทำการศึกษาว่าทำไมนโยบายบางนโยบายจึงประสบความสำเร็จ ในขณะที่นโยบายหลายนโยบายต้องล้มเหลว การศึกษาของทั้งสองสรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มี 6 ด้านด้วยกัน ได้แก่

1. ความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง
2. ความต้องการของสังคม
3. นโยบายแต่ละอย่างอาจมีข้อดีและข้อเสียต่างกัน
4. ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม
5. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายหนึ่งกับนโยบายอื่น ๆ และ
6. การกำหนดขอบเขตของปัญหาและวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน

นอกเหนือจากปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติดังที่ได้มีการศึกษาโดยนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน แล้วผู้เขียนเองได้ศึกษาถึงการวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (วรเดช จันทรศร, 2540, หน้า 3-12)

โดยสรุปได้ว่า ความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นสามารถวัดจากผลรวมของมิติต่าง ๆ 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 คือ การมองผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ผลผลิต (Outputs)
2. ผลลัพธ์ (Outcomes) และ
3. ผลสุดท้าย หรือผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes)

มิติที่ 2 ผลของความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อนโยบายหรือโครงการอื่น ๆ

มิติที่ 3 ผลรวมของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งหมดต้องก่อให้เกิดผลของการพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนาดังที่สามารถอธิบายได้ในแผนภูมิ

มิติเหล่านี้เป็นเสมือนตัวชี้วัดในการประเมินสถานการณ์ในการปฏิบัติว่าจะสามารถดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือจุดหมายของนโยบายที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

สรุป การวัดความสำเร็จนโยบายสามารถวัดได้ 3 มิติ คือ มิติที่ 1 มองผลการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นผลผลิต ผลลัพธ์ ผลลัพธ์สุดท้าย มิติที่ 2 ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อนโยบายโครงการอื่น มิติที่ 3 ผลรวมการนำนโยบายไปปฏิบัติก่อให้เกิดผลของการพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนา

แนวความคิดการจัดการศึกษา

1. ความหมายของการศึกษา

คำว่า “การศึกษา”(education) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน 2 คำ คือ educe แปลว่า บำรุงเลี้ยง อบรม รักษา ทำให้เจริญงอกงาม และ educate แปลว่า ชักนำหรือดึงออกมา

โจฮัน เฟรดเดอริก แฮร์บาร์ต (John Friedich Herbart) ให้ความหมายของการศึกษาว่าการศึกษาคือ การทำพลเมืองให้มีความประพฤติดี และมีอุปนิสัยที่ดีงาม

เฟรด คอริค เฟรอบเอล (Friedrich Froebel) การศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กเพื่อให้เด็กพัฒนาดตนเอง

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หลายความหมาย คือ

- 1) การศึกษา คือ ชีวิต ไม่ใช่เตรียมตัวเพื่อชีวิต
- 2) การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม
- 3) การศึกษา คือ กระบวนการทางสังคม
- 4) การศึกษา คือ การสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 3 ความหมาย คือ

- 1) การศึกษา หมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถเจตคติความประพฤติที่ดีมีคุณค่าและมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม
- 2) การศึกษา เป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ ความสามารถ จากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น
- 3) การศึกษา หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา

พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต, 2538) ให้ความหมายว่า การศึกษาคือการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คำว่า “ศึกษา” เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต ถ้าเป็นภาษาบาลี คือ “สิกขา” ซึ่งประกอบด้วย สีด สมธิปัญญา มีความหมายครอบคลุมข้อปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาแห่งการศึกษาและกล่าวว่า การศึกษา เป็นการปฏิบัติไม่ใช่เล่าเรียน คือการเรียนรู้เข้าใจและทำได้ ทำเป็น หรือเรียนรู้ฝึกทำให้ได้ผล จึงจะเรียกว่า การศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรยา อดทน ความก้าวหน้า ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

สาโรช บัวศรี (2549) ให้ความหมายว่า การศึกษาคือความเจริญงอกงาม โดยเป็นการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนงอกงาม หรือหมายถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนาขั้น 5 ซึ่งประกอบด้วย 1) รูป คือ ร่างกาย รวมทั้งคุณสมบัติและพฤติกรรมทั้งปวง 2) เวทนา คือ อารมณ์ทุกข์และสุขของมนุษย์ 3) สัญญา คือ การเรียนรู้และเป็นตัวสร้างความจำ 4) สังขารคือองค์ประกอบทางจิตที่คอยปรุงแต่งให้คิดดีหรือชั่ว 5) วิญญาณ คือ การรับรู้ที่เกิดจากการสัมผัส ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มีความโลภ ความโกรธ ความหลงอยู่จะได้ลดน้อยถอยไป และได้บรรลุถึงชีวิตที่ร่มเย็น ตามควรแก่กรณี

สรุป การศึกษาเป็นกระบวนการ ที่ส่งเสริมและพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.ความมุ่งหมายของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาคือเป้าหมายหรืออุดมการณ์ที่ตั้งไว้แนวทางในการปฏิบัติ และเป็นแนวทางนำไปสู่ความสำเร็จและความปรารถนาที่ต้องการการกระทำต่าง ๆ จำเป็นต้องมีความมุ่งหมายเพื่อจะได้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้การศึกษามีความสำคัญต่อบุคคล สังคมประเทศชาติ และต่อโลกเป็นอย่างยิ่ง จึงจำเป็นต้องมีความมุ่งหมายที่ชัดเจน ความมุ่งหมายของการศึกษาที่ดีและชัดเจนจะชี้การศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาและสังคม เพื่อเป็นพลโลกอย่างมีคุณภาพ

อุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาของชาติไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ

ที่2) พ.ศ.2545 ได้ตั้งเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่งคนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัยพัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญาความรู้และทักษะคุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในแต่ละระดับจะแตกต่างกันไปดังนี้

การศึกษาระดับปฐมวัย

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายอารมณ์จิตใจสังคมและสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลจึงกำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

- 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีคุณลักษณะที่ดี
 - 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
 - 3) มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
 - 4) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจดีงาม
 - 5) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรีการเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
 - 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมตามวัย
 - 7) รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
 - 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
 - 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
 - 10) มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
 - 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
 - 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และทักษะในการแสวงหาความรู้
- การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตน ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารการคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ในแต่ละระดับ ได้จัดการศึกษา ดังนี้

1) ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อ สื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้น จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วน ตน มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อ

3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) การศึกษาระดับเน้นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนทั้ง ด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง สามารถ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งพัฒนาตนและประเทศ ตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

การศึกษาระดับอุดมศึกษา

1) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีภาวะผู้นำ

- 2) สามารถใช้ความรู้แก้ไขปัญหาทางวิชาชีพ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์
- 3) ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ พัฒนาตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบสูงต่อวิชาชีพตนเอง สังคม ประเทศและโลก
- 5) สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยตนเองและเป็นกลุ่มในสถานการณ์ที่หลากหลาย รวมทั้งสถานการณ์ใหม่มีไหวพริบและความจับใจอย่างสูง
- 6) สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพูด การเขียน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์
- 7) ชำรงไว้สืบทอด ถ่ายทอด พัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
- 8) เป็นผู้มีจิตสาธารณะ

จากความมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับ สรุปได้ว่า การศึกษาระดับปฐมวัยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนมีคุณภาพ มีภาวะผู้นำ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ พร้อมทั้งออกไปเป็นประชากรที่มีประสิทธิภาพของประเทศ และเป็นพลเมืองโลก

3. ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมากดังคำกล่าวที่ว่า การศึกษาคือชีวิต และชีวิตคือการศึกษา คำกล่าวเช่นนี้คงเป็นความจริงอยู่ตลอดไป ชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เริ่มเกิดในท้องแม่ก็เริ่มมีการศึกษา การศึกษาของมนุษย์จะเริ่มต้นอย่างจริงจังเมื่อได้สัมผัสโลก และต้องศึกษาไปตลอดชีวิต การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติและต่อโลกเป็นอย่างยิ่ง

1. ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อบุคคล

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2557) กล่าวว่า การศึกษามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ช่วยพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ เสริมสร้างสติปัญญา เป็นแนวทางในการเลี้ยงชีพที่สุจริต และเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของประเทศชาติซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน การศึกษาคือการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้ การศึกษา ช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากความจำเป็นด้านที่อยู่อาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ๆ ด้านของชีวิตและเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตในโลกที่มีกระแสความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน การศึกษายังมีบทบาทและความจำเป็นมากขึ้นด้วยการศึกษาที่จะช่วยให้ทุกคนมีชีวิตที่ดีมีความสุขจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1) การศึกษาให้ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นอย่างเพียงพอ เช่น ความรู้และทักษะทางด้านภาษา การคิดคำนวณ ความเข้าใจหลักการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาพปัจจุบันมีความจำเป็นต้องสนับสนุนให้ทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี จึงจะเพียงพอกับความต้องการและความจำเป็นที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตให้

2) การศึกษาทำให้คนเป็นคนฉลาด เป็นคนมีเหตุผลคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และรู้จักวิธีแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและเพื่อการทำงานอาชีพ

3) การศึกษาสร้างนิสัยที่ดีงามให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยเฉพาะนิสัยรักการเรียนรู้และนิสัยอื่น ๆ เช่น ความเป็นคนซื่อสัตย์ขยัน อดทน รับผิดชอบ

4) การศึกษาสร้างความงอกงามทางร่างกาย มีสุขภาพพลานามัยที่ดี รู้จักรักษาตนให้แข็งแรง ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บและสารพิษ

5) การศึกษาทำให้ผู้เรียนไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในสังคม อยู่ร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยสร้างสังคมที่สงบเป็นสุขรักษาสันติภาพให้ยั่งยืน

6 การศึกษาทำให้คนมีทักษะการทำงานอาชีพที่เพียงพอกับการเข้าสู่การทำงานอาชีพรู้จักการประกอบอาชีพ และรู้จักพัฒนาการทำงานอาชีพ

2. ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อสังคม

จักรพงษ์ สุวรรณศรี (2553) อธิบายว่าการศึกษาระบบของสังคม และต้องเป็นไปตามจุดหมายที่สังคมวางไว้รวมถึงการมีบทบาทตามที่สังคมปรารถนา การศึกษาเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบหรือระบบการศึกษาในสังคมได้เช่นเดียวกัน การศึกษามีบทบาทหรือมีอิทธิพลอย่างสำคัญ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษาเป็นเครื่องมือหรือเทคนิคให้คนใช้อย่างมีเป้าหมาย ด้วยความตั้งใจและรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา เมื่อเป้าหมายเปลี่ยนแปลง การศึกษาก็จะต้องเปลี่ยนแปลงตาม องค์ประกอบปัจจัยทางสังคมต่อการศึกษา ได้แก่ ค่านิยม วัฒนธรรม ครอบครัวยุคสมัยและจำนวนประชากร การศึกษาของแต่ละสังคมในแต่ละยุคสมัยจะขึ้นอยู่กับ พลังทางสังคมที่มีอำนาจกลุ่มคนที่พยายามทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงแต่การศึกษาในตัวเองก็มีอำนาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมดังนี้

1) ทำให้สมาชิกในสังคมมีความฉลาดรอบรู้ โดยมีผลมาจากการสืบทอดวัฒนธรรมของตน และเรียนรู้วัฒนธรรมสังคมอื่น ๆ

2) ทำให้มีการประดิษฐ์คิดค้นแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ มาสนองตอบความต้องการของตน กับ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง

3) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยการปรับปรุงการทำมาหากินของคนใน สังคมให้ดีขึ้น

4) ทำให้มนุษย์รู้จักปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น

5) ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็ว

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางสังคมเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา เพราะ การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม การจัดการศึกษาต้องให้สอดคล้องกับโครงสร้างของสังคม สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลง เช่น ขนาดของครอบครัว ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท ความสัมพันธ์ในครัวเรือนลดน้อยลงรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเปลี่ยนไป มีการอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ มากขึ้น ลักษณะของสังคมจะเป็นกำหนดรูปแบบของการศึกษาถ้าจำนวนประชากรของสังคมมี ผู้ อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนมากก็จำเป็นต้องจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของ ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อเศรษฐกิจ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) กล่าวว่า สภาการศึกษาศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2550 รายงานว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจกับการศึกษา การจัดการศึกษาเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์และทุนทาง สังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การจัดการศึกษาให้กับประชาชน อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ประชากรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและเป็นพลเมืองดี ที่มีความรับผิดชอบ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จได้เศรษฐกิจใน ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและคุณภาพ ความสำคัญ ทาง การศึกษาที่มีต่อเศรษฐกิจมีดังนี้

1) การศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า เป็นการสะสมทุน มนุษย์ (Human Capital) ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาและสะสมทุนทางสังคม (Social Capital) คือสร้าง ความมั่นคงและความเท่าเทียมกันทางด้านสถานะและรายได้

2) ระบบการศึกษาเปรียบเสมือน โรงงานที่แปลงหรือผลิตแรงงานให้เป็นทรัพยากรที่มี ค่าแรงงานเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิตที่ใช้ร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร เทคโนโลยี วัตถุดิบ เพื่อผลิตสินค้าบริการสนองตอบความต้องการของมนุษย์ การศึกษาจึงมีผล โดยตรงต่อการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ

3) ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาโดยตรง เพราะการศึกษาเป็นการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน

4) เศรษฐกิจของประเทศเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า รัฐจะสามารถลงทุนทางการศึกษาได้มากน้อยเพียงใด ถ้าสังคมหรือประเทศชาติมีระบบเศรษฐกิจดีสมบูรณ์มั่นคง พลังทางเศรษฐกิจก็จะมีอิทธิพลต่อการเกื้อหนุน ระบบการศึกษาอย่างมากเช่น ออกมาในรูปอาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์ การศึกษา จำนวนครูอาจารย์ เงินเดือน รวมถึงอุดมการณ์ของครูอาจารย์ด้วย

5) เศรษฐกิจของบุคคลและครอบครัวเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า บุคคลจะสามารถได้รับการศึกษาในระดับและประเภทที่ตนเองปรารถนาได้มากน้อยเพียงใด

6) การจัดการศึกษาจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ถ้าหากประเทศขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา ได้แก่ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ โครงสร้างการผลิตของประเทศ แรงงานและการจ้างงาน และการกระจายรายได้

สรุป จะพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลต่อตลาดแรงงานและตลาดการศึกษา เนื่องจากการกำหนดลักษณะของแรงงานที่ต้องการอาชีพเศรษฐกิจใหม่ จะแข่งขันกันด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา ดังนั้น การศึกษาต้องพัฒนาคนให้มีทักษะการทำวิจัยให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีคุณค่าต่อระบบเศรษฐกิจ การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและเงินลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ ไม่เพียงแต่ต้องลดการกีดกันการแข่งขันเท่านั้น ยังต้องแข่งขัน ด้วยสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งต้องอาศัยแรงงานที่มีฝีมือ มีทักษะความสามารถที่หลากหลาย เช่น ความรู้ด้านเทคโนโลยีภาษาต่างประเทศการบริหาร ฯลฯ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เศรษฐกิจกับการศึกษาต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันเป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน และเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม หากประเทศและหน่วยงานทางการศึกษาต้องการพัฒนาการศึกษาของชาติให้คนมีคุณภาพเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขจำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการศึกษา

4. ความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการเมือง

การศึกษาคือปัจจัยการพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตย เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน การศึกษาเป็นผลมาจากโครงสร้างและกระบวนการทางการเมือง การให้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ การพัฒนาทักษะนิสัยและทัศนคติต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อช่วยให้เขาดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมและควรค่าแก่สังคม เพราะการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ฝ่ายการเมืองใช้อำนาจ ในการดำเนินการปกครองซึ่งจะอยู่ในรูปของกฎหมายการกำหนดนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรการเมืองเป็นเรื่องของคุณธรรม หากนักการเมืองเป็นผู้มีคุณธรรม

มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ก็จะทำให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า โดยมีการกำหนดนโยบายที่ดี

จักรพงษ์ สุวรรณศรี (2553) กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาที่มีต่อการเมืองดังนี้

1) เป้าหมายการศึกษาคือการปรับปรุงคนและสังคม โดยมีการสร้างคนให้มีสำนักแห่งการรับใช้และการปรับปรุง“มนุษยชาติ”

2) หน้าที่ทางการเมืองของการศึกษา คือ การศึกษามีหน้าที่ปลูกฝังความเชื่อ คุณค่าและทัศนคติที่สอดคล้องกับสภาพการปกครองโรงเรียนในระบอบประชาธิปไตย บทบาทของการศึกษาที่มีต่อสถาบัน การปกครองในส่วนที่เกี่ยวข้อง ระบอบการปกครองหรืออุดมการณ์ทางการเมือง คือ การขัดเกลาทางการเมือง การเลือกสรรทางการเมือง การสร้างบูรณาการทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง

3) การศึกษาช่วยพัฒนาผู้นำทางการเมืองโดยผ่านระบบการศึกษา

4) การศึกษาช่วยเตรียมให้ประชาชนหรือพลเมืองมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความจงรักภักดีต่อชาติ

จากความสำคัญของการศึกษาต่อการเมืองที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ การกำหนดนโยบายและการควบคุมดูแล ดังนั้นการเมืองจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการศึกษาโดยตรง การศึกษาเป็นเครื่องมือของรัฐในการพัฒนาประเทศ ผู้มีอำนาจจึงเป็นผู้ชี้้นำ การใช้หลักการ ปรัชญา แนวคิด และทฤษฎีการศึกษามาคำหนดแนวทางและกรอบในการจัดการศึกษาของประเทศที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

4.ความหมายของหลักการแนวคิดและปรัชญาทางการศึกษา

1. หลักการศึกษา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “หลักการ” หมายถึง สารสำคัญที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ

สาโรช บัวศรี (2549) ให้ความหมายว่าการศึกษาคือความเจริญงอกงาม โดยเป็นการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนงอกงาม หรือหมายถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนา สิ่งที่เราเรียกว่า การพัฒนาขั้น 5 ซึ่งมีอภุศลมูลอยู่จะได้ลดน้อยถอยไป และได้บรรลุถึงชีวิตที่ร่มเย็นตามควรแก่กรณี

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2555) กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้การฝึกการอบรม การสืบสานทาง

วัฒนธรรม การสร้างสรรค์จริยธรรม ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

คำว่าหลักการศึกษามีความหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เป็นไปในแนวทางที่พึงปรารถนา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นไปอย่างจงใจ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและดำเนินอย่างเป็นระบบ โดยสอดคล้องกับธรรมชาติของบุคคล

2. แนวคิดทางการศึกษา

“แนวคิด” หมายถึง ความคิดที่มีแนวทางปฏิบัติ

“การศึกษา” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จริยธรรม ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยที่เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการศึกษาความหมายของคำว่า แนวคิดการศึกษา สรุปว่า ความคิดสำคัญที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยใช้กระบวนการในการถ่ายทอด การฝึก การอบรม การสืบสาน การสร้างสรรค์ การสร้างองค์ความรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม แนวคิดของนักปราชญ์และนักการศึกษาต่าง ๆ ได้มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ มีดังนี้

โสเครติส (Socratis) นักปราชญ์ชาวกรีก มีแนวคิดว่าการศึกษามุ่งที่จะส่งเสริมสติปัญญา ความคิด ไคร่ครวญ ไตร่ตรอง หาใช่เพียงแต่หาความรู้เท่านั้นไม่ หลักการสำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษา คือ การฝึกฝนความรู้ อันเกิดจากการให้ใช้เหตุผล การสอนควรจะทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดค้นหาความรู้ที่แท้จริง การตอบโต้ซักถาม ซักไซ้ไล่เลียงจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นความบกพร่องของตน และความรู้จริงนี้ เป็นรากฐานแห่งความประพฤติชอบ

พลาโต (Plato) นักปราชญ์ชาวกรีก มีแนวคิดว่าการศึกษาและการเมืองไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จุดประสงค์ของการศึกษาคือการทำให้คนเป็นพลเมืองดีของรัฐและเป็นรากฐานสำคัญของโครงสร้างทางการเมือง พลเมืองไม่จำเป็นต้องเป็นเอกตัวบุคคล เพราะการเป็นพลเมืองดีนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นอยู่ของการเป็นคนดีและถือว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่ผู้ปกครองประเทศใช้ในการเปลี่ยนแปลงนิสัยมนุษย์เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียว ถ้าพลเมืองมีการศึกษาที่สามารถเผชิญกับเหตุการณ์และฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้และเมื่อระบบการศึกษาดีจะพัฒนาสิ่งใดย่อมทำได้ง่าย แต่ถ้าวินิจฉัยทั้งการศึกษาแล้ว ไม่ว่าจะรัฐจะทำการอย่างไรย่อมไม่เกิดผล

จอห์น เอมอส คอมินิอุส (John Amos Comenius) นักมนุษยธรรม นักอุดมคติ ชาวเชโกสโลวาเกีย ได้รับการยกย่องให้เป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ในยุค ค.ศ. 1592-1670 จุดมุ่งหมายของ

การศึกษาควรอยู่ที่ความรู้และศีลธรรมการศึกษาเป็นสิทธิของทุกคน ไม่ว่าชายหญิง ยากดีมีจน โรงเรียนต้องเปิดรับทุกคน เด็กจะต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมแก่ภาระหน้าที่ของตน โดยมีแนวการสอน ดังนี้

- สอนสิ่งที่ผู้เรียนต้องการรู้และมีประโยชน์ในชีวิต
- สอนอย่างตรงไปตรงมา สอนกฎเกณฑ์ ก่อนจึงสอนรายละเอียด
- สอนให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ โดยผ่านประสาทสัมผัส
- ครูควรทำแผนการสอนและใช้หลักจิตวิทยาในการสอน

ยัง ยักส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส มีแนวคิดว่าการฝึกฝนทักษะทางร่างกายและสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ เบื้องต้นของการศึกษา

- จะต้องให้การยกย่องเด็กและโดยธรรมชาติเด็กย่อมแตกต่างกัน
- ธรรมชาติสร้างคนมาดีแล้ว แต่มนุษย์ นั้นเองทำให้คนเลวลง
- การสอนเน้นความสำคัญ ในการที่จะช่วยให้เด็กเติบโต และมีพัฒนาการตามธรรมชาติ
- ครูควรศึกษาเด็กเพื่อจะได้เข้าใจเด็กที่สอนและการสอนให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์

มากกว่าจากหนังสือ

- การเรียนควรจะบรรจุวิชาเกี่ยวกับการฝึกฝนร่างกาย คือ กายบริหารและการพลานามัย เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาการศึกษา นักจิตวิทยา และนักปฏิรูปการศึกษาชาวอเมริกา เป็นผู้ริเริ่มปรัชญาการศึกษาแนวใหม่ เป็นผู้วางการศึกษาแบบพัฒนาการ (Progressive) มีแนวคิดว่าการศึกษาเป็นการสร้างพัฒนาการให้แก่บุคคลหลายด้าน ไม่เฉพาะแต่ความรู้เท่านั้น การเรียนที่จะให้ผลดีต้องเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดมากที่สุดและได้กระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด ดิวอี้ได้ใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหา ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ขึ้นรวบรวมปัญหา
2. ขึ้นรวบรวมข้อมูลเพื่อความกระจ่างในปัญหา
3. ขึ้นตั้งสมมติฐานในการแก้ปัญหา
4. ขึ้นวางแผนในการแก้ปัญหา
5. ขึ้นลงมือกระทำเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตามวิธีเรียนของดิวอี้ผู้เรียนต้องไปค้นหาเนื้อหาวิชาและข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเนื้อหาวิชานั้นไปใช้ในการแก้ปัญหา การได้เนื้อหาด้วยวิธีการนี้ย่อมมีความหมายแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันผู้เรียนย่อมเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นเพราะได้ไปทำการค้นคว้าด้วยตนเอง

วิธีการสอนของคิ้วี่ นับเป็นรากฐานของการสอนแผนใหม่แบบต่าง ๆ ในเวลาต่อมา เช่น การสอนแบบโครงการ (Project Based Learning) และการสอนแบบหน่วย (Unit Teaching) เป็นต้น จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษา จะเห็นได้ว่ามีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาของไทย ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงลักษณะการจัดการศึกษาของไทยในอดีตที่ผ่านมา ทำให้เห็นข้อดีและประเด็นปัญหาที่เป็นผลทำให้การศึกษาของไทยที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

3. ปรัชญาทางการศึกษา

ปรัชญา บัญญัติขึ้นเพื่อใช้แทนคำว่า “Philosophy” ในภาษาอังกฤษ โดยพระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ โดยเป็นคำในภาษาสันสกฤต ประกอบด้วยรูปศัพท์ 2 คำ คือ ปร ซึ่งหมายถึง ไกล สูงสุด ประเสริฐ และคำว่า ชญา หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ เมื่อรวมกัน เป็นคำว่า ปรัชญา จึงหมายถึงความรู้อันประเสริฐ เป็นความรู้ที่กว้างขวาง ความหมายตามรูปศัพท์ในภาษาไทยเน้นที่ตัวความรู้หรือผู้รู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้ง ประเสริฐ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2529)

รุจิร ภู่อาระ (2551) กล่าวว่าปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาประยุกต์ทั่วไป และเน้นหนักการศึกษาโดยเฉพาะ ซึ่งความรู้เกี่ยวกับ ปรัชญาและปรัชญาการศึกษาจะเป็นพื้นฐาน ในการกำหนดเป้าหมาย หลักสูตร ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จึงควรมีหลักการหรือเป้าหมายหลักของแต่ละสถานศึกษา

ทิสนา เขมมณี (2553) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาที่แตกหน่อมาจากปรัชญาแม่บทหรือปรัชญาทั่วไปที่ว่าด้วยความรู้ความจริงของชีวิต หากบุคคลมีความเชื่อว่าความจริงของชีวิตเป็นอย่างไร ปรัชญาการศึกษาจะจัดการศึกษาพัฒนาคนและพัฒนาชีวิตให้เป็นไปตามนั้น

สรุปว่า ปรัชญาการศึกษา คือ แนวความคิด หลักการ และกฎเกณฑ์ในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา หรือทฤษฎีการศึกษาทั่วไป ที่นักการศึกษาได้ยึดเป็นหลักในการดำเนินการทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อทำการวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษา ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาของการศึกษาได้อย่างชัดเจน ปรัชญาการศึกษาจึงเปรียบเหมือนเข็มทิศนำทางให้นักการศึกษาดำเนินการทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และสมเหตุสมผล

แนวความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์

1. ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์เป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นในสาขามานุษยวิทยาซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เพื่อหลีกเลี่ยงในเชิงการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม เพราะจะช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจไป

ศึกษาถึงความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) คำว่า กลุ่มชาติพันธุ์บางครั้งคนไทยใช้คำว่า เชื้อชาติ โดยมีผู้ให้คำนิยามของกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2541, หน้า 153 – 156) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกระเหรี่ยง คนจีน คนลาว กลุ่มคนม้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องและควรให้คำนิยามด้วยเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้น คือ

กลุ่มเชื้อชาติ (racial group) หมายถึง กลุ่มที่มีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน การแบ่งกลุ่มเชื้อชาติ (race) มักแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นิกรอยด์ (negroid) มงโกลอยด์ (mongoloid) และคอเคซอยด์ (caucasoid) ในตอนหลังได้เพิ่มออสตราลอยด์ (australoid) และโพลีเซียน (Polynesian) ในความหมายนี้กลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นส่วนย่อยของกลุ่มเชื้อชาติ

กลุ่มเชื้อชาติ (national group) หมายถึง กลุ่มคนที่เป็นสมาชิกของประเทศเดียวกันและหมายความถึงการเป็นสมาชิกของประเทศนั้นๆ ตามกฎหมาย โดยที่ลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้

ยศ สันตสมบัติ (2544, หน้า 144-145) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกัน เป็นหน่วยทางสังคมการเมือง และระบบเครือญาติเดียวกัน ผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน และมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548, หน้า 228) ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า เป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ความเข้าใจในสังคมไทยเท่าที่ผ่านมา เกี่ยวกับความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน มักจะแสดงออกด้วยการนิยามความหมาย 3 ประการด้วยกัน คือ ชนกลุ่มน้อย ชนเผ่า และชาวเขา ซึ่งแล้วแต่มิโนร่าที่แสดงถึงความเป็นคนอื่นและความด้อยกว่า ทั้งในเชิงอำนาจและวัฒนธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มใหญ่และยังมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างปัญหาในการวิจัย เพราะการนิยามความหมายเช่นนั้น มีลักษณะหยุดนิ่งตายตัว โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับความสนใจกับความเป็นตัวตน ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชนต่างๆ นอกจากความพยายามที่จะดูคลืน ทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นเช่นคนส่วนใหญ่ ซึ่งปัจจุบันวงการทางวิชาการต่างๆ โดยเฉพาะสาขามานุษยวิทยาได้เสนอให้เรียกกลุ่มชนที่มีลักษณะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic groups) ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี คศ.1970 เพื่อหลีกเลี่ยงในเชิงการดูถูกเหยียดหยามทางวัฒนธรรม เพราะจะช่วยให้ปรับเปลี่ยนความสนใจไปศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ (ethnicity) ที่มีความหมายเกี่ยวกับกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมและ

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมในปัจจุบัน ที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมบทบาทในทางการเมืองและการพัฒนามากขึ้น ภายใต้สภาวะที่ประเทศต่างๆ ก็ยอมรับและเข้าใจความเป็นพหุสังคม (plural society) ในสังคมของคนมากขึ้นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2546, หน้า 7-8)

จากความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีภาษาพูด ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน รวมทั้งเป็นหน่วยทางสังคมการเมือง และระบบเครือญาติ และผ่านประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดเดียวกัน ตลอดจนการมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเดียวกัน แต่ต่างกลุ่มกันก็ย่อมมีลักษณะของสิ่งต่างๆ ดังกล่าวแตกต่างกันออกไปของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

2.ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์

ในส่วนของความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ อมรา พงศาพิชญ์ (2541, หน้า 157 – 160) กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเด่น คือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้ หมายถึง บรรพบุรุษทางสายเลือด และบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมๆ กัน ไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกันสามารถรับอารมณื ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ซึ่งความคิดเรื่องชาติพันธุ์นี้ คายส์ (C.F. Keys, 1992 อ้างอิงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 157) มองว่า พิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน
2. แบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย โดยมีรายละเอียดในแต่ละรูปแบบ ดังนี้

1. แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไม่จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์จากแง่มุมชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มใหญ่เสมอไป ในบางประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยหลายกลุ่ม ความสัมพันธ์กันเอง เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ตัวอย่างเช่น ชาลส์ เอฟ คายส์ (Charles F. Keyes) เสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่พึ่งพากันในอดีต เนื่องจากความเจริญเกิดขึ้นในที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ในการศึกษาชาวเขาในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะพบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในลักษณะเป็นคู่ เช่น ลีว้/คนเมือง คนคะฉิ่น/คนฉาน คนกระเหรี่ยง/

คนพม่า คนม้ง/คนจีน ทั้งนี้เป็นเพราะเกิดการพึ่งพากันระหว่างชาวเขาซึ่งเจริญน้อยกว่ากับคนพื้นราบซึ่งเจริญกว่า และสามารถผลิตสิ่งของต่างๆที่ชาวเขาไม่สามารถผลิตได้

2. แบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ในกรณีที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ใกล้เคียงกันและเข้ากันไม่ได้ นั้น จะพบว่า เป็นเพราะวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกันและต่างกลุ่มต่างไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้ากันไม่ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่

ประเทศต่างๆ ทุกประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยกันอยู่ภายในประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่กลุ่มของตนไม่ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศคือชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทย เราชนกลุ่มใหญ่คือคนไทย และชนกลุ่มน้อยก็คือคนจีน คนญวน คนลาว คนเขมร ชาวเขาเผ่าต่างๆ

สรุปได้ว่า ความเป็นมาในเรื่องของชาติพันธุ์ สามารถพิจารณาแยกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1. แบบที่ชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน 2. แบบที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในลักษณะชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย เป็นเพราะวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกันและต่างกลุ่มต่างไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ความเข้ากันไม่ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองจากความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่

3. ลักษณะความแตกต่างทางกลุ่มชาติพันธุ์

ลักษณะของความแตกต่างทางชาติพันธุ์โดยการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่พอสรุปได้ 5 ลักษณะ (อมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 163 – 166) ดังนี้

1. เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม ในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้น และคนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำสุด คือ เป็นกลุ่มชนที่อยู่นอกระบบสังคมนั้น เช่น จัณฑาลในอินเดีย เอทา หรือบูราลูในประเทศญี่ปุ่น คนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน แต่ถูกสังคมนับว่าเป็นคนนอกระบบหรือคนนอกกริด

2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะภูมิศาสตร์ กลุ่มชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างจากคนส่วนใหญ่และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขาในประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ พบปัญหาว่า ถูกตัดขาดจากสังคมส่วนใหญ่ ไม่ได้รับข่าวสารจากส่วนกลางอย่างสม่ำเสมอ การขาดการสื่อสารที่ดีนี้ มีผลทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจทำให้ชนกลุ่มน้อยมีปฏิกิริยาต่อต้านชนกลุ่มใหญ่ได้ ตัวอย่างของชาวเขาในประเทศพม่า และชาวเขาในประเทศไทย

3. เกิดจากการผนวกดินแดน การขยายอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยการผนวกดินแดนเพิ่ม อาจเกิดจากการตกลงกันตามสนธิสัญญาหรือการสู้สงคราม ตัวอย่างของการตกลงตามสนธิสัญญาคือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบัน คือ รัฐต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามสนธิสัญญาเรียกว่า “Louisiana Purchase” ในปี ค.ศ.1803 หรือ การที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบัน คือ รัฐอลาสกาในปี ค.ศ.1867

4. เกิดจากการย้ายถิ่น ลักษณะการเกิดชนกลุ่มน้อยที่เกิดจากการย้ายถิ่น มีสาเหตุมาจากการที่คนจำนวนหนึ่งอพยพถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่น โดยที่คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากคนในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่ การเกิดชนกลุ่มน้อยจากการย้ายถิ่นได้มีหลายกรณี เช่น

1. การอพยพทาสจากแอฟริกาไปทวีปอเมริกาและยุโรป
2. การอพยพแรงงานเกณฑ์จากบริเวณหนึ่งไปยังอีกบริเวณหนึ่ง
3. การว่าจ้างอพยพเพื่อไปเป็นคณงาน

5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม การเกิดชนกลุ่มน้อยในประเทศอาณานิคมนี้ ลักษณะแตกต่างจากกรณีต่างๆที่กล่าวมาทั้ง 4 กรณี ทั้งนี้ เพราะอาณานิคมเกิดจากการที่มหาอำนาจเข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่น ผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มีอำนาจมากกว่าและสามารถออกกฎหมายบังคับต่างๆ ทำให้เจ้าของประเทศซึ่งมีจำนวนมากว่ามีลักษณะของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของความแตกต่างทางชาติพันธุ์ โดยการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่แบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ 1. เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรม 2. เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะภูมิศาสตร์ 3. เกิดจากการผนวกดินแดน 4. เกิดจากการย้ายถิ่น 5. เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม

แนวความคิดของการศึกษาบนฐานความหลากหลายทางชาติพันธุ์

1. ความหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม

มีผู้ที่ให้ความหมายของ การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ดังนี้

Grant and Ladson – Billings (1997) กล่าวว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ แนวความคิดทางปรัชญาและกระบวนการทางการศึกษา โดยการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีรากฐานมาจากปรัชญาในอุดมคติ เกี่ยวกับเสรีภาพ ความเสมอภาค ความเป็นธรรม ความยุติธรรม และการให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ กระบวนการซึ่งเกิดขึ้นในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งสอดแทรกอยู่ในทุกเนื้อหาวิชาและในส่วนอื่น ๆ ของหลักสูตร เพื่อที่จะเตรียมนักเรียนทุกคนให้สามารถเรียนได้อย่างกระตือรือร้นภายใต้บรรยากาศขององค์กรที่มีความ

เสมอภาค การศึกษาพหุวัฒนธรรมจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาอัตมโนทัศน์ในทางบวก และการค้นพบตนเองภายใต้การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ

Banks (2001) กล่าวว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาประเภทหนึ่ง ที่สภาพแวดล้อมทางการศึกษาประกอบไปด้วยนักเรียนที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ เพศ ชั้นทางสังคม กลุ่มภูมิภาค กลุ่มความต้องการพิเศษ โดยปัญหาของกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวได้รับการตีแผ่และเปรียบเทียบ ซึ่งสภาพแวดล้อมทั้งหมดในโรงเรียนจะได้รับการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และเกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มนักเรียนต่างวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงที่ว่า อคติ การแบ่งแยกและความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของกลุ่มคนที่มีมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

Tileston (2004) กล่าวว่าการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือกระบวนการจัดการศึกษาที่ได้รับการออกแบบมา เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ และการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม

Bennett (2007) อธิบายว่าการศึกษาพหุวัฒนธรรมคือกระบวนการของการสอน และการเรียนรู้ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ ค่านิยมแบบประชาธิปไตย และปรัชญาพหุวัฒนธรรมนิยม (Cultural Pluralism) ภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เจริญสูงสุดตามศักยภาพของตน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม

จากความหมายข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรม คือกระบวนการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่ง ที่พัฒนามาจากปรัชญา ความเชื่อ ค่านิยมแบบประชาธิปไตย และความเชื่อในคุณค่าของความหลากหลายวัฒนธรรม (Multiculturalism) โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้กับผู้เรียนจากต่างวัฒนธรรม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี วิถีชีวิต เพศ ชั้นทางสังคม และความ ต้องการพิเศษอื่น ๆ ได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เกิดความตระหนักรู้ และยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรมอื่น รวมทั้งมีทักษะทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมอย่างสันติสุข ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยก และเลือกปฏิบัติ

2.ความสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรม

แนวคิดของการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เกิดจากสภาพห้องเรียนและโรงเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียนต่างเชื้อชาติ วัฒนธรรมเรียนร่วมกันมีมากขึ้น ส่งผลทำให้เกิดความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนของครู ที่จะจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน

อย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีความหลากหลายเหล่านี้ให้พัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของตน และเป็นพลเมืองที่ดีของชุมชน สังคม และประเทศชาติ นักการศึกษาจึงได้พัฒนาแนวคิด และรูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมขึ้น เพื่อเป็นการศึกษาทางเลือกหนึ่งให้กับครู ได้นำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนและโรงเรียนของตน

นักประชากรศาสตร์ได้ฉายภาพองค์ประกอบของพลเมืองอเมริกันว่าในปี ค.ศ.2050 สังคมอเมริกันจะประกอบด้วยพลเมืองหลากหลายชาติพันธุ์ คือ ร้อยละ 53 เป็นคนผิวขาว ร้อยละ 25 เป็นลาติน ร้อยละ 14 เป็นคนผิวดำ ร้อยละ 8 เป็นคนเอเชียและหมู่เกาะแปซิฟิก และอีกร้อยละ 1 เป็นคนอินเดียพื้นเมือง (D'Angelo and Dixey, 2001) ซึ่งชาวอเมริกันหลายคนเชื่อว่าความแตกต่างทางชาติพันธุ์ คือ ปัญหาหลักของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสังคมจะประกอบด้วยคนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรง (Whyy, 2000 cited in Wan, 2006) ซึ่งการใช้ความรุนแรงและการทำลายล้างกัน ส่วนใหญ่เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง และขาดความอดทนอดกลั้นของคนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น ทั้งในเรื่องของความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจึงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกใบนี้ (Wan, 2006)

บทบาทหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของนักการศึกษา นอกจากการให้ความรู้ทางวิชาการและการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแล้ว หน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การเตรียมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีทักษะในการใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน โลกที่ผู้คนมีความแตกต่างหลากหลายเชื้อชาติ วัฒนธรรม เช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ให้พวกเขาสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสมัครสมานสามัคคี สามารถบรรลุถึงเป้าหมายและความเป็นอยู่ที่ดี (Singh, 2006 and Wan, 2006)

Kunzman (2003) เชื่อว่า การสร้างความเข้าใจหรือความตระหนักรู้ในความแตกต่างทางวัฒนธรรม จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้ การที่จะสร้างความสงบสุขและสันติภาพได้อย่างยั่งยืน คือ การส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) ในความมีอยู่และความเป็นไปของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียนนั้น ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการยอมรับ สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการค้นหา ให้นักเรียนทุกกลุ่มมีโอกาสประสบความสำเร็จ โดยเท่าเทียมกัน และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ฝึกให้นักเรียนมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ เน้นความร่วมมือระหว่างกลุ่มนักเรียน โดยครูจะสอดแทรกบูรณาการแนวคิด เพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันไปในการเรียนการสอน (Klein,1992; Wilson, 2006)

3. รูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม

James Banks (2001, 2008) นักการศึกษาชาวอเมริกัน ผู้ซึ่งบุกเบิกวิจัย พัฒนาแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงรูปแบบหรือแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมว่ามี 5 รูปแบบ ดังนี้

1. บูรณาการเนื้อหาวัฒนธรรมของนักเรียน เข้าไปในวิชาต่างๆ (Content Integration)

คือการที่ครูผู้สอนยังคงสอนวิชาต่าง ๆ เหมือนที่เคยสอนมา ขณะเดียวกันก็ นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของนักเรียนกลุ่มต่างๆ มาสอดแทรก บูรณาการในเนื้อหาเดิมที่กำลังสอนอยู่ โดยครูอาจนำเรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต งานศิลปะ หรือสถาปัตยกรรมของนักเรียนกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน หรือในชุมชน มายกตัวอย่าง มาอภิปรายร่วมกัน ซึ่งวิธีการนี้นอกจากจะเหมาะสมกับการสอนวิชาทางด้านภาษาและสังคมศึกษาแล้ว ยังสามารถสอดแทรกในวิชาทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้อีกด้วย เช่น การสอดแทรกประวัติของคอนสตันตีโน ฟิโรเรียม ประดิษฐ์ คิดค้น หรือพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่สอนหัวข้อประวัตินักวิทยาศาสตร์สำคัญของโลก เป็นต้น

2. การสร้างความรู้ใหม่ (The Knowledge Construction Process)

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนจดจำเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ และการตัดสินใจ ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เกิดอคติ ความลำเอียงของคนในชุมชนหนึ่งที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม หรือครูอาจให้นักเรียนค้นคว้า ทำรายงาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์กลุ่มชาติพันธุ์ต่างในชุมชน ในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยเก็บข้อมูลผ่านการอ่านบันทึกประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์บุคคล เป็นต้น ซึ่งรูปแบบนี้ จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เข้าใจถึงทัศนคติการมองโลกของพวกเขา และเกิดความเห็นอกเห็นใจ ในผู้คนที่มีความเชื่อชาติวัฒนธรรมต่างจากตน

3. การลดอคติ (Prejudice Reduction)

การศึกษาพหุวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ มีความเชื่อว่า เด็กส่วนใหญ่เข้าโรงเรียนมาพร้อมกับเจตคติต่อเชื้อชาติ วัฒนธรรมอื่น ๆ ในทางลบ ซึ่งสะท้อนถึงเจตคติของพ่อแม่ผู้ปกครองของพวกเขาเช่นกัน ดังนั้นแนวคิดสำคัญคือ ทำอย่างไรที่สถานศึกษาและครูจะปลูกฝังเจตคติทางเชื้อชาติในทิศทางบวกและปลูกฝังเจตคติค่านิยมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนการจัดหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักเรียนมีเจตคติต่อเชื้อชาติ วัฒนธรรมอื่นๆ ในทางบวกและมีค่านิยมแบบ

ประชาธิปไตย โดยครูควรจัดสภาพแวดล้อม ดังนี้ ๑) ให้การเสริมแรงทางบวกแก่นักเรียนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ๒) ให้นักเรียนได้รับรู้ เข้าใจถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและในสังคม ๓) ปรับเปลี่ยนเนื้อหาหลักสูตรให้เอื้อต่อการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม และ ๔) ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน และเปิดโอกาสให้นักเรียนจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้ติดต่อสัมพันธ์กัน

4. การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม (Equity Pedagogy)

การศึกษาพหุวัฒนธรรมในแนวทางนี้มุ่งเน้นให้ครูปรับวิธีการสอนที่จะเอื้ออำนวยสนับสนุนให้นักเรียนทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมในชั้นเรียน มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนโดยเท่าเทียมกัน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนจากกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชั้นเรียน และในโรงเรียนอย่างทั่วถึง เช่น เปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ได้อภิปราย แสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งการที่ครูจะสามารถส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ตามศักยภาพของแต่ละคน ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ภาษา ค่านิยม และแบบแผนการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นของตนเป็นอย่างดี

5. การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน (An Empowering School Culture and Social Structure)

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในแนวทางนี้ เน้นการปรับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทุกคนในโรงเรียน รวมถึงผู้ปกครองนักเรียน ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การสร้างบรรยากาศของความร่วมมือกัน การปรับรูปแบบการสื่อสารที่เอื้อต่อสมาชิกทุกคนในโรงเรียน ปรับหลักสูตรและการสอน รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม ควรต้องดำเนินการในลักษณะองค์รวม คือจัดกิจกรรมพร้อม ๆ กันทั้ง ๕ แนวทางดังกล่าว ทั้งในด้านการบูรณาการเนื้อหา การสร้างความรู้ใหม่ การลดอคติ การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม และการปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม นั่นคือการปลูกฝังเยาวชนของชาติที่มีความต่างกัน ทั้งด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนโดยเสมอภาคกัน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

จารุณี มณีกุล (2551) ได้ทำการวิจัยการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ และ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษที่เหมาะสมเพื่อเตรียมครูผู้สอน ผลของการศึกษาแนวคิดและมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ ความหมายของพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ ความเป็นมาของพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ ลักษณะของพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ ได้แก่ การจัดการเรียนร่วม แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษาพิเศษ ผลการศึกษา รูปแบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษที่เหมาะสม เพื่อเตรียมครูผู้สอน พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความสามารถในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยสามารถระบุปัญหา วิชิตำเนินการและสะท้อนข้อคิดตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้

บังอร ร้อยกรอง (2553) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นการวิจัยพหุกรณีศึกษา โดยเลือกชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านคลองคูจาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมชนบ้านในถุ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช และชุมชนบ้านปิงหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามโดยการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าชุมชนที่ชาวไทยพุทธและมุสลิมมีประวัติการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นเวลานาน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม และมีการประสานระหว่างโรงเรียน วัดและมัสยิดในการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อให้ให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการเชิญผู้นำศาสนาพุทธและอิสลาม มาบรรยายความรู้พร้อมกัน ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนาทั้งที่วัดและมัสยิด ประสานงานกับมัสยิด เพื่อส่งผู้รู้มาสอนศาสนาอิสลามเพิ่มเติม และจัดค่ายคุณธรรม จริยธรรม ให้นักเรียนทั้งสองศาสนาเรียนรู้ร่วมกัน และแนวทางการจัดการศึกษาควรใช้การสร้างเสริมลักษณะพหุวัฒนธรรมที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และแนวทางสร้างสัมพันธ์ไมตรีในมนุษย์ ซึ่งส่งเสริมเข้าใจวัฒนธรรมและความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างนักเรียนกลุ่มต่างๆ

บัญญัติ ขย่วน และคณะ (2553) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การจัดการศึกษา

ในโรงเรียนที่นักเรียนมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 2) ทดลองรูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม 3) ศึกษาความเป็นได้ในการเผยแพร่แนวคิด และวิธีการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ไปยังโรงเรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายการกระจายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ให้กับเด็กต่างเชื้อชาติ วัฒนธรรม ได้มีโอกาสเข้าเรียน โดยให้เหตุผลว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ตามหลักมนุษยธรรม รูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตนี้ ยังคงใช้แนวทางการจัดการศึกษาที่นำมาจากส่วนกลาง โดยใช้เนื้อหาความรู้กำหนดจากส่วนกลางมาใช้สอนนักเรียน ครูส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าไม่จำเป็นต้องนำเนื้อหาด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณีและวิถีชีวิตของนักเรียนต่างชาติ เข้ามาบูรณาการกับเนื้อหาของไทย พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การเข้าค่ายลูกเสือ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ และกิจกรรมอื่นๆที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ปกครองไทยและต่างเชื้อชาติได้ มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เป็นเวทีของการแสดงออกทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรักสามัคคีกันมากขึ้น พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนเชื้อชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มอญ พม่า จะให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างมาก เมื่อเทียบกับผู้ปกครองคนไทย

งานวิจัยต่างประเทศ

Mingleton (1993) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) กับนักเรียนเกรด 4 ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่มีเด็กอเมริกันแอฟริกันร่วมกับเด็กอเมริกาเชื้อสายฮิสพานิก เพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ผลการเปรียบเทียบก่อนกับหลังทดลอง พบว่าภายหลังการทดลองใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ นักเรียนร้อยละ 50-70 มีความรอบรู้ทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น นักเรียนร้อยละ 25 มีความตึงเครียดอันเกิดจากเชื้อชาติลดลง และนักเรียนมากกว่าร้อยละ 10 มีปฏิสัมพันธ์ทางลบกับกลุ่มเพื่อนลดลงกว่าก่อนการทดลอง

Gorham (2001) สัมภาษณ์ครูสอนในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จากมลรัฐนอร์ท แคโรไลนา สหรัฐอเมริกา พบว่าครูที่มีพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนถึงการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ได้แก่ ครูที่มีอายุมากกว่าครูที่มีประสบการณ์หรือระยะเวลาในการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมมากกว่า ครูที่สอนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท และครูที่เคยมีประสบการณ์การเรียนในชั้นเรียนพหุวัฒนธรรมสมัยที่เรียนฝึกหัดครู และจากการสนทนากลุ่มเพิ่มเติม พบว่าครูที่มาจากครอบครัวชาติพันธุ์ และครูที่มี

เพื่อนเป็นคนต่างเชื้อชาติวัฒนธรรม จะรับรู้ว่าคุณเองมีสมรรถนะในการสอนที่เน้นการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมได้ดีกว่า

Gates (2006) ทำการสำรวจความรอบรู้ทางวัฒนธรรมของครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาที่สอนในเขตชานเมือง มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา โดยพัฒนาแบบวัดตามแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมของเจมส์ เบ็งก์ 5 ด้าน คือ 1) การบูรณาเนื้อหาวัฒนธรรมไปในวิชาต่างๆ 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม 3) การลดอคติ 4) การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม และ 5) การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน ผลการสำรวจ พบว่าครูกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมทั้ง 5 ด้าน ของเบ็งก์ อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านที่ 5 คือ การปรับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมในโรงเรียนสูงที่สุด และครูมีความรู้ความเข้าใจ ด้านที่ 2 คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ เมื่อพิจารณาทั้ง 5 แนวทาง พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) และการลงมือปฏิบัติ (Implementation) น้อยกว่าการให้ความสำคัญ (Levels of Importance) นอกจากนี้ยังพบว่าครูเชื้อชาติอื่นๆ ที่ไม่ใช่คนผิวขาว มีคะแนนความรู้ความเข้าใจ การลงมือปฏิบัติและการเห็นความสำคัญมากกว่าครูผิวขาว

London (2008) ได้กล่าวถึงการศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าการศึกษความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะได้รับการส่งเสริมตั้งแต่สามทศวรรษที่ผ่านมาแล้ว แต่ในสหรัฐอเมริกาและในสหราชอาณาจักร มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ดำเนินการอย่างไม่จริงจัง โรงเรียนหลายแห่งยังมีข้อจำกัดด้านการจัดการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม บางกลุ่มต้องการเน้นความยุติธรรมทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง บางกลุ่มต้องการเรียกร้องให้มีหลักสูตรต่อต้านการแบ่งแยกเชื้อชาติ มีการโต้แย้งว่า ต้องหยุดให้ความสนใจแต่คนต่างวัฒนธรรม ต้องหันไปสนใจกับคนผิวขาวและความรู้ ความเข้าใจของครูผิวขาวที่มีความแตกต่างกับพวกเขาบ้าง ฟินด์แลนด์มีประวัติศาสตร์ของการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมสั้นมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสวีเดน ประวัติของฟินด์แลนด์สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการวิจัยคนคว่ำในพื้นที่ของการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียนที่เข้าไปเรียนในเมือง การปรับตัวในโรงเรียน และปัญหาสำคัญคือครูผู้สอนไม่มีความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ครูขาดทักษะและแรงจูงใจกับความท้าทาย อันเกิดจากความหลากหลายที่เกิดขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการ และข้อมูลภาคสนาม ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษานำมาเรียบเรียงด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Analytic Induction) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะและสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและมีลักษณะข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจาก เอกสารงานวิจัย ตำรา บทความวิจัย บทความทางวิชาการ
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดตาก ซึ่งเป็นจังหวัดที่คัดเลือกจากมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ มีศูนย์อพยพ เป็นพื้นที่ชายแดนความมั่นคง มีการอพยพเข้าออกของแรงงาน รวมทั้งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อ้างอิงข้อมูลจากสำนักงานแรงงานจังหวัดตาก ปี 2561 ที่ได้ทำรวบรวมถึงสถานการณ์สถานะแรงงานและสภาพเศรษฐกิจจังหวัดตาก โดยการคัดเลือก

ได้ทำการคัดเลือกโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยมีชาติพันธุ์ตั้งแต่ 3 ชาติพันธุ์ขึ้นไป ซึ่งอยู่ใน 5 อำเภอในจังหวัดตาก ประกอบไปด้วย อำเภออุ้มผาง อำเภอพบพระ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ เอกสารงานวิจัย 20 เล่ม ตำรา 5 เล่ม บทความวิจัย 25 บทความ บทความทางวิชาการ 10 บทความ แผนปฏิบัติการของโรงเรียน 15 เล่ม แผนประกันคุณภาพของโรงเรียน 15 เล่ม แนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน 15 เล่ม

แหล่งข้อมูลบุคคลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ จากจำนวน 15 โรงเรียนๆละ 50 คน โดยมีรายชื่อโรงเรียน ประกอบไปด้วย

1. โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4
2. โรงเรียนรวมไทยพัฒนา 1
3. โรงเรียนป่าคาใหม่
4. โรงเรียนป่าคาเก่า
5. โรงเรียนบ้านยะพอ
6. โรงเรียนบ้านกล้อทอ
7. โรงเรียนคุณหญิงวิไล อมาตยกุล
8. โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา
9. โรงเรียนบ้านแม่สุวิทยา
10. โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง
11. โรงเรียนอรุณเมธา
12. โรงเรียนบ้านแม่จะเราสองแคว
13. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยน้ำขุ่น
14. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านมอเกอร์
15. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่ออกสู

โดยใช้วิธีการเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) การเลือกตัวอย่างในลักษณะต่อเนื่อง โดยที่ตัวอย่างแรกจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเลือกตัวอย่างถัดไป และมีการแนะนำต่อไปจนกระทั่งได้ขนาดตัวอย่างตามที่วิจัยต้องการ ตามแบบวิธีกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มคนที่เข้าไปพูดคุยครั้ง

แรกอาจเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือไม่ก็ได้ วัตถุประสงค์ของการพูดคุยก็เพื่อแสวงหาผู้ให้ข้อมูลหลักคนต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

ประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ การลงภาคสนาม โดยกำหนดประเด็นเป็นกรอบเบื้องต้นในการรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย

1. ปรัชญาการศึกษา
2. หลักสูตรของโรงเรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดประเมินผล
5. การบริหารและการจัดการ

หลังจากได้ข้อมูลรอบประเด็นเบื้องต้นดังกล่าว นำมาสรุปลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยนำข้อมูลที่ได้ มาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงวุฒิ เพื่อสรุปเป็นข้อมูลของลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษา โดยในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่ทำงานในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี
- 2) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี
- 3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย ตำรา บทความวิจัย บทความทางวิชาการ ข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลการสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2. การถอดความบันทึกเสียงของการสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาษาเขียน ตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความและศึกษาทำความเข้าใจเพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยส่งกลับไปให้ ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบว่าข้อมูลถูกต้องครบตรงตามประเด็นหรือไม่ หรือต้องเพิ่มเติมส่วนใด และวิเคราะห์ประเด็นสำคัญแล้วเขียนเชิงพรรณนา (Analytic Induction)

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. แบบบันทึกเอกสาร แบบบันทึกเสียง และแบบบันทึกวิดีโอ
2. แบบสัมภาษณ์ ในการทำประเด็นการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นขอบเขตของการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดของการวิจัย และปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยมีกรอบประเด็นในการสัมภาษณ์เบื้องต้น ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพการศึกษาของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.2 หลักสูตรของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.3 กิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.4 การวัดประเมินผลการเรียนของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

2.5 การบริหารและการจัดการของโรงเรียนในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

3. แบบบันทึกหลักฐานร่องรอย ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวิดีโอ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยตัวของผู้วิจัยเอง และโดยรวบรวมประเด็นที่สำคัญและข้อสรุป และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic Induction) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เป็นการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ทันทีขณะเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้จับบันทึกประเด็นสำคัญๆขณะสัมภาษณ์ไว้ และบันทึกภาพเพื่อนำไปใช้ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สอดถาม รวมทั้งฟังจากเครื่องบันทึกเสียงซ้ำหลังจากการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง ซึ่งได้ทำการภายหลังการสัมภาษณ์ทุกครั้ง แล้วนำไปถอดบันทึกคำสัมภาษณ์คำต่อคำ และรายการหลังจากกลับจากพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง การแปลความหมายข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งในงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์เป็นข้อมูลการบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก ส่วนที่สองคือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นข้อมูลบรรยายเช่นกัน แต่ทำให้ข้อมูลนั้นนับได้ มักกระทำกับข้อมูลเอกสาร

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

การตรวจสอบข้อมูล โดยใช้เทคนิควิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูล 4 ลักษณะ คือ

1.การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation check) ใช้ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาเรื่องเวลา สถานที่ และสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบว่าตรงกันหรือไม่ จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเป็นภาพรวม หลังจากนั้นนำข้อมูลมารวมวิเคราะห์ ตีความหมายและอธิบายลักษณะความสัมพันธ์เชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เรื่องราวเกี่ยวกับศึกษาลักษณะและสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง 1 เพื่อนำข้อมูลมาหาความสอดคล้องเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลน่าเชื่อถือหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

3.การตรวจสอบข้อมูลในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอย่างน้อย 2 ครั้ง จะสัมภาษณ์เวลาและสถานที่ต่างกัน และปล่อยเวลาให้ห่างไป หลังจากนั้นผู้วิจัยจะกลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนเดิมอีกครั้ง หากพบว่าข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้ง 2 ครั้ง มีบางช่วงบางตอนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจะต้องนำข้อมูลที่ได้นำไปตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ หรือสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลท่านอื่น ๆ อีกครั้ง

4. การตรวจสอบข้อมูลกับเจ้าของข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจนนำไปสู่การเขียนรายงานวิจัยเบื้องต้นเสร็จ จะต้องนำข้อมูลรายงานวิจัยเบื้องต้น ไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่าน ตรวจสอบแสดงความเห็นเพื่อเป็นการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่เขียนเป็นจริงหรือไม่

ในส่วนของขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ที่ผ่านการตรวจสอบข้อมูล พิจารณาถึงความเพียงพอของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูลและความถูกต้องของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึก และการลงภาคสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษา ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลดังกล่าว ทางผู้วิจัยทำการ SWOT analysis เพื่อให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค จากข้อมูลดังกล่าว ในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยนำข้อมูลเสนอต่อโรงเรียนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบข้อมูลและสัมภาษณ์เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการออกแบบและกำหนดทิศทาง

2. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาออกแบบร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์เชิงลึก การลงภาคสนาม และการวิเคราะห์ SWOT analysis เพื่อให้เห็นถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง แล้วนำผลมาสังเคราะห์ข้อมูล มาจัดทำร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยกำหนดกรอบประเด็นการศึกษาเบื้องต้น ประกอบไปด้วย

- 1.ปรัชญาการศึกษา
- 2.หลักสูตร
- 3.กิจกรรมการเรียนการสอน
- 4.การวัดประเมินผลการเรียน
- 5.การบริหารและการจัดการ

จากนั้นจึงสร้างข้อสรุปเพื่อการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งในการตรวจสอบความเหมาะสมของทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยการทำส่งแบบสอบถามความเหมาะสมของร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง ไปยังผู้เชี่ยวชาญ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาตามแนวชายแดนทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
- 2) เป็นผู้จบปริญญาเอก
- 3) เป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานตามแนวชายแดนและ/หรือบริหารการศึกษาตามแนวชายแดน หรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศึกษาตามแนวชายแดน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความเห็นความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มาปรับปรุงร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง
2. นำผลการปรับปรุงมาจัดทำทิศทางทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับ โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ซึ่งเชิงคุณภาพได้วิเคราะห์ข้อมูลผ่านเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบันทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับ โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง โดยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ผลการศึกษาวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ลักษณะและสภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง โดยผู้วิจัยได้เริ่มตั้งต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นปีที่ปฏิรูปทางการศึกษาที่ได้กำหนดให้การศึกษานั้นเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จนถึง ปี พ.ศ. 2564 โดยใช้แนวคิดการจัดการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์อย่างเห็นได้ชัด มาเป็นเกณฑ์ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมาของการจัดการศึกษาในช่วงเวลา 20 ปี

1.สภาพ ลักษณะ สิ่งที่ปรากฏในปัจจุบันของเด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ โดยทำการศึกษาใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษา

หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม พ.ศ.2545 อันเป็นผลมาจากการพยายามที่จะให้มีการปฏิรูปทางการศึกษา ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น โครงสร้างการบริหาร การจัดการแบบกระทรวงเดียว โดยให้มีระบบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในรูปแบบคณะกรรมการ มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจลง ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งมีการขยายขอบเขตทางการศึกษาให้มีการเรียนฟรีออกไปจาก 12 ปีเพิ่มขึ้นเป็น 15 ปี ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถสร้าง โอกาสการเข้าถึงและมีการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการนำเสนอนโยบายทางการศึกษา ที่เป็นนโยบายที่เปิดโอกาสให้เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ได้เข้าศึกษาในโรงเรียน โดยการออกประกาศที่มีสาระสำคัญให้มีการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึงให้เด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่าง

เหมาะสมและหลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ให้มีการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ให้มีการจัดสรรทรัพยากรให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวของ

.....ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะเป็นพื้นฐานของความรู้ ความเชื่อ พื้นฐานที่ใช้เป็นหลักการและแนวคิดในการกำเนิดการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและตามความต้องการของบริบทสังคม ชุมชน....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 1)

.....ปรัชญาคือต้นธารและคือหลักคิดที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนของเรามีหลักการและมีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยไม่มีปรัชญาการศึกษาเป็นแนวทางจึงเป็นการศึกษาที่เลื่อนลอยไร้ทิศทาง.....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 2)

.....ปรัชญาช่วยพิจารณาและกำหนดเป้าหมายทางการศึกษา การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา ปรัชญาจะช่วยกำหนดแนวทางหรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาซึ่งจะสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมฯ....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 3)

จึงสรุปได้ว่า ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องปรับการจัดการศึกษาให้มีลักษณะรูปแบบที่หลากหลายเพื่อเปิดให้เป็นทางเลือกให้กับผู้เรียนเพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนจากความสนใจและความถนัดของตนเอง โดยให้ความสำคัญของความรู้ที่มาจากท้องถิ่นและเนื้อหาที่เป็นวัฒนธรรม จึงจะทำให้สถานศึกษาได้ใช้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ แต่ด้วยในปัจจุบันนั้นสถานศึกษายังให้ความสำคัญกับนโยบายส่วนกลางเป็นหลักสำคัญจนทำให้การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกันน้อยลง เมื่อมีนโยบายจากส่วนกลางที่ไม่ได้ตอบโต้และตอบสนองกับความต้องการของนักเรียนและคนในชุมชนในพื้นที่ ทำให้การมีส่วนร่วมและความผูกพันที่จะร่วมมือกันพัฒนามีน้อยลง จึงกลายมาเป็นปัญหาที่เป็นการจัดการศึกษาด้วยสถานศึกษาเองเพียงผู้เดียว เมื่อมีเป็นการจัดการศึกษาในแนวคิดจากส่วนกลางนำมาพัฒนาสถานศึกษา แต่ด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีทำให้การพัฒนา

เป็นไปยากและขาดความต่อเนื่องของการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนด้อยโอกาสที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์

2. หลักสูตร

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้รับผิดชอบพัฒนาหลักสูตรแกนกลาง และให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำสาระของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เป็นความเป็นท้องถิ่น ดังนี้

1. ในประเด็นของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรที่จะนำมาใช้ในสถานศึกษาตามแนวชายแดนจะต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมาได้นั้นต้องอาศัยความรู้ที่มาจากผู้อาวุโสที่อยู่ในชุมชนเป็นคนประมวลความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาพัฒนาให้เกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยทางโรงเรียนนั้นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกันมีความรับผิดชอบที่จะพัฒนาให้สถานศึกษามีองค์ความรู้ที่นำมาพัฒนาเด็กที่เป็นกลุ่มด้วยโอกาสที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ให้เกิดการพัฒนา จะเห็นได้ว่าสาระสำคัญของมาตรา 29 ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ที่ให้โรงเรียนร่วมกับชุมชนได้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายที่เป็นการเปิดกว้างให้สถานศึกษาสามารถที่จะมีหลักสูตรหลักสูตรท้องถิ่นของตนเองก็ตาม แต่ด้วยสถานศึกษามีข้อจำกัดและขาดแคลนบุคลากร จึงทำให้ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังจากโรงเรียนส่วนใหญ่ที่อยู่ตามแนวชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์รอบล้อมไปด้วยชุมชน และด้วยลักษณะของหลักสูตรที่เป็นอยู่ทางสถานศึกษาจึงไม่มีบทบาทในการทำหน้าที่สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง เป็นระบบ จึงทำให้ไม่เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น ให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรม ความ เป็นอยู่ที่ถูกกลืนเริ่มหายไปเรื่อยๆ

2. ลักษณะและสภาพของการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ที่ใช้หลักสูตรจากส่วนกลางเป็นผู้กำหนดและด้วยข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลเป็นพื้นที่ จึงทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ตามสภาพบริบทของตนเองนั้นไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในเรื่องของการสอดแทรกภาษาท้องถิ่นหรือภาษาแม่เข้าไปสู่ระบบโรงเรียน ที่จะเห็นได้ว่าการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารด้วยภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษากาย ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ควรไปมาใช้และนำมาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา เพื่อเป็นการลดช่องว่างของความเข้าใจให้ตรงกัน ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ครูกับนักเรียน ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรของการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญาต่างๆร่วมกัน ดังคำกล่าวของ

....การสื่อความหมายระหว่างครูกับนักเรียนตามแนวชายแดน เนื่องจากกลุ่มนักเรียนตามแนวชายแดนจะใช้ภาษาเฉพาะเชื้อชาติหรือชนเผ่า เช่น มูเซอ กะเหรี่ยง ม้ง เป็นต้น ซึ่งครูที่สอนหนังสือจะต้องมีความรู้อย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาถิ่น 2.หลักสูตร ซึ่งหลักสูตรจะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตที่เหมาะสมของนักเรียน 3.แบบเรียน จะต้องมีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นควบคู่กันไป....

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 7)

....การเรียนการสอนตามแนวชายแดน ต้องเชิญผู้ชำนาญด้านสื่อการสอนมาอบรมให้กับครูและชุมชน โดยเฉพาะชุมชนซึ่งต้องเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะเดียวกับหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนแล้ว ยังเป็นการฟื้นฟูอัตลักษณ์พิเศษของภาษา ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยรวม โรงเรียนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนด้วย....

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 9)

....การศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนนั้นเกิดจากหลักสูตรการศึกษาและเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ การขาดแคลนครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และการที่ผู้บริหารสถานศึกษานักเรียนและผู้ปกครองไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนภาษาไทย....

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 10)

....หลักสูตรการศึกษาที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม โดยการเน้นการยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง แต่เนื่องด้วยพื้นที่ชายแดน มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศไทย เนื่องจากมีความแตกต่างความหลากหลายทางเชื้อชาติภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ควรจะมีหลักสูตรเฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและผู้คนในบริบทชายแดน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา เช่น หลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษา หรือหลักสูตรวิชาชีพ....

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 6)

จึงสรุปได้ว่า ที่ผ่านมามาสถานศึกษามักถูกความคาดหวังว่าเป็นผู้จัดทำหลักสูตร โดยที่โรงเรียนตามแนวชายแดนโดยส่วนใหญ่ที่มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์นั้นยังขาดแคลนครู ยิ่งไป

กว่านั้นจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ไม่ถูกนำมาใช้ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่ตัวครู เนื่องด้วยครูส่วนใหญ่เป็นครูต่างพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ที่ได้รับการบรรจุ ทำให้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนรอบสถานศึกษานั้น ไม่ถูกนำมาใช้ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพ การดูแลสุขภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เป็นอยู่นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสอบเป็นหลักโดยเป็นระบบที่การเรียนจะใช้จะเนื้อหาในตำราจากส่วนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลางให้มาเป็นแนวมีการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียน โดยสภาพความเป็นอยู่ที่ เป็นชายแดนอยู่ที่พื้นที่ห่างไกล มักจะเห็นว่าสถานศึกษาที่มีนักเรียนหลากหลายทางชาติพันธุ์อยู่ในสภาพขาดแคลนในด้านต่างๆ แต่ต้องอาศัยหนังสือหรือตำราที่มีอยู่เป็นหลักในการได้รับความรู้จากสถานศึกษา ซึ่งส่งผลทำให้ตกอยู่ในฐานะการเสียเปรียบของระบบที่ต้องใช้การสอบเป็นการวัดระดับความรู้จากสิ่งที่เรียนไปนั้น ทำให้กลายเป็นปัญหาของการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลาง โดยไม่ได้ใช้เนื้อหาความรู้จากสิ่งรอบตัวที่เป็นภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ ดังคำกล่าวของ

.....การจัดการกิจกรรมการเรียนของโรงเรียนตามแนวชายแดนยังคงจัดการศึกษายึดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือ การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามแนวชายแดนยังประสบปัญหาหลากหลายเนื่องจากความยากจนของคนในพื้นที่.....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 4)

.....การเรียนในห้องเรียนควรมีการบูรณาการการจัดการกิจกรรมการเรียนให้สถานศึกษาจัดตามขอบเขตของความสนใจ ความถนัดของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการผสมผสานระหว่างหลักสูตรแกนกลางกับบริบทท้องถิ่น ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษาจึงต้องสอดคล้องและตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของนักเรียนและบริบทของท้องถิ่น.....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 7)

จึงสรุปได้ว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ตามแนวชายแดนที่เป็นพื้นที่ห่างไกลและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันถือเป็นสิ่งสำคัญ

ซึ่งการพัฒนาเครื่องมือให้การจัดกิจกรรมการสอนให้เหมือนกับสถานศึกษาในพื้นที่ปกติเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก โดยเฉพาะการใช้เนื้อหาในตำราที่เป็นคำถามด้วยปลายปิดที่มาเป็นตัววัดถึงความรู้ของนักเรียนที่มีความเป็นธรรมก็เกิดขึ้นได้ยากเช่นกัน จึงทำให้การจัดการศึกษาตามแนวชายแดนเมื่อถูกการทดสอบ โดยใช้การทดสอบที่เหมือนกับพื้นที่ปกติมาเป็นแนวมาตรฐานการวัดเดียวกัน ผลที่ออกมาจึงถูกมองว่าได้คะแนนน้อย ส่งผลไปถึงคุณภาพที่เกิดขึ้น แท้จริงด้วยสภาพบริบทที่แตกต่างกัน ควรมีการจัดกิจกรรมการสอนที่แตกต่างกันในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มาเป็นแนวทางส่วนหนึ่งของการพัฒนาให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม

4. การวัดประเมินผลการเรียน

การวัดและประเมินผล โดยปกติแล้วมักจะการวัดจากสิ่งที่ได้เรียนจากในเนื้อหาที่ทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดมาเป็นแนวทางในการวัดประเมินผล ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะใช้เนื้อหาจากตำราต่างๆมาสอนให้นักเรียนได้รับความรู้ แต่สิ่งหนึ่งจะเห็นได้ว่าถึงแม้จะมีตัวชี้วัดจากส่วนกลางและใช้หนังสือที่กระทรวงออกมา แต่ด้วยเนื้อหาและการยกตัวอย่างยังเป็นในพื้นที่โดยปกติทั่วไป ทำให้นักเรียนมองไม่ออกจึงเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งของการใช้เนื้อหาหรือแม้แต่ตำรามาเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนานักเรียน เมื่อจะวัดประเมินผลจากการเรียนก็มักจะวัดจากสิ่งที่เรียนไป ซึ่งแท้จริงแล้วการวัดและประเมินมีด้วยหลากหลายรูปแบบและวิธีการต่างๆ ก็จริง แต่ด้วยการยึดติดกับเนื้อหาอย่างเดียวยังเป็นหลักทำให้การวัดและประเมินผลนั้นไม่ได้ตอบ โจทย์ถึงที่นักเรียนจะได้นำไปใช้อย่างจริงจัง ดังคำกล่าวขอ

...การประเมินผลไม่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้การประเมินผลการเรียนรู้ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน การดำเนินการวัดผลประเมินผลของครูผู้สอน ในปัจจุบันไม่สอดคล้องและไม่ครอบคลุมการประเมินการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างเต็มศักยภาพ...

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 9)

....การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากอดีตถึงปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้” เนื่องจากการประเมินการเรียนรู้ที่ผ่านมา มีความเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนมีพื้นฐานเหมือนกัน....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 11)

...การประเมินคุณภาพโรงเรียนในปัจจุบัน มีปัญหาสำคัญที่ตัวชี้วัดส่วนใหญ่ไม่ได้วัดสัมฤทธิ์ผลของนักเรียนอย่างแท้จริง จึงไม่ช่วยสร้างการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างที่ควรจะเป็น....

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 1)

จึงสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล สถานศึกษาควรมีแนวทางการวัดและประเมินผลที่เป็นของตัวเอง โดยการวัดและประเมินผลนั้น ควรสร้างเครื่องมือให้มีการวัดจากสภาพความเป็นจริงที่ต้องการให้นักเรียนมีความรู้และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน จะเห็นได้ว่าด้วยสภาพชุมชนมีองค์ความรู้อยู่มากมายตามแนวชายแดนและใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกัน สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสร้างคุณค่าองค์ความรู้นั้นให้ถูกพัฒนาขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถตอบ โจทย์การวัดประเมินผลได้อย่างหลากหลายและเป็นธรรมตามสภาพบริบทที่เป็นอยู่

5. การบริหารและการจัดการ

การบริหารและการจัดการจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันจะใช้วิธีการบริหารจากทรัพยากรที่มีโดยเริ่มจากตัวนักเรียนที่เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปพัฒนาให้นักเรียนนั้นได้รับการพัฒนาจากโรงเรียน แต่ด้วยสภาพบริบทและความห่างไกลในพื้นที่ รวมทั้งการอยู่ร่วมกันของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทำให้การบริหารนั้นความยากขึ้นไปอีก เพราะด้วยตัวสภาพของนักเรียนไม่ได้มีเฉพาะนักเรียนปกติ แต่ยังมีนักเรียนที่มีสภาพความด้อยโอกาสในเรื่องต่างๆ รวมทั้งนักเรียนต่างด้าวที่มีย้ายตามผู้ปกครองเข้ามาทำงานยังประเทศไทย นอกจากนี้ด้วยความที่เป็นชายแดน ยังมีกลุ่มทางชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้การจะบริหารและพัฒนานั้นพื้นที่นั้นมีความยากและแตกต่างจากพื้นที่ปกติ ดังคำกล่าวของ

...การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ก็ไม่มีบทบาทมากนัก และในบางพื้นที่ชุมชน ผู้ปกครองก็มีฐานะยากจนไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนและการเรียนของบุตรหลานได้....

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 3)

...การบริหารจัดการศึกษาเป็นระบบที่ค่อนข้างรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางและยังภาระหน้าที่โดยตรงของข้าราชการ โดยที่กลุ่มบุคคลอื่นไม่มีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบ ผู้ปกครอง

ชุมชน หน่วยงานทางธุรกิจเอกชนตลอดจนองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการศึกษาค้นคว้าด้วยเหตุนี้การบริหารการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงยังไม่ก้าวหน้าและพัฒนาเท่าที่ควร...

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 6)

...การบริหารจัดการศึกษาสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวตะเข็บชายแดนภาคเหนือผ่านมามีการบูรณาการสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม เพื่อให้ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในขอบเขตของ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม ความสามารถพิเศษของผู้เรียน และวัฒนธรรมประเพณี..

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 2)

จึงสรุปได้ว่า การบริหารและจัดการภายในต้องค้ำเดียวที่เป็นสถานศึกษาเป็นผู้จัดการเพียงผู้เดียว ทำได้ยาก เพราะด้วยมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ บุคลากร สภาพพื้นที่ห่างไกล ความหลากหลายของชาติพันธุ์ ซึ่งสภาพพื้นที่ไม่ได้เป็นพื้นที่ปกติ จึงยากที่จะพัฒนาด้วยข้อจำกัดต่างๆ ทำให้เห็นได้ว่าควรมีองค์กรที่เป็นเครือข่ายร่วมกันในการช่วยกันพัฒนา เพราะการมีเครือข่ายที่มาช่วยเหลือประสานและพัฒนาร่วมกัน โดยใช้นักเรียนที่เป็นตัวตั้งที่จะส่งเสริมและสนับสนุน สร้างจุดเด่นร่วมกัน จนเกิดเป็นทักษะ และนำมาพัฒนาในท้องถิ่นที่เป็นอยู่ จะทำให้นักเรียนมีเป้าหมายในชีวิตและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ ร่วมกันพัฒนาสร้างความสามัคคีการอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นของตนเองที่อาศัยอยู่จนทำให้เกิดประชากรที่มีคุณภาพของประเทศและสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดน โดยใช้การศึกษามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารและจัดการคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ด้วยสภาพของเด็กด้อยโอกาสตามแนวชายแดนจะเห็นได้ว่าโดยทั่วไป มีลักษณะเป็นเด็กที่มีสภาวะยากลำบากเกิดจากความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานรอบตัวในการดำรงชีวิตในด้านต่างๆ รวมถึงเด็กไม่มีโอกาสที่จะได้รับการเข้าบริการทางการศึกษา หรือไม่สามารถเข้าถึงการพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยเด็กด้อยโอกาสมี 10 ประเภท ได้แก่ เด็กยากจน เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ ล่วงละเมิดทางเพศ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อเด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก และเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2548)

นอกจากนี้ประเทศไทยเป็นประเทศมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้มีประชากร

โดยทั่วไปอยู่หลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ในบริเวณต่างๆภายในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ตามแนวชายแดนที่มีกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะประกอบไปด้วยชนเผ่าต่างๆที่อยู่ตามแนวชายแดน เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในการขาดโอกาสต่างๆมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ทำให้ต้องประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นในด้านต่างๆ ทั้งความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบไปยังเยาวชนที่เป็นเด็กที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดน ซึ่งเป็นเด็กที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ปะกาเกอญอ (กะเหรี่ยง) ม้ง เมี่ยน มูเซอ (ลาหู่) ลีซู (ลีซอ) และอาข่า ต่างมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน ทั้งด้านการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ ภาษาพูด การแต่งกาย ผ่าทอ อาหาร อาชีพ ล้วนมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ถึงแม้ว่ารัฐจะได้ทำการจัดสรรสวัสดิการต่างๆให้เข้าถึงอย่างเท่าเทียมกันทุกคน แต่ด้วยสภาพความไม่พร้อมในการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ นั้น ทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กที่เป็นเด็กด้อยโอกาสรวมทั้งยังอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยนั้น ยังได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ด้อยกว่าบุคคลทั่วไปในสังคม จนส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่ในขณะนี้

2. สภาพการจัดการศึกษาในเด็กกลุ่มชาติพันธุ์

ในการวิเคราะห์สภาพของการจัดการศึกษาจะใช้องค์ประกอบ ดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษา

การจัดการศึกษาในอดีตจนมาถึงสภาพปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาของไทยพยายามที่จะสร้างความรู้ให้กับนักเรียน โดยความรู้ที่เป็นสิ่งที่ป้อนให้กับนักเรียนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ว่าถูกให้เชื่อฟังครูอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนไม่กล้าที่ได้ตอบและสอบถามในสิ่งที่สงสัย จึงกลายเป็นสิ่งที่ปลูกให้นักเรียนฟังอย่างเดียวเรื่อยๆต่อกันมาตั้งแต่อดีต เมื่อไม่กล้าที่จะถามกล้าที่คิด กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น จึงส่งผลทำให้นักเรียนไม่มีการคิดวิเคราะห์ มีแต่การท่องจำความรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆในตัวเองเลยไม่มี รวมไปถึงกลายเป็นค่านิยมในการท่องจำตามเนื้อหาและตำราที่มากเกินไป เมื่อมีการสอบก็ใช้การวัดการสอบจากการท่องจำในเนื้อหาอื่นๆ ใครที่มีความจำ ที่จำได้มากกว่า สอบได้คะแนนมากกว่าจึงกลายเป็นคนเก่งไปโดยปริยาย ดังคำกล่าวของ

....การสร้างความรู้ให้กับนักเรียนนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่การจัดการศึกษาของไทยพยายามยึดเป็นแกนหลักให้กับนักเรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ และนำมาพัฒนาต่อยอดในสิ่งต่างๆที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีปัญหาตามมาต่างคนต่างแข่งขันกัน ไม่ได้ช่วยกันคิดพัฒนาหาคำตอบระหว่างการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ถึงแม้ว่าในแต่ละโรงเรียนจะพยายามกำหนดตัวปรัชญาการศึกษาให้เห็นไปในทางสร้างปัญญาหรือความรู้ก็ตาม แต่ความรู้ที่ได้นั้นเป็นความรู้ที่

จากการท่องจำอย่างเดียว ไม่ได้สร้างความรู้ที่มาจากความคิดวิเคราะห์ที่ตัวนักเรียนนั้นเป็นคนคิดและลงมือทำเอง....

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 4)

นอกจากนี้แต่ละโรงเรียนมีมาตรฐานที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์การเรียนต่างๆ สื่อการเรียนการสอนที่มีไม่เหมือนกัน จะดูได้จากโรงเรียนที่อยู่ในเมืองกับโรงเรียนที่อยู่พื้นที่ห่างไกล ก็เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจน ทำให้ส่งผลไปยังตัวนักเรียนที่มีมาตรฐานที่แตกต่างกันอยู่เป็นทุนเดิมในตัวเองในการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนกันอยู่ก่อนแล้ว ในเมื่อมีมาตรฐานที่แตกต่างกันตามแต่ละพื้นที่อยู่แล้วนั้น ซึ่งทำให้เห็นช่องว่างของการจัดการศึกษาที่ไม่เป็นโรติศทางเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีเจตนารมณ์ที่ต้องการให้นักเรียนมีการพัฒนาก็ตาม รวมทั้งการใช้เกณฑ์ในการวัดยังเป็นเกณฑ์ที่มีรูปแบบที่เหมือนกันทั้งหมด ใช้ร่วมกัน โดยไม่ได้แยกถึงความแตกต่างของแต่ละโรงเรียนและพื้นที่ ทำให้ส่งผลและกลายเป็นปัญหาสะสมตามมาของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

จึงสรุปได้ว่า การกำหนดปรัชญาการศึกษาให้มีความสอดคล้องเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมายังเป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบเดิมที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์และยุคสมัยที่ควรจะเป็น รวมทั้งการกำหนดปรัชญาของการศึกษาในขณะนี้ของการจัดการศึกษาของไทยนั้น ควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาและส่งเสริมความรู้ ความสามารถของแต่ละคน ให้มีศักยภาพตรงตามที่ต้องการ เพื่อเป็นการตอบ โจทย์การพัฒนาความสามารถของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน แต่การกำหนดปรัชญาการศึกษาดังเช่นปัจจุบันเป็นการกำหนดโดยภาพรวมทั้งประเทศที่รัฐต้องการให้คนในประเทศหรือประชากรเป็นไปอย่างที่รัฐได้กำหนดไว้ จึงส่งผลทำให้การพัฒนาทรัพยากรประเทศ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์มีปัญหาตามมาดังเช่นทุกวันนี้

2. หลักสูตร

การกำหนดหลักสูตรของประเทศไทยในการจัดการศึกษานั้น จะมีหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่เปรียบเสมือนหัวใจในการพัฒนานักเรียน โดยตัวหลักสูตรที่มีมาตั้งแต่อดีตจะเน้นการเรียนที่เป็นเนื้อหาตัวชี้วัดที่เป็นสิ่งที่กำหนดให้แต่ละโรงเรียนเป็นหลักในการนำไปพัฒนานักเรียน จะเห็นได้ว่าตัวหลักสูตรกลางที่มีนั้น จะอัดแน่นไปด้วยเนื้อหาที่นักเรียนต้องรู้อยู่มากมายหลาย จนกลายเป็นคำถามที่ถามกันว่า ทำไมหลักสูตรการศึกษาของไทย จึงมีเนื้อหาที่มากมายเพียงนี้ เมื่อมีเนื้อหาที่มากมาย ทำให้ส่งผลไปถึงการใช้เวลาในการเรียนที่เพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของ

....ความรู้ที่ถูกกำหนดไว้ให้กับนักเรียนนั้นเป็นความรู้ที่ถูกมัดรวมไว้ให้นักเรียนทุกคนที่จะผ่านการเรียนในระดับต่างๆต้องรู้ในสิ่งที่หลักสูตรเป็นตัวกำหนด จึงทำให้นักเรียนไม่มีช่องว่างในการคิดในสิ่งที่ตนเองอยากที่เรียนรู้ เพราะแก่นเนื้อหาที่ต้องเรียนก็เยอะแยะเต็มไปหมด หลักสูตรที่มีอยู่จึงไม่ได้ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาในสิ่งที่ตนเองต้องการตามความสามารถของแต่ละคน...

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 8)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีหลักสูตรที่เป็นตัวกำหนดให้กับแต่ละ โรงเรียน เพื่อต้องการให้แต่ละโรงเรียนมีมาตรฐานในการพัฒนานักเรียนนั้น แต่แท้จริงแล้วด้วยการกำหนดหลักสูตรที่ไม่ได้แยกให้เกิดความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่และบริบทของตัวโรงเรียนและนักเรียน จึงทำให้การพัฒนาไม่ตอบโจทย์กับความต้องการที่จะได้ทรัพยากรมนุษย์กลับมาพัฒนาประเทศ รวมทั้งหลักสูตรแกนกลางที่มีไม่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียนให้นักเรียนได้ลงมือทำในสิ่งต่างๆที่อยู่นอกห้องเรียน ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจตามความถนัดของตนเอง โดยตัวหลักสูตรแกนกลางจะเน้นไปทางเนื้อหาที่อยู่ในห้องเรียนเป็นหลัก ยึดสิ่งที่ต้องรู้ ถูกกำหนดตามหลักสูตร จึงส่งผลทำให้นักเรียนไม่รู้ตัวตนของตัวเองว่า ตัวเองนั้นชอบอะไร ถนัดอะไร แล้วต้องการจะเรียนรู้อะไร

จึงสรุปได้ว่าการกำหนดหลักสูตร ควรจะกำหนดและจัดให้มีหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับวัยและบริบทของแต่ละพื้นที่ และเน้นให้นักเรียนทำความเข้าใจในเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานและจำเป็นเป็นตัวขึ้นพื้นฐานในสิ่งที่นักเรียนควรจะรู้ก่อน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนเป็นพื้นฐานรอบตัวที่เรียนไปแล้วจะได้ทำอะไรในสิ่งที่เรียน รวมทั้งการเนื้อหาที่ได้เรียนไปนั้นจะนำไปใช้ยังไงในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการเปิดทางให้กับนักเรียนได้ค้นพบและหาตนเองให้เจอในสิ่งที่ต้องการอยากรู้และอยากเรียน ตามความสนใจและความถนัดตัวนักเรียนเอง

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนของประเทศไทยนั้น ในการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ จะถูกกำหนดตามกรอบโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางเป็นผู้กำหนดให้เรียนให้ครบตามจำนวนรายวิชาและชั่วโมงจึงจะสามารถผ่านเกณฑ์ที่ทางกระทรวงเป็นผู้กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอน โดยส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในห้องเรียนเป็นหลัก เน้นในเนื้อหาทางวิชาการด้วยการเรียนตามตัวชี้วัดให้ครบตรงตามที่กระทรวงได้กำหนดมาใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียน ทำให้กิจกรรมการสอนไม่ได้ช่วยค้นพบความเป็นตัวตนและศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดังคำกล่าวของ

...การพัฒนาผู้เรียนกลายเป็นปัญหาของการกิจกรรมการสอนที่มีแต่เนื้อหา ที่อยู่แต่ในหนังสือเรียน ไม่ได้ใช้ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ที่จะสามารถนำมาพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน...

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 12)

ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนที่เป็นเนื้อหาวิชาอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนมีสภาวะความเครียดในการเรียนที่มีเนื้อหาที่เยอะเกินไป จึงส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่มีเวลาและโอกาสที่จะได้คิด ได้ลงมือทำในสิ่งที่ผู้เรียนเกิดความสนใจ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เนื้อหาวิชาที่ถึงกำหนดมาจากกระทรวงเป็นแกนมาสร้างความรู้ให้กับนักเรียน เนื่องด้วยแต่ละที่มีสภาพพื้นที่ที่ต่างกันออกไป ทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และยังขาดการนำความรู้ของท้องถิ่นมาสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของความรู้ที่มีอยู่รอบตัวในท้องถิ่น

จึงสรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอน ควรจะออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน ได้ลงมือปฏิบัติจากความชอบ ความถนัด ความสนใจ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ลงมือทำเอง ดังนั้นเนื้อหาที่เป็นวิชาหลักควรลด และควรเพิ่มวิชาเสรีลงไป เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งตนเองเกิดความสนใจที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งควรสอดแทรกวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้รู้จักเหง้าของความเป็นท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ลงไป เพราะแต่ละพื้นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป

4. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการวัดและประเมินผลจากการทำข้อสอบในห้องเรียนที่เป็นเนื้อหาทางวิชาการเป็นหลัก ทำให้เป็นการวัดจากสิ่งที่ครูได้ทำการสอนจากเนื้อหาที่อยู่ในตำรา ซึ่งการเรียนของนักเรียนที่อยู่ตามพื้นที่ชายแดนถูกเรียนในสิ่งที่ทางกระทรวงเป็นคนกำหนดจากตัวชี้วัดแกนกลางเป็นหลัก ทั้งนี้ตามสภาพทบบริบทยังสามารถวัดและประเมินผลได้จากตัวนักเรียนด้วยวิธีการและกระบวนการอื่นอีกได้อย่างหลากหลาย แต่โดยความเป็นจริงการวัดและประเมินผลที่วัดจากสิ่งที่อยู่ในเนื้อหาและตำรานั้นไม่ได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวของ

....นักเรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันทั้งการเรียนรู้ วิธีการคิด ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของชนเผ่าชาติพันธุ์ ทำให้การวัดและประเมินผลในมุมเดียวนั้นไม่สามารถวัดได้จริง จากสภาพความเป็นอยู่และบริบทที่แท้จริง...

(ข้อมูลจากโรงเรียนที่ 6)

จึงสรุปได้ว่าการวัดและประเมินผล ควรเป็นการวัดและประเมินผลจากสภาพบริบทและให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่ของการดำเนินชีวิต โดยการวัดจากสิ่งที่นักเรียนเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้รู้ถึงความชอบ ความถนัด รวมทั้งเป็นการต่อยอดจนเกิดเป็นทักษะและสามารถนำมาใช้ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในอนาคตได้ การวัดและประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพบริบทและความเป็นจริงนั้น จะทำให้การรู้จักความรู้ ความสามารถ ของนักเรียนแต่ละบุคคลได้อย่างแท้จริง และสามารถส่งเสริมต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น

5. การบริหารและการจัดการ

การบริหารและการจัดการของสถานศึกษานั้น ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญเป็นส่วนในการขับเคลื่อนในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบริหารด้วยระเบียบทางราชการในการบริหารและการจัดการ รวมทั้งกำลังคน การจัดการงานต่างๆ ให้เป็นไปตามความเหมาะสมให้องค์กรสามารถที่จะพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารและการจัดการในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่เฉพาะจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายภาคส่วนที่จะมาช่วยในการพัฒนาองค์กรร่วมกัน ด้วยข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลและมีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนเผ่าที่มีความเป็นชาติพันธุ์ที่อยู่กันอย่างหลากหลายที่ต้องมีการบริหารและการจัดการอย่างให้เหมาะสม

....การบริหารและการจัดการสถานศึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น อาจด้วยข้อจำกัดในเรื่องของกำลังคนและภาวะของงานนั้นที่ไม่มีสามารถบริหารได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควร ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงทำให้ไม่สามารถบริหารและการจัดการให้เป็นที่ไปสภาพบริบทได้อย่างเหมาะสมและให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล...

(ข้อมูลจาก โรงเรียนที่ 9)

จึงสรุปได้ว่า การบริหารและการจัดการ ควรมีการบริหารและการจัดการจากความร่วมมือกันพัฒนาจากหลายภาคส่วนเข้ามาเป็นส่วนช่วยพัฒนาให้โรงเรียนมีศักยภาพในการพัฒนาทางโรงเรียนที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านวิชาการในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีความรู้จากภูมิปัญญาจากในชุมชน การพัฒนาทางด้านงบประมาณที่มีสนับสนุนจากความร่วมมือของให้การช่วยเหลือของภาคเอกชนและภาคธุรกิจที่มีส่วนช่วยเหลือในการให้โอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น 66

ยิ่งไปกว่านั้น องค์ประกอบในสภาพของการจัดการศึกษายังมีประเด็นย่อยที่น่าสนใจ ดังนี้

1. เหตุของปัญหาของการจัดการศึกษา

1.1 แนวทางการพัฒนาประเทศในการจัดการศึกษานั้น ซึ่งการศึกษาถือว่าเป็นหัวใจและกลไกของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในประเทศ จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องรับรองกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีรัฐเป็นคนกำหนดเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงความสอดคล้องทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ในสังคมซึ่งมีอิทธิพลไปถึงโอกาสทางการศึกษาในการกำหนดอาชีพและการยอมรับในสังคม แทนที่จะจัดการศึกษานั้นไปทางด้านการพัฒนาความรู้และทักษะของมนุษย์ให้มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นฐานทางสังคมเป็นหลัก การจัดการศึกษาในระบบทุนนิยมนั้นเป็นการมองมนุษย์เปรียบเสมือนสินค้าที่ให้ตอบสนองต่อความต้องการทางสังคม จึงส่งผลกลายเป็นธุรกิจทางการศึกษาดังปัจจุบันที่ให้ค่ากับวุฒิการศึกษา แต่ไม่สนใจในเรื่องของคุณภาพ โดยถือว่าการจัดการศึกษาแบบทุนนิยมเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมาของช่องว่างทางสังคมระหว่างคนรวยและคนจน ที่ให้ความหมายของการศึกษาถูกเปลี่ยนแปลงจากเดิมกลายเป็นธุรกิจที่มีการลงทุนเพื่อการศึกษาแทน กล่าวคือจะเห็นได้ว่าคนรวยเท่านั้นที่มีสิทธิได้เรียนในที่ดีๆ แต่คนจนถูกคัดออกตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายในการขยายโอกาสทางการศึกษามากขึ้น แต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นกลายเป็นเงาตามตัว

1.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส (COVID 19) ยิ่งทำให้การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีปัญหาและมีความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น กล่าวคือจากการเรียนการสอนที่อยู่ในห้องเรียนถูกแปรเปลี่ยนไปเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์โดยทันที ด้วยความคำนึงถึงความปลอดภัยในตัวนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส (COVID 19) ที่มีความรุนแรงและขยายวงกว้างที่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้การเรียนการสอนที่มีอยู่ดั้งเดิมมาอย่างช้านานในรูปแบบการเรียนการสอนในห้องเรียนนั้น ไม่สามารถทำได้อีกต่อไป จึงมีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนใหม่เป็นการเรียนในรูปแบบออนไลน์แทนการเรียนในห้องเรียน เพื่อให้ไม่ให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนได้หยุดอยู่กับที่ ถึงแม้ว่าจะพยายามเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ใหม่โดยใช้การเรียนการสอนผ่านทางเทคโนโลยีก็ตาม แต่ก็ทำให้พบว่ามีปัญหาถึงความไม่พร้อมตั้งแต่การกำหนดนโยบายที่ไม่มีทิศทางอย่างชัดเจน จึงส่งผลถึงการปฏิบัติที่ไปในทิศทางที่ไม่ตรงกัน ต่างคนต่างทำ กลายเป็นสร้างภาระให้สถานศึกษารวมทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง ถึงแม้ว่านักเรียนจะมีความตื่นตัวที่ได้เรียนแตกต่างจากเดิมที่เป็นการเรียนในห้องเรียนโดยตรง มาใช้เทคโนโลยีเป็นทางผ่านในการส่งต่อความรู้ระหว่างครูผู้เด็คนั้น พบว่า ยังมีเด็กนักเรียนหลายครอบครัวที่ได้รับผลกระทบซ้ำเติมจากการเปลี่ยนแปลงมาเรียนออนไลน์ ที่เป็นปัญหาใหญ่สำหรับหลายครอบครัวที่มีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นกลายเป็นภาระของครอบครัว ทั้งค่าอุปกรณ์ในการเรียนไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์ ไอแพด คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก ค่าอินเทอร์เน็ตรายเดือนที่ใช้ออนไลน์ระหว่างเรียน ค่าไฟที่สูงขึ้น

โดยเฉพาะที่ครอบครัวไหนมีลูกในวัยเรียนที่มากกว่า 1 คน ทำให้ปัญหาที่มีอยู่แล้วทวีคูณเป็นสองเท่าเพิ่มขึ้นไปอีก การเรียนออนไลน์นั้นยังมีข้อจำกัดในเรื่องของความพร้อมของแต่ละครอบครัว โดยเฉพาะในเด็กที่มีครอบครัวยากจน ทำให้เป็นข้อเสียเปรียบถึงการเรียนรู้ของเด็ก เพราะไม่มีอุปกรณ์ที่จะเข้าถึงการเรียนออนไลน์ที่บ้าน จากข้อมูลของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) บ่งชี้ว่า สัดส่วนของครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติยังสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำสูงในการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีฐานะยากจน

1.3 การกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กทุกคน โดยในการบริหารของภาครัฐเป็นการบริหารในรูปแบบจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง กล่าวคือ เป็นการร่างนโยบายให้สามารถใช้ได้กับเด็กนักเรียนทุกคนก็จริง หรือเป็นการใช้มาตรฐานในการวัดในแบบเดียวกัน เรียกได้ว่า one size fit all ซึ่งเป็นการรักษามาตรฐานในการวัดให้อยู่ในรูปแบบเดียวกัน แต่รูปแบบการสอนไม่ได้ปรับให้ตรงตามความต้องการของตัวนักเรียน จึงส่งผลทำให้มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทในแต่ละพื้นที่ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิตและความเป็นอยู่รอบตัว

1.4 โครงสร้างทางสังคมหรือวัฒนธรรมที่ทำให้การจัดการศึกษามีความไม่เท่าเทียมกัน โดยดูจากเพศสภาพ ความเป็นเชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ ศาสนา ประเพณี รวมถึงความเชื่อของแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดความแตกต่างในการเข้าถึงการจัดการศึกษา จึงกลายเป็นข้อจำกัดในการจัดการศึกษาให้เข้าถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากเดิม ซึ่งปรากฏการณ์ให้เห็นดังเช่นสังคมเมืองกับสังคมชนบทที่มีอยู่ทุกวันนี้

บทสรุปของเหตุแห่งการเกิดปัญหาในการจัดการศึกษา จึงเกิดจากสภาพการจัดการศึกษาที่ต้องการให้มีการจัดการศึกษาในลักษณะที่เดียวกัน แต่หวังผลที่แตกต่างกัน ถึงแม้บริบทพื้นที่แต่ละพื้นที่จะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกันก็ตาม โดยมีการสั่งการนโยบายต่างๆจากบนสู่ล่าง ทำให้ขาดความเข้าใจทั้งผู้สั่งการและผู้ปฏิบัติจนเกิดเป็นช่องว่างของการไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร และขาดการมีส่วนร่วมของการพัฒนาร่วมกันของคนในพื้นที่ รวมทั้งทิศทางการจัดการศึกษาที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อดูจากองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส (COVID 19) การกำหนดนโยบายของรัฐ และ โครงการทางสังคม จึงเป็นเหตุทำให้เด็กขาดโอกาสและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งผลกลายเป็นวงจรและวงวนของปัญหาดังเช่นทุกวันนี้

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำเสนอกรอบความคิดในการยกร่างทิศทาง โดยเป็นการนำข้อมูลจากการศึกษาบริบทของจังหวัด สภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และองค์ความรู้ทางการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในชุมชนหมู่บ้าน มายกร่างกรอบความคิดในการสร้างทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

คำอธิบายผังความคิดของทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง จำแนกรายประเด็นให้ ดังนี้ เป้าหมาย เพื่อจัดการศึกษาให้โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน

1. ความเป็นมาของทิศทาง: ในประเด็นนี้เกิดจากสภาพบริบทของพื้นที่เป็นภูเขาสูงและที่ราบบนภูเขา มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของกลุ่มในพื้นที่ ทำให้เห็นภาพความสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวชายแดนที่ต้องรองรับปัญหาความมั่นคงของชาติในเรื่องต่างๆ เช่น สาธารณสุข การรักษาสงคราม ยาเสพติด การดำรงชีวิต เป็นต้น

2. หลักคิดและหลักการของทิศทาง: ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนเหล่านี้ต้องใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่มีความหลากหลายตั้งแต่การใช้หลักการบริหารภายในโรงเรียน หลอมรวมกับหลักคิดและหลักการของการจัดการศึกษา รวมทั้งหลักการทางพัฒนศึกษา โดยผู้วิจัยเห็นว่า ในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์นั้น ควรมีหลักคิดและหลักการ นำไปสู่การปฏิบัติใหม่ๆ ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจและเพิ่มอำนาจทางการศึกษา (Education Decentralization / Educational Empowerment) หลักการนี้เป็นการให้อำนาจในการตัดสินใจ สำหรับโรงเรียนในการสรรหาบุคลากรที่มีความเหมาะสม งบประมาณ วิธีการและการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทกับสภาพแวดล้อมชุมชน อันเป็นการตัดสินใจในความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนของท้องถิ่น สำหรับไปพัฒนาท้องถิ่นที่เขาดำรงชีวิตอยู่.

เฉกเช่นในกรณีการสรรหาบุคลากรจากส่วนกลาง เพราะในการสรรหาบุคลากรที่ไปอยู่พื้นที่ในปัจจุบันนั้นเป็นการจัดสรรจากส่วนกลาง โดยที่ชุมชนไม่มีอำนาจในการร่วมตัดสินใจสรรหา หากเป็นบุคลากรที่เป็นคนต่างถิ่น ไม่ใช่คนในพื้นที่ทำให้มีข้อจำกัดในการพัฒนา โดยเมื่อได้รับการสรรหาแล้วเมื่อถึงระยะเวลาหนึ่งบุคคลเหล่านี้ก็จะขอกลับออกไปจากพื้นที่ ทำให้ชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาอย่าง

2. หลักการมีส่วนร่วมทางการศึกษา (Educational participation) เป็นการนำมาใช้ เพื่อช่วยสร้างกรอบแนวความคิดของผู้บริหารและครูในการนำศักยภาพและทรัพยากรที่มีของชุมชนมาช่วยในการจัดการศึกษาเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการดำเนินการในลักษณะของการทำงานร่วมกัน

ดังเช่นในสภาวะการการจัดการศึกษาในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษานั้น ไม่สามารถที่จะจัดการศึกษาได้ด้วยเพียงลำพังเฉพาะผู้บริหารและครูที่มีอยู่ในโรงเรียน เพราะด้วยข้อจำกัดทรัพยากรต่างๆรวมทั้งเป็นพื้นที่ชายแดนซึ่งอยู่ห่างไกล ต้องอาศัยหน่วยงานอื่นๆรอบข้างที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมช่วยกันในการพัฒนาการเรียนรู้อันให้เด็กให้มากยิ่งขึ้น

3. หลักการจัดการศึกษาบนฐานวัฒนธรรม (Cultural Based Development) ใช้สำหรับศึกษาชุมชนอันเนื่องมาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โรงเรียนจำเป็นต้องรู้ภาษาและวัฒนธรรมของคนชนเผ่าที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และนำเอาความแตกต่างของความหลากหลายไปใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน โดยการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่เป็นการจัดการศึกษาในแนวทางเชิงเดียวที่เน้นไปทางวิชาการมุ่งเนื้อหาความรู้จนทำให้ไม่ได้มองรอบข้างและใช้ประโยชน์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นองค์ความรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างให้เด็กอยู่ได้บนความรู้ในชุมชนเป็นพื้นฐานอันดับแรกในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่

4. หลักความมั่นคงของชาติ (National security) เป็นการสร้างความเข้าใจถึงหน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนในอุดมการณ์ของชาติว่า มิใช่ทหารเท่านั้นที่มีส่วนในการป้องกันประเทศ แต่ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และบริหารการศึกษา ก็มีส่วนช่วยในการสร้างความสงบสุขตามแนวชายแดนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน โดยเฉพาะความสงบสุขในพื้นที่ตามแนวชายแดนในอนาคต โดยจะเห็นได้จากการสร้างความมั่นคงของชาติในปัจจุบันถูกมองเฉพาะการเป็นหรือการมีอาชีพทหารที่ซึ่งคอยปกป้องอธิปไตยของชาติ แต่การสร้างความมั่นคงของชาติให้มีความยั่งยืนต้องเกิดจากการมีประชากรที่เป็นรากฐานให้ความสำคัญและเข้าใจที่รู้จักหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

5. หลักสิทธิเด็ก สิทธิทางการศึกษา สิทธิมนุษยชน (Children right , Educational Right , Human Right) ใช้ในการเตือนสติของบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนถึงเหตุผลและความจำเป็นของการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ โดยในปัจจุบันหลักสิทธิต่างๆถือว่าเป็นหลักสำคัญของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนใหญ่มักจะเกิดจากการเรียกร้องสิทธิที่เป็นอยู่จนกลายเป็นว่าสิทธิที่เรียกร้องนั้น ไปละเมิดของผู้อื่นจนเกิดปัญหาตามมาในสังคม

6. หลักการศึกษาเพื่อพัฒนา (Educational for Development) หรือหลักพัฒนาศึกษา (Development Education) ใช้เป็นกรอบคิดของการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบต่างๆ อันจะนำไปสู่การสร้างกรอบคิดของการจัดการศึกษาคนในท้องถิ่น โดยใช้ทรัพยากรของโรงเรียนและเครือข่ายมาเป็นส่วนในการพัฒนาร่วมกัน โดยการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ได้ศึกษา เข้าใจ และจัดให้เหมาะสมกับความเป็นจริงตามบริบทที่เป็นอยู่ มักจะจัดในสิ่งที่ถูกกำหนดมาเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งในมาตรฐานเดียวกันนั้น ไม่ได้มีบริบทที่เหมือนกัน จึงกลายมาเป็นปัญหาของการนำไปพัฒนาในพื้นที่ต่างๆที่มีบริบทแตกต่างกันออกไป

3. หลักการปฏิบัติ: ในกรณีนี้ผู้วิจัย กำหนดเป้าหมายของการศึกษาในลักษณะนี้ไว้ว่า ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ให้ที่ความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่บริบท และศักยภาพของโรงเรียน ให้กับเด็กในพื้นที่ตามแนวชายแดนอย่างเสมอภาคเป็นธรรม และมีคุณภาพตามศักยภาพของโรงเรียน โดยมุ่งให้เกิดในตัวเด็ก

1. เน้นทักษะชีวิต มีทักษะอาชีพ ลงมือปฏิบัติอยู่รอดด้วยตนเอง โดยการใช้ชีวิตในแบบพึ่งพิงอยู่ได้ด้วยตนเองและอยู่ร่วมกับธรรมชาติ
2. ไม่เน้นตามมาตรฐานวิชาการ แต่กำหนดเป้าหมายที่ต้องการตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่

4. กลไกการนำไปปฏิบัติ:

1. หน่วยงานรัฐ : ให้การสนับสนุน
2. ผู้ปกครอง: ให้การดูแลเอาใจใส่
3. ชุมชน : ให้การช่วยเหลือ
4. เครือข่ายเอกชน : ให้การส่งเสริม

5. เป้าหมายเชิงนโยบาย : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงและมีทักษะอาชีพ รวมทั้งรู้ค่าและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่

6. คุณลักษณะของนโยบายที่มุ่งก่อเกิดในตัวเด็ก :

1. ประสิทธิภาพของกระบวนการนโยบาย (Efficiency of Policy Process) : กระบวนการของนโยบายในแต่ละขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ
2. คุณภาพ (Output) : ผลลัพธ์ของความสำเร็จที่ได้จากการทำนโยบาย
3. โอกาส (Outcome) : ต่อยอดจากนโยบายสร้างโอกาสที่ดีให้กับนักเรียน
4. เสมอภาค (Impact) : สามารถสร้างความเท่าเทียมกันในพื้นที่ที่แตกต่างกัน

7. กลไกการทำงานเชิงปฏิบัติและมาตรการเชิงนโยบาย :

1. ปรัชญา

การบริหารและจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ และความเป็นอยู่ ให้กับเด็กที่อยู่พื้นที่ตามแนวชายแดน โดยสร้าง 4 อย่างที่เกิดกับเด็ก

- 1) สร้างความเป็นไทย รักถิ่นกำเนิดที่อยู่
- 2) มีความรู้ ความเข้าใจการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี
- 3) มีทักษะในการประกอบ เลี้ยงชีพได้
- 4) การอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองสามัคคี

2. หลักสูตร

หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพในพื้นที่ และเป็น ไปตามศักยภาพของแต่ละโรงเรียนที่อยู่พื้นที่ตามแนวชายแดน โดยคำนึงถึง 4 อย่างที่จะนำมาสร้างหลักสูตรนำมาพัฒนาเด็ก

- 1) ปลูกฝังถึงคุณธรรม รักถิ่นฐาน ภูมิใจความเป็นตัวตน
- 2) มีอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว
- 3) อยู่ร่วมกับธรรมชาติ รักษาทรัพยากรที่มีอยู่
- 4) ทุกเผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ ปรองดองกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่าการนำกิจกรรมการเรียนการสอนในพื้นที่ทั่วไปมาใช้กับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ตามตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ จึงจำเป็นต้องปรับเนื่องด้วยสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยออกแบบการจัดดังนี้

- 1) เน้นการใช้ภาษา
- 2) เน้นการสร้างทักษะอาชีพ
- 3) เน้นใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

4. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล จะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผลนั้น จะใช้การวัดและประเมินผลในรูปแบบที่เป็นทางวิชาการที่ใช้วัดเหมือนพื้นที่ทั่วไป ทำให้เมื่อนำมาวัดในโรงเรียนพื้นที่ตามชายแดน ผลการวัดสภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ตกต่ำ แท้จริงแล้วควรจะออกแบบการวัดและประเมินผลให้เป็นตามพื้นที่และสภาพบริบท โดยมีการวัดและประเมินผลดังนี้

- 1) วัดจากทักษะที่เกิดขึ้นจริง
- 2) วัดจากทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3) วัดจากวิถีชีวิตที่เป็นอยู่

5. การบริหารจัดการ

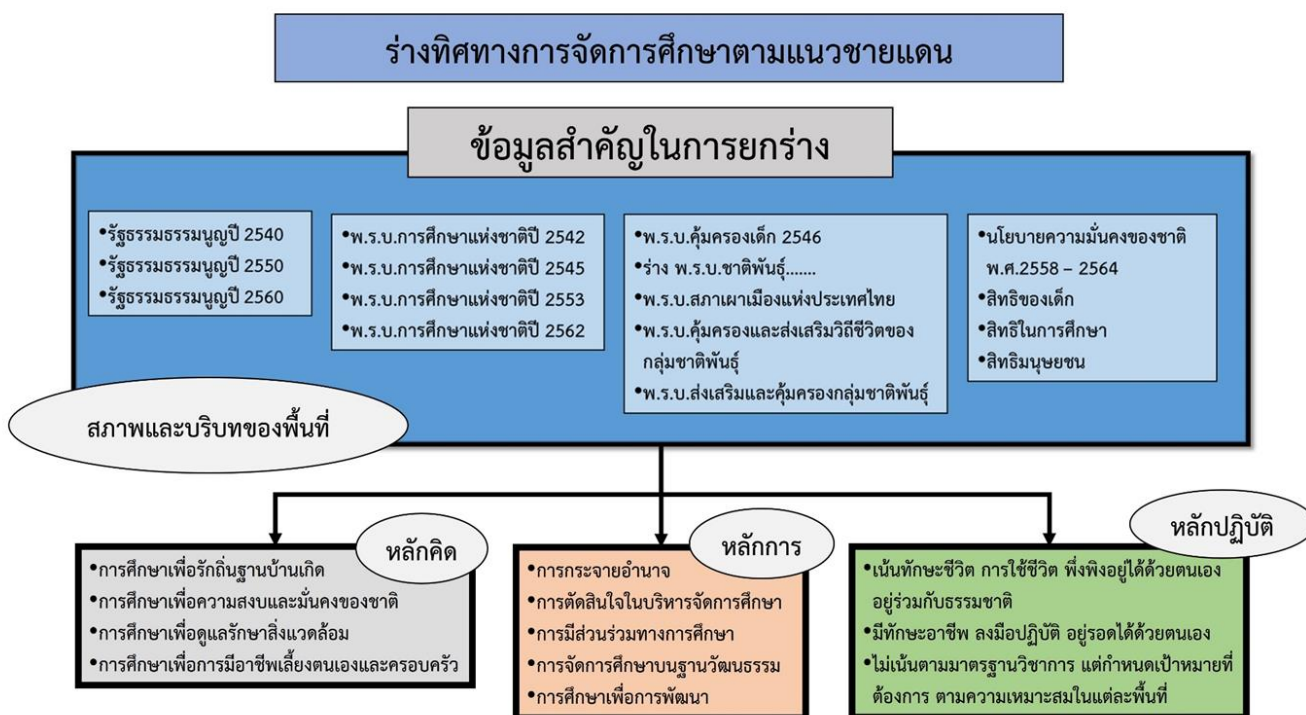
การบริหารและการจัดการ จะเห็นได้ว่าโดยปกติแล้วทางโรงเรียนจะเป็นหน่วยในหลักในการจัดการศึกษาเพียงอย่างเดียว ด้วยแต่ละโรงเรียนมีข้อจำกัดแต่ละพื้นที่และศักยภาพที่แตกต่างกัน ทำให้การบริหารและการจัดการได้ไม่เต็มที่ โดยงบประมาณมีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานอื่นที่อยู่ภายนอกโรงเรียนมาเป็นส่วนที่ช่วยในการพัฒนาร่วมกัน โดยมี

- 1) ผู้ปกครอง
- 2) ชุมชน
- 3) หน่วยงานเอกชน
- 4) หน่วยงานรัฐ

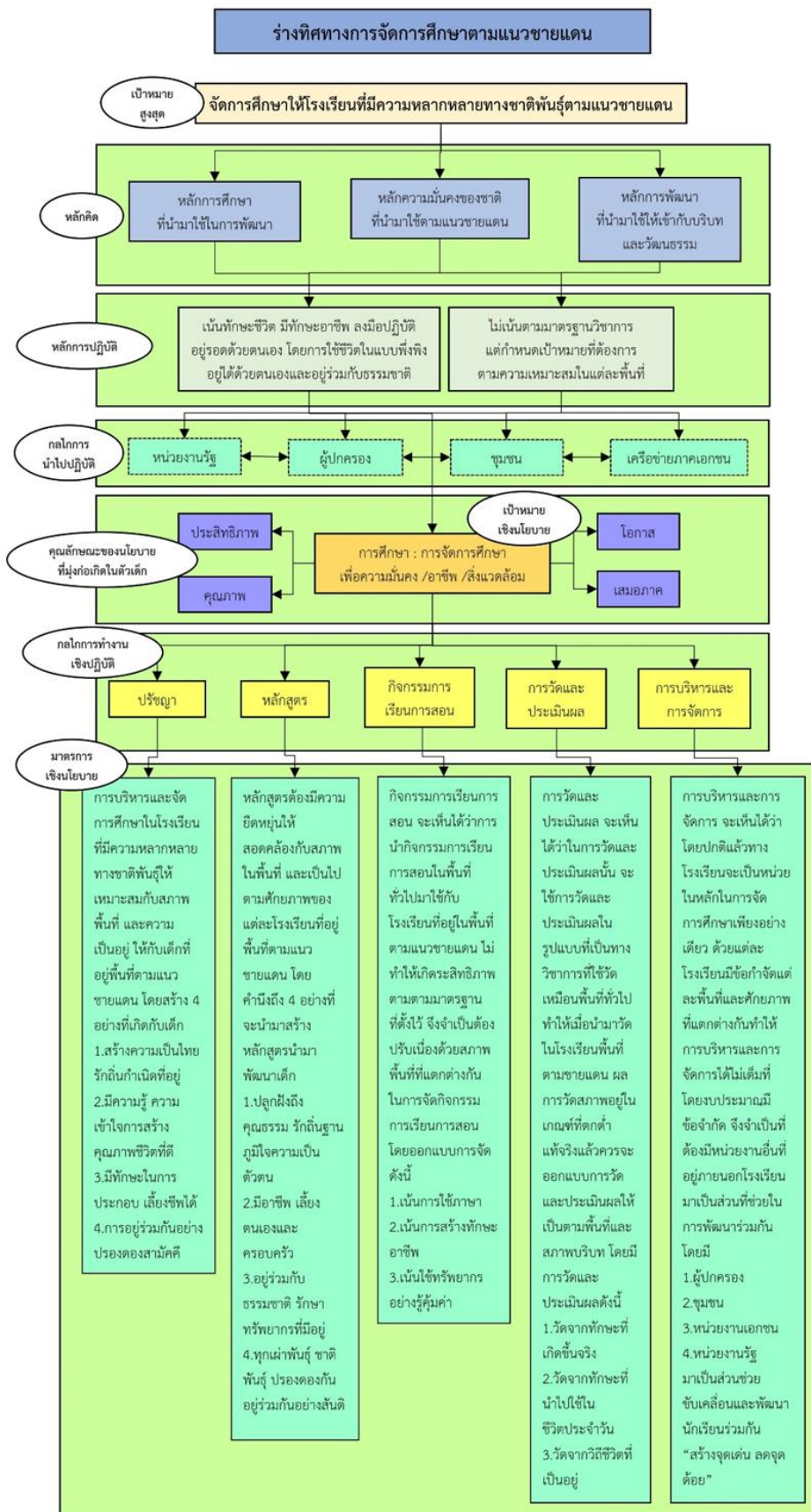
มาเป็นส่วนช่วยขับเคลื่อนและพัฒนานักเรียนร่วมกัน “สร้างจุดเด่น ลดจุดด้อย”

การออกแบบและกำหนดร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ภาพที่ 1 ตารางสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการออกแบบและกำหนดร่างทิศทางฯ

ภาพที่ 2 (ร่าง) ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำเสนอร่างทิศทางฯเป็นร่างแรกเป็นการนำเสนอเป็นเครื่องมือการนำเสนอความคิด พร้อมกับนำเสนอผลการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ของร่างทิศทางฯ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาตามแนวชายแดนทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 2) เป็นผู้จบปริญญาเอก 3) เป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานตามแนวชายแดนและ/หรือบริหารการศึกษาตามแนวชายแดนหรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศึกษาตามแนวชายแดน ซึ่งผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 ท่าน ได้แก่

1. นายสุทธิชัย จรูญเนตร ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (รมต.ตรีบุษ เทียนทอง)
2. ดร.สุทิน แก้วพนา รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
3. นายสกันธ์ ชุมทัพ ที่ปรึกษาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
4. พอ.ดร.ณัฐพงษ์ เสาววงศ์ ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 104 กองพลทหารราบที่ 4
5. นายณรงค์ นาคชัยยะ ศึกษาธิการจังหวัดตาก
6. นายปิลัทธ์ อุดมวงษ์ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
7. ดร.ศิริภัสสร ชุมภูเทพ ผู้อำนวยการโรงเรียนป่าไม้อูทิศ 4
8. ดร.อภิชัย นุชเนื่อง ศึกษาานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
9. นางอุบลรัตน์ บุญลือ ศึกษาานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
10. นางสาวมนิดา อดิศย์สกุล อดีตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
11. นายสมประสงค์ มั่งอะนะ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนอัมพวงวิทยาคม
12. นางเพลินใจ เลิศลักษณ์วงศ์ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานจังหวัดตาก (ภาคประชาชน จังหวัดตาก)

ผลการประเมินดังกล่าว สามารถนำเสนอได้ดังนี้

ผลการประเมินของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีต่อรายละเอียดของทิศทางฯเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีค่าเฉลี่ยของความเห็นในแต่ละประเด็นอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยสามารถนำเสนอผลสรุปของความเห็นได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นในการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ ของร่างทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{x})	S.D.	ระดับ	(\bar{x})	S.D.	ระดับ
1.	เป้าหมาย : เพื่อจัดการศึกษาให้โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน	4.25	0.45	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
2.	ความเป็นมาของทิศทาง : เกิดจากสภาพบริบทของพื้นที่เป็นภูเขาสูงและที่ราบบนภูเขา มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของกลุ่มในพื้นที่ ทำให้เห็นภาพความสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวชายแดนที่ต้องรองรับปัญหาความมั่นคงของชาติในเรื่องต่างๆ เช่น สาธารณสุข การรักษาสิ่งแวดล้อม ยาเสพติด การดำรงชีวิต	4.25	0.45	มากที่สุด	4.42	0.79	มากที่สุด
3.	หลักคิดและหลักการของทิศทาง: ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนเหล่านี้ต้องใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่มีความหลากหลายตั้งแต่การใช้หลักการบริหารภายในโรงเรียนหลอมรวมกับหลักคิดและหลักการของการจัดการศึกษา รวมทั้งหลักการทางพัฒนศึกษา โดยผู้วิจัยเห็นว่า ในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์นั้น ควรมีหลักคิดและหลักการ นำไปสู่	4.50	0.52	มากที่สุด	4.67	0.65	มากที่สุด

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{x})	S.D.	ระดับ	(\bar{x})	S.D.	ระดับ
	<p>การปฏิบัติใหม่ๆ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการกระจายอำนาจและเพิ่มอำนาจทางการศึกษา 2. หลักการมีส่วนร่วมทางการศึกษา 3. หลักการจัดการศึกษาบนฐานวัฒนธรรม 4. หลักความมั่นคงของชาติ 5. หลักสิทธิเด็ก สิทธิทางการศึกษา สิทธิมนุษยชน 6. หลักการศึกษาเพื่อพัฒนา 						
4.	<p>หลักการปฏิบัติ : ในกรณีนี้ผู้วิจัย กำหนดเป้าหมายของการศึกษาในลักษณะนี้ไว้ว่า</p> <p>ทางการจัดการศึกษาสำหรับ โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ให้ที่ความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่บริบท และศักยภาพของ โรงเรียน ให้กับเด็กในพื้นที่ตามแนวชายแดนอย่างเสมอภาคเป็นธรรม และมีคุณภาพตามศักยภาพของโรงเรียน โดยมุ่งให้เกิดในตัวเด็ก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เน้นทักษะชีวิต มีทักษะอาชีพ ลงมือปฏิบัติอยู่รอดด้วยตนเอง โดยการใช้ชีวิตในแบบพึ่งพิงอยู่ได้ด้วยตนเองและอยู่ร่วมกับธรรมชาติ 2. ไม่เน้นตามมาตรฐานวิชาการ แต่กำหนดเป้าหมายที่ต้องการตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ 	4.08	0.51	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{x})	S.D.	ระดับ	(\bar{x})	S.D.	ระดับ
5.	กลไกการนำไปปฏิบัติ : 1. หน่วยงานรัฐ : ให้การสนับสนุน 2. ผู้ปกครอง : ให้การดูแลเอาใจใส่ 3. ชุมชน : ให้การช่วยเหลือ 4. เครือข่ายเอกชน : ให้การส่งเสริม	4.00	0.60	มาก	4.25	0.62	มากที่สุด
6.	เป้าหมายเชิงนโยบาย : การจัดการศึกษา เพื่อความมั่นคงและมีทักษะอาชีพ รวมทั้งรู้ค่าและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่	4.17	0.72	มากที่สุด	4.08	0.67	มาก
7.	คุณลักษณะของนโยบายที่มุ่งก่อเกิดใน ตัวเด็ก : 1. ประสิทธิภาพของกระบวนการ นโยบาย (Efficiency of Policy Process) : กระบวนการของนโยบายใน แต่ละขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ 2. คุณภาพ (Output) : ผลลัพธ์ของ ความสำเร็จที่ได้จากการทำนโยบาย 3. โอกาส (Outcome) : ต่อยอดจาก นโยบายสร้างโอกาสที่ดีให้กับนักเรียน 4. เสมอภาค (Impact) : สามารถสร้าง ความเท่าเทียมกันในพื้นที่ที่แตกต่าง	4.25	0.62	มากที่สุด	4.33	0.89	มากที่สุด

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{x})	S.D.	ระดับ	(\bar{x})	S.D.	ระดับ
8.	<p>กลไกการทำงานเชิงปฏิบัติและ มาตรการเชิงนโยบาย :</p> <p><u>1.ปรัชญา</u> การบริหารและจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติ พันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ และ ความเป็นอยู่ ให้กับเด็กที่อยู่พื้นที่ตาม แนวชายแดน โดยสร้าง 4 อย่างที่เกิดกับ เด็ก</p> <p>1) สร้างความเป็นไทย รักถิ่นกำเนิดที่ อยู่</p> <p>2) มีความรู้ ความเข้าใจการสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดี</p> <p>3) มีทักษะในการประกอบ เลี้ยงชีพได้</p> <p>4) การอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง สามัคคี</p>	4.42	0.51	มากที่สุด	4.08	0.67	มาก

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{x})	S.D.	ระดับ	(\bar{x})	S.D.	ระดับ
	<p><u>2.หลักสูตร</u></p> <p>หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น ให้สอดคล้องกับสภาพในพื้นที่ และเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละโรงเรียน ที่อยู่พื้นที่ตามแนวชายแดน โดย คำนึงถึง 4 อย่างที่จะนำมาสร้าง หลักสูตรนำมาพัฒนาเด็ก</p> <p>1) ปลูกฝังถึงคุณธรรม รักถิ่นฐาน ภูมิใจ ความเป็นตัวตน</p> <p>2) มีอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว</p> <p>3) อยู่ร่วมกับธรรมชาติ รักษาทรัพยากร ที่มีอยู่</p> <p>4) ทุกเผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ ประองคองกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ</p>	3.92	0.51	มาก	4.58	0.79	มากที่สุด
	<p><u>3.กิจกรรมการเรียนการสอน</u></p> <p>จะเห็นได้ว่าการนำกิจกรรมการเรียนการสอนในพื้นที่ทั่วไปมาใช้กับ โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดน ไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ตามตาม มาตรฐานที่ตั้งไว้ จึงจำเป็นต้องปรับ เนื่องด้วยสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดย ออกแบบการจัดดังนี้</p> <p>1) เน้นการใช้ภาษา</p> <p>2) เน้นการสร้างทักษะอาชีพ</p> <p>3) เน้นใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า</p>	4.25	0.75	มากที่สุด	4.25	0.62	มากที่สุด

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{x})	S.D.	ระดับ	(\bar{x})	S.D.	ระดับ
	<p>4. การวัดและประเมินผล</p> <p>การวัดและประเมินผล จะเห็นได้ว่าในการวัดและประเมินผลนั้น จะใช้การวัดและประเมินผลในรูปแบบที่เป็นทางวิชาการที่ใช้วัดเหมือนพื้นที่ทั่วไป ทำให้เมื่อนำมาวัดในโรงเรียนพื้นที่ตามชายแดน ผลการวัดสภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ตกต่ำ แท้จริงแล้วควรจะออกแบบการวัดและประเมินผลให้เป็นตามพื้นที่และสภาพบริบท โดยมีการวัดและประเมินผลดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) วัดจากทักษะที่เกิดขึ้นจริง 2) วัดจากทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3) วัดจากวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ 	4.25	0.62	มากที่สุด	4.25	0.87	มากที่สุด

ข้อ	ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ		
		(\bar{X})	S.D.	ระดับ	(\bar{X})	S.D.	ระดับ
	<p><u>5. การบริหารจัดการ</u></p> <p>การบริหารและการจัดการ จะเห็นได้ว่าโดยปกติแล้วทางโรงเรียนจะเป็นหน่วยในหลักในการจัดการศึกษาเพียงอย่างเดียว ด้วยแต่ละโรงเรียนมีข้อกำหนดแต่ละพื้นที่และศักยภาพที่แตกต่างกันทำให้การบริหารและการจัดการได้ไม่เต็มที่ โดยงบประมาณมีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานอื่นที่อยู่ภายนอกโรงเรียนมาเป็นส่วนที่ช่วยในการพัฒนาร่วมกัน โดยมี</p> <p>1) ผู้ปกครอง 2) ชุมชน 3) หน่วยงานเอกชน 4) หน่วยงานรัฐ</p> <p>มาเป็นส่วนช่วยขับเคลื่อนและพัฒนา นักเรียนร่วมกัน “สร้างจุดเด่น ลดจุดด้อย”</p>	4.33	0.49	มากที่สุด	4.50	0.80	มากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง มีจำนวน 8 ประเด็น ได้แก่ 1) เป้าหมาย 2) ความเป็นมาของทิศทาง 3) หลักคิดและหลักการของทิศทาง 4) หลักการปฏิบัติ 5) กลไกการนำไปปฏิบัติ 6) เป้าหมายเชิงนโยบาย 7) คุณลักษณะของนโยบายที่มุ่งก่อเกิดในตัวเด็ก 8) กลไกการทำงานเชิงปฏิบัติและมาตรการเชิงนโยบาย ทั้งนี้จากการประเมินผลข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผู้ทรงวุฒิพบว่า ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้ทำการพัฒนาขึ้นมา นั้นมีความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.22 และ 4.40 ตามลำดับ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงวุฒิ สรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นหลักปฏิบัติ ยังคงต้องเน้นมาตรฐานความรู้ เนื้อหา วิชาการ แต่เพิ่มทักษะชีวิต และอาชีพ เพราะเนื้อหาวิชาการเป็นพื้นฐานต่อยอดอาชีพ
2. ประเด็นเป้าหมายเชิงนโยบาย เพิ่มในส่วนวิถีชีวิตและภูมิปัญญา
3. ประเด็นคุณลักษณะของนโยบายที่มุ่งเน้นก่อเกิดในตัวเด็ก เรียงลำดับใหม่จากการเน้นโอกาส ไปยังเสมอภาค ต่อด้วยประสิทธิภาพ และคุณภาพ
4. ประเด็นกลไกการทำงานเชิงปฏิบัติและมาตรการเชิงนโยบาย ในหัวข้อปรัชญา เพิ่มการอนุรักษ์วิถีชีวิตและภูมิปัญญา ส่วนหัวข้อกิจกรรมการเรียนการสอน เปลี่ยนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดลำดับการดำเนินการใหม่โดยเริ่มจากปรัชญา การบริหารและจัดการ หลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับ โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะ สภาพ ปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดน ด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง 2) ออกแบบทิศทางการจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง และ 3) ประเมิน ทิศทางการจัดการศึกษาใน โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์บนตามแนวชายแดนด้าน ตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ทำการวิเคราะห์โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) รายประเด็น และสามารถจำแนกประเด็น โดยในแต่ละ ประเด็นนำมาวิเคราะห์ ในส่วนของการนำเสนอข้อมูลใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive induction)

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะและสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน พบว่า สภาพพื้นที่บริบทของชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่ราบ สูงบนภูเขา ติดกับชายแดนของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ก่อให้เกิดปัญหาความ มั่นคงของประเทศตามแนวชายแดนและกระทบปัญหาในด้านการศึกษาของการขาดแคลน การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณสุข ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม

นอกจากนี้ สภาพ โดยส่วนใหญ่ของกลุ่มประชากรเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายและเป็น ต่างด้าว ทำให้เกิดผลกระทบต่อจัดการศึกษาและการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบัน ซึ่งภาครัฐต้องให้การสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์อาหารกลางวัน และอาหารเสริม (นม) ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความต่อเนื่องตามจำนวนประชากรนักเรียน อันเป็น ผลกระทบสำคัญอย่างมากจากสภาพประชากรชนเผ่าและต่างด้าวที่เป็นอยู่ รวมทั้งมีสภาพบริบทที่ อยู่ในพื้นที่ชายแดนที่มีความขาดแคลนในสิ่งต่างๆมากกว่าพื้นที่อื่นๆ โดยทั่วไปอีกด้วย

ในส่วนของลักษณะการจัดการศึกษาตามแนวชายแดน เป็นการจัดการศึกษาตาม แนวนโยบายของกระทรวงศึกษาที่มาจากหลักสูตรแกนกลางในการจัดการศึกษาเป็นหลัก แม้ว่าจะ มีหลักสูตรท้องถิ่นเข้าไปมีบทบาทอยู่บ้างก็ตาม เป็นเหตุให้เกิดสภาพปัญหาของการจัดการศึกษา จากแนว นโยบายที่สั่งการ โดยตรงจากส่วนกลาง ซึ่งแม้ว่าสภาพบริบทของพื้นที่และวัฒนธรรมจะ

แตกต่างกันก็ตาม ทำให้ผลของการจัดการศึกษาไม่ตอบสนองต่อประชากรภายในพื้นที่ และเกิดผลกระทบต่อผู้เรียนที่ได้รับการจัดการศึกษาที่ไม่เป็นไปสภาพของผู้เรียนอันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มต่างด้าวเป็นหลัก ทั้งในเรื่องราวของระบบการศึกษา ปัญหาทางการสื่อสาร ตลอดจนการใช้หลักสูตร วิธีการ รูปแบบการเรียน รวมทั้งกระบวนการจัดการเรียนรู้ และปัญหาครอบครัวที่มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่พื้นที่ทำกินอยู่ตลอด ทำให้นักเรียนขาดความต่อเนื่องในการเรียนจนกลายเป็นปัญหาสังคมที่เป็นอยู่ของพื้นที่ตามแนวชายแดน

2. ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับ โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย

1. เป้าหมายของการจัดการศึกษา : เพื่อจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทั้งในและนอกประเทศในโรงเรียนตามแนวชายแดน

2. หลักคิดและหลักการของทิศทาง: ประกอบไปด้วย

หลักคิด	ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โอกาสทางการศึกษา การได้รับบริการอย่างทั่วถึง ความเสมอภาคทางการศึกษา
หลักการ	กระจายอำนาจการตัดสินใจทางการศึกษา นอกเหนืออำนาจทางการบริหารและการปกครองในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมทางการศึกษา การจัดการศึกษาบนฐานวัฒนธรรม ความมั่นคงของชาติ สิทธิเด็ก สิทธิทางการศึกษา สิทธิมนุษยชน การศึกษาเพื่อพัฒนา

3. หลักการปฏิบัติ: กำหนดในลักษณะที่ว่า จัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่บริบท และศักยภาพของโรงเรียน รวมถึงเป็นการให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กในพื้นที่ตามแนวชายแดนอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และมีคุณภาพตามศักยภาพของโรงเรียน

4. กลไกการนำไปปฏิบัติ:

1) หน่วยงานรัฐ: ให้การสนับสนุน

- 2) ผู้ปกครอง: ให้การดูแลเอาใจใส่
 - 3) ชุมชน : ให้การช่วยเหลือ
 - 4) เครือข่ายเอกชน : ให้การส่งเสริม
5. เป้าหมายเชิงนโยบาย : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน ผ่านการให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กดังกล่าว ในลักษณะที่มีทักษะอาชีพ รู้ค่าและรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงมีความกตัญญูกับแผ่นดินไทย หรือมีอุดมการณ์รักชาติ
6. คุณลักษณะของนโยบายที่มุ่งก่อเกิดในตัวเด็ก :

- 1) ประสิทธิภาพของกระบวนการนโยบาย (Efficiency of Policy Process) :
กระบวนการของนโยบายในแต่ละขั้นตอนที่มีประสิทธิภาพ
- 2) คุณภาพ (Output) : ผลลัพธ์ของความสำเร็จที่ได้จากการทำนโยบาย
- 3) โอกาส (Outcome) : ต่อยอดจากนโยบายสร้างโอกาสที่ดีให้กับนักเรียน
- 4) เสมอภาค (Impact) : สามารถสร้างความเท่าเทียมกันในพื้นที่ที่แตกต่างกัน

7. กลไกการทำงานเชิงปฏิบัติและมาตรการเชิงนโยบาย

1. ปรัชญา

การบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพ พื้นที่ และความเป็นอยู่ ให้กับเด็กที่อยู่พื้นที่ตามแนวชายแดน

2. หลักสูตร

หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น สอดคล้อง เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและนักเรียนในพื้นที่ และเป็นไปตามศักยภาพของแต่ละโรงเรียนที่อยู่พื้นที่ตามแนวชายแดน

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

การออกแบบและดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และบริบทตามแนวชายแดนนั้น ต้องมีการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นในสิ่งต่อไปนี้.

1) ต้องเน้นการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสารทั้งในและนอกห้องเรียน ด้วยการ ใช้ภาษาในพื้นที่นั้นจะเป็นการใช้ภาษาถิ่นเป็นหลักในการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนเมื่อนักเรียนมาเรียนในห้องเรียน ทำให้เกิดข้อจำกัดของการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูด เนื้อหา คำรา หรือแม้แต่การเรียนการสอนจะใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ทำให้การสื่อสารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ของนักเรียนตามพื้นที่ชายแดน

2) เน้นทักษะมากกว่าทฤษฎี ด้วยสภาพบริบทตามแนวชายแดนเป็นพื้นที่ห่างไกล จึงควรเน้นการลงมือทำปฏิบัติในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นการเรียนรู้และสร้างทักษะจากการได้ลงมือทำ ลองถูกลองผิด ทำให้นักเรียนได้รู้จักถึงความชอบ ความถนัด และค้นหาตัวเองได้ง่ายขึ้น

3) เน้นการอ่านออกเขียนได้คิดเลขเป็น มากกว่าตามนโยบายของส่วนกลาง ด้วยการใช้ชีวิตตามของนักเรียนที่เป็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนนั้น การใช้ภาษาและการคิดเลข ถือว่าเป็นพื้นฐานและสิ่งสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เพราะการอ่านออกเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งการคิดเลขยังถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ชีวิตประจำวันเหมือนกัน

4. การวัดและประเมินผล

ควรจะออกแบบการวัดและประเมินผลให้เป็นตามพื้นที่และสภาพบริบทที่เป็นการวัดจากสภาพจริงจากความเป็นอยู่เป็นหลัก แทนการวัดเชิงวิชาการอย่างเดียว แต่ให้วัดจากการลงมือปฏิบัติจนเกิดเป็นความถนัดและสามารถเป็นทักษะสร้างอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

5. การบริหารจัดการ

ด้วยแต่ละโรงเรียนมีข้อจำกัดแต่ละพื้นที่และศักยภาพที่แตกต่างกันทำให้การบริหารและการจัดการได้ไม่เต็มที่ โดยงบประมาณมีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานอื่นที่อยู่ภายนอกโรงเรียนมาเป็นส่วนที่ช่วยในการพัฒนาร่วมกัน

3. ผลจากการประเมินข้อเสนอแนะตามข้อสองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับข้อเสนอแนะข้างต้น

อภิปรายผล

การจัดการศึกษาตามแนวชายแดนนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างกับการจัดการศึกษาในพื้นที่ปกติโดยทั่วไป ซึ่งพื้นที่ตามแนวชายจะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางภาษา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญกับครูที่ทำการสอนที่มาจากพื้นที่อื่นๆและมาดำเนินการทำการสอนให้กับเด็กที่อยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดน

ด้วยเมื่อทำการพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงจากบริบทความเป็นอยู่ของชายแดนด้านตะวันตกภาคเหนือตอนล่าง จะเห็นได้ว่ามีวัฒนธรรมอยู่อย่างหลากหลายที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ ซึ่งวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่วัฒนธรรมที่อยู่ในท้องที่เดิมอยู่ แต่มาจากวัฒนธรรมต่างถิ่นมารวมถึง โดยดูจากการพิจารณาตามหลักของภูมิศาสตร์ ที่อยู่ตามแผ่นดิน จะเห็นได้ว่ามีทั้งวัฒนธรรมม้ง วัฒนธรรมกระเหรี่ยง วัฒนธรรมชนเผ่าต่างๆที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามามีบทบาทจนเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถใช้ความรู้และภูมิปัญญาของแต่ละชนเผ่ามาใช้ให้โรงเรียนทำการศึกษาถึงที่มาของแต่ละวัฒนธรรม เพื่อเป็นปลูกฝังความกตัญญูรู้คุณของบรรพบุรุษผู้ที่สร้างความเป็นอยู่ให้มาได้จนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าควรใช้ข้อดีจากงานวิจัยมาเป็นจุดเด่นในเรื่องของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในแต่ละชนเผ่ามาจัดการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาคนที่อยู่พื้นที่ตามแนวชายแดน โดยอาศัยความเป็นรากเหง้าของแต่ละชนเผ่าที่มีภูมิปัญญาของตนเองมาสร้างเป็นเนื้อหา และใช้การอยู่ร่วมกันทำให้เกิดเป็นกิจกรรม เพื่อสร้างความกลมเกลียวของความผูกพันในแต่ละชนเผ่า ด้วยการให้แต่ละชนเผ่ามีความไว้นื้อเชื่อใจกัน โดยใช้โรงเรียนเป็นตัวช่วยจัดการศึกษาผ่านนโยบายที่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติ

แต่เมื่อใช้ความเป็นตัวตนของแต่ละชนเผ่าที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่มาสร้างความมั่นคงของชาตินั้น จะทำให้ถูกมองจากบุคคลภายนอก ด้วยเฉพาะส่วนกลางที่จะเห็นถึงจุดด้อยในเรื่องของทางวิชาการ เพราะส่วนกลางที่เป็นคนกำหนดนโยบายมา มักจะใช้การทดสอบเป็นตัววัดถึงคุณภาพของการจัดการศึกษา ถึงแม้ว่าเครื่องมือในการวัดจะไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทในพื้นที่ก็ตาม แต่ด้วยเงื่อนไขของมาตรฐานที่กำหนดมาให้ไม่ว่าจะเป็นนโยบาย หลักสูตรแกนกลาง ตัวชี้วัด เนื้อหาที่จำเป็นต้องเรียน การวัดและประเมินผลในรูปแบบเดียว ทำให้ในส่วนนี้กลายมาเป็นจุดด้อยของการนำมาใช้ในการพัฒนากับสภาพบริบทของพื้นที่ตามแนวชายแดน

ถ้ามองในส่วนของการพัฒนาโดยใช้การศึกษามาเป็นส่วนช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของชาติได้อย่างระยะยาวนั้น การสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันของพื้นที่ชายแดน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าสามารถใช้การศึกษามาสร้างความเกื้อกูลกันภายในประเทศให้มีความเข้มแข็งโดยอยู่ด้วยกันในลักษณะที่มีความพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะทำให้เห็นว่าอันนี้เป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงชาติ การนำเอาแต่ละชนเผ่ามาพัฒนาบนรากฐานของความหลากหลาย ถึงแม้ว่าจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะทำให้ลดความกระทบกระทั่งกัน ส่งผลไปยังความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดน เมื่อชายแดนมีความสงบเรียบร้อย ให้ความไว้วางใจอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกันแบบพี่แบบน้อง จะต่อส่งไปยังการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจที่เป็นส่วนสำคัญของรากฐานในเรื่องปากท้องตามแนวชายแดน

หากเรามองไปถึงการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ดังนั้นในปัจจุบันที่อยู่บนพื้นที่ตามแนวชายแดน จะเห็นได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่วางเป้าหมายให้ไปถึงตามมาตรฐานที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งถูกตั้งไว้มาจากส่วนกลางเป็นหลัก และนำมาใช้กับพื้นที่ตามแนวชายแดน แต่ถ้าให้อยู่ดังเช่นปัจจุบันนั้น จะทำให้ไม่ตอบสนองไปยังพื้นที่เป็นหลัก ดังจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาที่เป็นเชิงวิชาการเหมือนกับพื้นที่โดยทั่วไปนั้น ด้วยสภาพบริบทที่ไม่เหมาะสมและเอื้อให้จัดการศึกษาในแบบที่ส่วนกลางกำหนด เมื่อถูกวัดคุณภาพจากส่วนกลางทำให้ยากหากจะใช้เกณฑ์เดียวกันนำมาพิจารณาให้ผ่านเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้ แต่หากนำสภาพบริบทรวมถึงความเหมาะสมมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

ในการเข้าเรียนในโรงเรียน จะเห็นว่า นักเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ยังไม่รวมกับครูผู้สอนที่มาจากบรรณอกภูมิลำเนาของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาของการสื่อสาร กระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกของนักเรียนในแต่ละชนเผ่าที่มีความแตกต่างกัน ส่งผลไปถึงความไม่เข้าใจกันจนกลายเป็นปัญหาตามมาให้เห็นระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้นการจัดการศึกษาตามแนวทางปกติที่โดยทั่วไปของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหรือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ตามแนวชายแดนนั้น ถึงความเป็นส่วนสำคัญที่ต้องกลับมาขยับทบทวนถึงมาตรฐาน กระบวนการต่างๆ ให้ความสำคัญเหมาะสมกับสภาพบริบท เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงที่สะสมมาของโรงเรียนตามแนวชายแดน รวมทั้งต้องมีการทบทวนถึงการนำนโยบายจากส่วนกลางมาใช้จัดการศึกษาในพื้นที่ตามแนวชายแดน และควรทบทวนเกณฑ์และมาตรฐานการประกันคุณภาพของโรงเรียน โดยตรงไม่ใช่เกณฑ์จากส่วนกลางมาเป็นการตีกรอบให้เป็นมาตรฐานเดียวกันกับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ปกติที่อยู่เขตในเมืองที่มีความเจริญแล้ว เพราะ โรงเรียนตามแนวชายแดนยังขาดแคลน และมีความเหลื่อมล้ำอีกมากทั้งในเชิงกายภาพ และคุณภาพ

ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคที่จะมีการปรับและเปลี่ยนแปลงให้ตรงตามสภาพบริบทและความเหมาะสมของการจัดการศึกษาตามแนวชายแดนก็ตาม แต่ถ้าหลายภาคส่วนให้ความสำคัญร่วมมือกันที่จะช่วยกันพัฒนาโดยใช้ภาคีต่างๆมาเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับคนชนเผ่าที่มีความแตกต่างและหลากหลายมาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาจะทำให้พื้นที่ตามแนวชายแดนมีความยั่งยืนและกลายเป็นความมั่นคงของชาติที่อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ทางผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรนำข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นทิศทางการจัดการศึกษามาปรับใช้กับพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามสภาพบริบทของพื้นที่ โดยใช้จุดแข็งที่มีมาสร้างเป็นจุดเด่นในพื้นที่ ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นและมีความยั่งยืนของการอยู่ร่วมกันแต่ละชนเผ่าที่จะมีการพัฒนาร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. รัฐควรให้ความสำคัญกับการยกระดับการศึกษาตามแนวชายแดนให้ถือว่าเป็นวาระสำคัญในการพัฒนาความมั่นคงของประเทศชาติ
2. รัฐควรให้พื้นที่หน่วยงานทางราชการ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล เข้ามามีส่วนช่วยและรับผิดชอบด้านความปลอดภัย รวมทั้งความมั่นคงตามแนวชายแดนในพื้นที่ของตนเองที่ได้ดูแลและอาศัยอยู่

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่ต้องลงไปปฏิบัติอยู่ในพื้นที่ตามแนวชายแดน เพื่อเป็นการสร้างเตรียมความพร้อมของคนให้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทในพื้นที่ รวมทั้งความเป็นอยู่และวัฒนธรรม

4. สำนักงานเขตพื้นที่ควรให้การสนับสนุนและช่วยเหลือสถานศึกษาให้ดำเนินการกิจกรรมการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทพื้นที่ เพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่ตามแนวชายแดนควบคู่กันไปกับการพัฒนาการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดและออกมาตรการรองรับการพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวชายแดนให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่อย่างจริงจัง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรมีการกำหนดให้บุคลากรมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา (เฉพาะพื้นที่ชายแดนแยกออกจากใบอนุญาต โดยทั่วไป) เพื่อเป็นสร้างประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และคุณภาพที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต

ข้อเสนอแนะด้านสังคม

1. รัฐควรให้ความใส่ใจและย้อนกลับมาติดตามถึงกระบวนการพิจารณาของบุคลากรที่ปฏิบัติอยู่ในพื้นที่ชายแดน ให้มีความมั่นคงและปลอดภัย ตลอดจนให้มีสวัสดิการที่เหมาะสมกับความเป็นจริงมากขึ้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการประเมินคุณภาพทางการศึกษาตามแนวชายแดน ควรต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และตัวชี้วัดต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นการประเมินที่แท้จริงและสามารถนำกลับมาพัฒนาปรับเปลี่ยนให้สถานศึกษามีคุณภาพยิ่งขึ้นได้

รายชื่อผู้ทรงวุฒิในการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบ
 สัมภาษณ์ ของทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
 ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง
1.	รศ.ร.ต.ดร.สุขเกษม ขุนทอง	อาจารย์โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2.	ดร.อภิชัย นุชเนื่อง	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากเขต 1
3.	ดร.สิปปนนท์ มั่งอะน	ผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนท่านผู้หญิงวิไล อมาตยกุล (บ้านเปิงเคลิ่ง)
4.	นางสาวมนิดา อติศัยสกุล	ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
5.	นายชนะ เปรมปรี	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๑๒๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๐ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.อภิชัย นุชเนื่อง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายสกชาติ วินิตกฤษฎา รหัสประจำตัว ๖๑๐๓๑๒๑๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคตังค์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายสกชาติ วินิตกฤษฎา

โทร ๐๘-๙๙๕๖-๘๕๑๕

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๑๒๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๐ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุเกษม ขุนทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายสกชาติ วินิตกฤษฎา รหัสประจำตัว ๖๑๐๓๑๒๑๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุฎีบัณฑิต โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายสกชาติ วินิตกฤษฎา

โทร ๐๘-๙๕๖-๘๕๑๕

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๑๒๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒๐ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.สิปปนนท์ มั่งอะนะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นายสกชาติ วินิตกฤษฎา รหัสประจำตัว ๒๑๐๓๑๒๑๐ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นายสกชาติ วินิตกฤษฎา

โทร ๐๘-๙๙๕๖-๘๕๑๕

รายชื่อผู้ทรงวุฒิในการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสม ในการนำไปใช้ ของทิศทางการ
จัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง

ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง
1.	นายสุทธิชัย จรูญเนตร	ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (รมต.ตรีฯ เทียนทอง)
2.	ดร.สุทิน แก้วพนา	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
3.	นายสกันธ์ ชุมทัฬห	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
4.	พอ.ดร.ณัฐพงษ์ เสาววงศ์	ผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 104 กองพลทหารราบที่ 4
5.	นายณรงค์ นาคชัยยะ	ศึกษาธิการจังหวัดตาก
6.	นายปิลัทธ์ อุดมวงษ์	ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
7.	ดร.ศิริภัสสร ชุมภูเทพ	ผู้อำนวยการโรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4
8.	ดร.อภิชัย นุชเนื่อง	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
9.	นางอุบลรัตน์ บุญลือ	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
10.	นางสาวมนิดา อติศัยสกุล	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1
11.	นายสมประสงค์ มั่งอะนะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอัมผางวิทยาคม
12.	นางเพ็ญใจ เลิศลักษณ์วงศ์	ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานจังหวัดตาก (ภาคประชาชน จังหวัดตาก)

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ ว ๐๔๙๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.ศิริภัตสร ชุมภูเทพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน..... 1 ..ฉบับ

ด้วย นายสกชาติ วินิตกฤษฎา รหัสประจำตัว ๖๑๐๓๑๒๐๑ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน ด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคตังศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายสกชาติ วินิตกฤษฎา

โทร ๐๘-๙๙๕๖-๘๕๑๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๙๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณปิลัทธ์ อุดมวงษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน... 1 ...ฉบับ

ด้วย นายสภชาติ วินิตกฤษฎา รหัสประจำตัว ๖๑๐๓๑๒๐๑ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน ด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขุภักดิ์บัณฑิต โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายสภชาติ วินิตกฤษฎา

โทร ๐๘-๙๙๕๖-๘๕๑๕

ที่ อว ๐๖๐๓.๐๒/ว ๐๔๙๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คุณอุบลรัตน์ บุญลือ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน..... 1 ...ฉบับ

ด้วย นายสกชาติ วินิตกฤษฎา รหัสประจำตัว ๖๑๐๓๑๒๐๑ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน ด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอูตม)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นายสกชาติ วินิตกฤษฎา

โทร ๐๘-๙๙๕๖-๘๕๑๕

แบบประเมิน

ความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีและความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ

ของ

(ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การจัดการศึกษาให้โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน

ชื่อวิจัย : ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์
ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

ผู้วิจัย : นายสกชาติ วินิตกฤษฎา

รหัสสถิติ 61031201 สาขาพัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบประเมิน
ความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีและความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติ
ของ
(ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบาย
การจัดการศึกษาให้โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน

ชื่อวิจัย : ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง

ผู้วิจัย : นายสภชาติ วินิตกฤษฎา รหัสนิสิต 61031201 สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

วัตถุประสงค์ของการประเมินในครั้งนี้

เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงทฤษฎีและความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติกร่างข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการศึกษาให้โรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน จากงานวิทยานิพนธ์หัวข้อ “ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง”

คำชี้แจง

ในการประเมินครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอรบกวนขอความอนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายฯ ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นจากข้อมูลการวิจัย โดยขอความอนุเคราะห์ได้โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านและเขียนข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ทางบริหารจัดการและประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกระดับความคิดเห็นความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติเป็น 5 ระดับ กล่าวคือ

มากที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอในระดับมากที่สุด
มาก	หมายถึง	เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอในระดับมาก
ปานกลาง	หมายถึง	เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอในระดับปานกลาง
น้อย	หมายถึง	เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอในระดับน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากท่านมา ณ

โอกาสนี้ด้วย และขอความกรุณาท่านได้ส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยภายในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 จักเป็นพระคุณยิ่ง

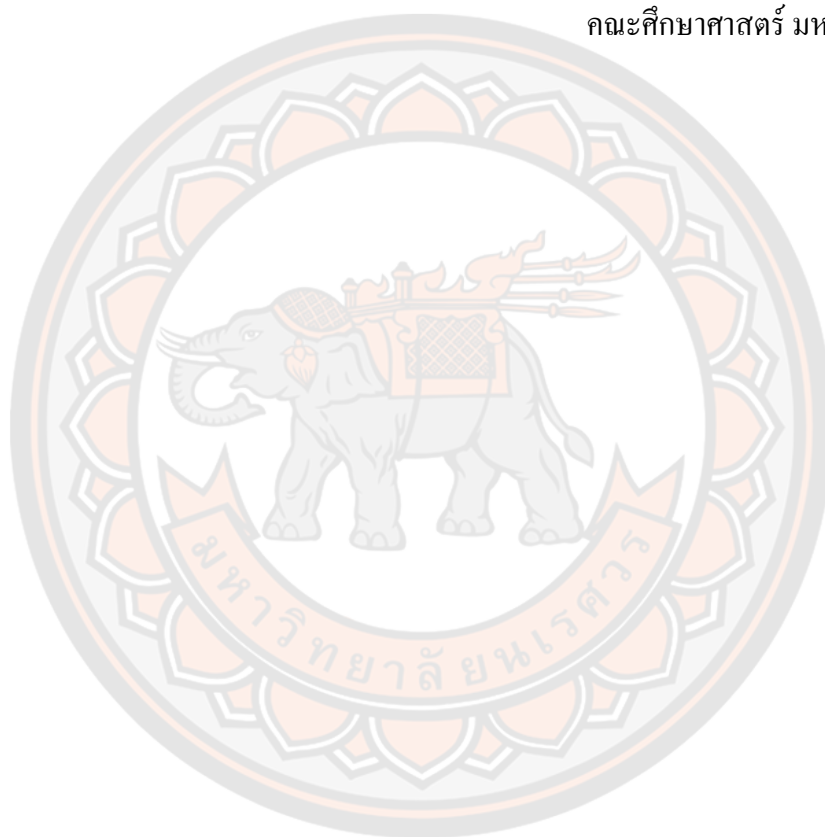
นายสภชาติ วินิตกฤษฎา

รหัสบัณฑิต 61031201

สาขาพัฒนศึกษา

ภาควิชาบริหารและพัฒนการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้					ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
หลักคิดและหลักการพื้นฐานในการนำไปกำหนด ทิศทาง คือ 1. หลักการศึกษาที่นำมาใช้ในการพัฒนา 2. หลักความมั่นคงของชาติที่นำมาใช้ตามแนว ชายแดน 3. หลักการพัฒนาที่นำมาใช้ให้เข้ากับบริบทและ วัฒนธรรม										

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้					ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
หลักการปฏิบัติ คือ 1. เน้นทักษะชีวิต มีทักษะอาชีพ ลงมือปฏิบัติ การใช้ชีวิต พึ่งพิงอยู่ได้ด้วยตนเองอยู่ร่วมกับธรรมชาติ 2. ไม่เน้นตามมาตรฐานวิชาการ แต่กำหนดเป้าหมายที่ต้องการตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่										

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ประเด็นประเมิน	ความเป็นไปได้					ความเหมาะสม ในการนำไปใช้ปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
กลไกการนำไปปฏิบัติ คือ 1. หน่วยงานรัฐ : ให้การสนับสนุน 2. ผู้ปกครอง : ให้การดูแลเอาใจใส่ 3. ชุมชน : ให้การช่วยเหลือ 4. เครือข่ายเอกชน : ให้การส่งเสริม										

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3- 5 ปี. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.

จักรพงษ์ สุวรรณศรี. (2553). คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ : ศิลปะเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 ชลบุรี: โรงเรียนทนาพรวิทยา.

จารุณี มณีกุล. (2551). “การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในการศึกษาพิเศษ.” สำนักวิชาการคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จินตนา ศักดิ์ภู่อ่วม. (2545) การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศไทย . จุฬาลงกรณ์.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2555). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2555 เรื่อง “ฝ่าวิกฤตอุดมศึกษาไทย”. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

ทิสนา เขมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธีระ รุญเจริญ.(2549ก). ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สภาพปัญหา ความจำเป็นและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555, 4 พฤษภาคม). พหุวัฒนธรรมนิยม. มติชนสุดสัปดาห์. 32. หน้า 30.

บังอร ร้อยกรอง. (2553). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์, หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พัฒนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

บัญญัติ ยง่วน, ปณิตดา ชนเศรษฐกร และวสุนันท์ ชุ่มเชื้อ. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.

พนม พงษ์ไพบูลย์. (2557). คิดเป็น...การศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). การศึกษาเพื่อสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัท สหธรรมิก จำกัด : กรุงเทพมหานคร.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2529). ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยศ สันตสมบัติ. (2544). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการทรัพยากร . เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์ นพบุรีการพิมพ์.

ราชกิจจานุเบกษา.(2562) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. ฉบับกฤษฎีกา.

รุจิรัฐ กุสุธาระ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา (Curriculum Development: Education Reform). กรุงเทพฯ: บั๊คพอยต์.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2550). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: บริษัท บพิศการพิมพ์ จำกัด.

วรงค์ จันทรร. (2552). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: หนังสือในโครงการตำรา สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.

ศุภชัย ยาวะประภาส. (2533). นโยบายสาธารณะ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภชัย ยาวะประภาส และ ปิยากร หวงมหาพร.(2551). นโยบายสาธารณะไทย : กำเนิดพัฒนาการและสถานภาพของศาสตร์, ในเอกสารวิชาการมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2543). นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2559 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579. กรุงเทพฯ : พรินทวานกราฟฟิค

สาโรช บัวศรี.(2549). การศึกษาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: กริดส์ ดีไซน์ แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). สำนักนโยบายแผนและมาตรฐานการศึกษาและวัฒนธรรม. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) : ฉบับสรุป. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ : บริษัทพรินทวานกราฟฟิคจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม: การทะลุกรอบและกีดกันของความคิดแบบคู่ตรงข้าม. กรุงเทพฯ: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

Bank, A. J. (2007). An introduction to multicultural education. 2nded. Boston : University of Washington, Seattle.

Banks, James A. (2001). Cultural Diversity and Education : Foundations, Curriculum, and Teaching. Boston : Allyn and Bacon.

Bennett,Christine I. (2007). Comprehensive Multicultural Education:Theory and Practice. Boston:Pearson Education.

D'Angelo, Andrea M. and Dixey, Brenda P. (2001). Using multicultural resources for teachersto combat racial prejudice in the classroom. Early Childhood Education Journal 29(2), 83 - 87.

Gorham, Ephraim.(2001). Multicultural Teaching Competence as Perceived by Elementary School Teachers. (Online).

Grant, C.A. and Ladson-Billing, G. (1997). Dictionary of Multicultural Education. Phoenix, Arizona:Oryx Press.

Kunzman, Robert. (2003). Mutual understanding : The basis of respect and ethical education. Philosophy of Education. (Online).

Londen, M. (2008). Multicultural Education in Finland : What does it mean? [online].Available from <http://www.eera.eu/ecer-programmes/conference/eccer-2010/contribution/492-1/?>.

Mingleton, Helen V. (1993). Using a Cooperative Learning Model to Improve Cultural Attitudes and Increase Cultural Literacy. Master Theses, Nova University.

UN Millennium Project.(2005). Investing in development: a practical plan to achieve the Millennium Development Goals. New York: United Nations.

Wan, Guofang. (2006). Teaching diversity and tolerance in the classroom: A thematic storybook approach. Education, 127(1): 140-154.

บรรณานุกรม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายสกชาติ วินิตกฤษฎา
วัน เดือน ปี เกิด	
ที่อยู่ปัจจุบัน	
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครู
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2556 - 2559 ครูอัตราจ้าง โรงเรียนวัดหนองขานาง จ.พิษณุโลก พ.ศ. 2560 - 2561 ครูผู้ช่วย โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4 จ.ตาก พ.ศ. 2562 - ปัจจุบัน ครู โรงเรียนป่าไม้อุทิศ 4 จ.ตาก
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2556 วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย นเรศวร พ.ศ. 2560 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรการสอน มหาวิทยาลัย นเรศวร พ.ศ. 2565 การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผลงานตีพิมพ์	ลักษณะ สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ ตามแนวชายแดนภาคเหนือตอนล่าง : บท วิเคราะห์และทดลองนำเสนอความคิด